

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Albertslund Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

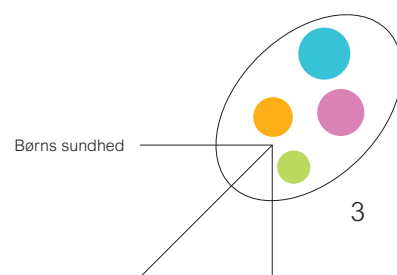
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Albertslund Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved indskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 294 indskolingsbørn og 242 udskolings elever fra Albertslund Kommune. Det er første gang, at udskolings elever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 294 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 285 børn. For syv ud af de ni børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

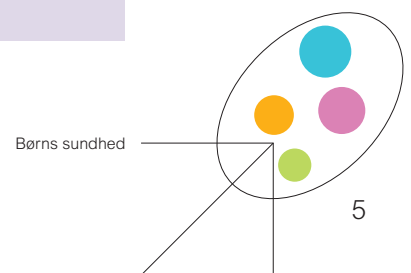

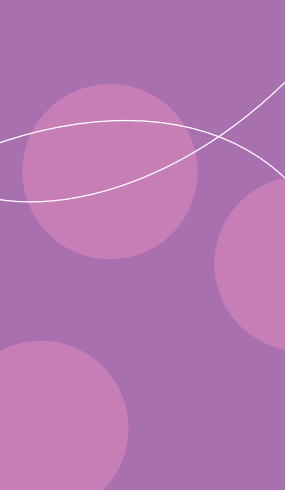
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 9,1 % i Albertslund Kommune, svarende til 26 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Albertslund Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Albertslund Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Albertslund Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Albertslund Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 5,8 % og 18,5 %. Den laveste forekomst i Albertslund Kommune ses i skoleåret 2011/12 og den højeste forekomst i skoleåret 2007/08.

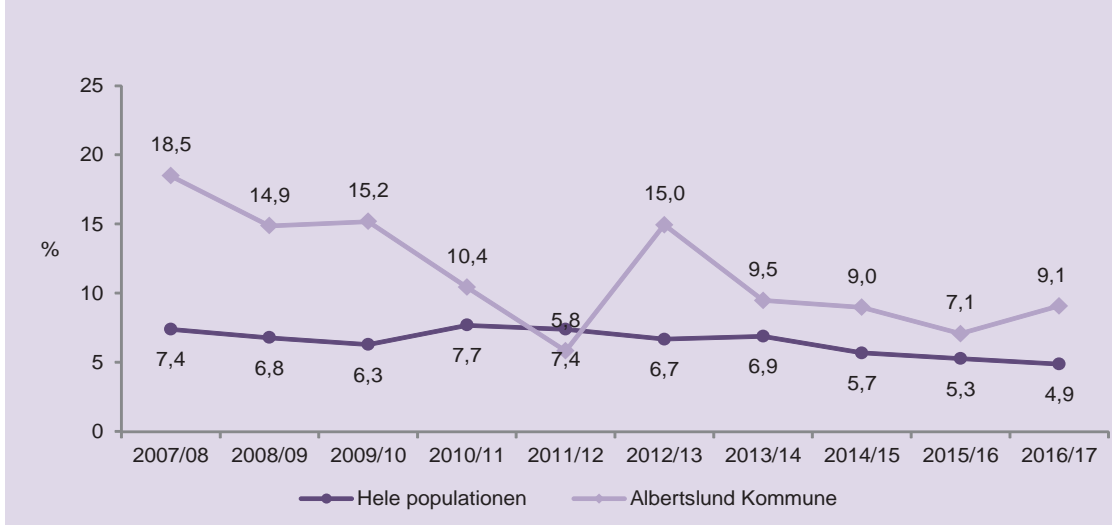
Albertslund Kommune har generelt haft en højere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Albertslund Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem sociodemografiske faktorer og forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen.

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Albertslund Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

Trivsel ved indskolingen

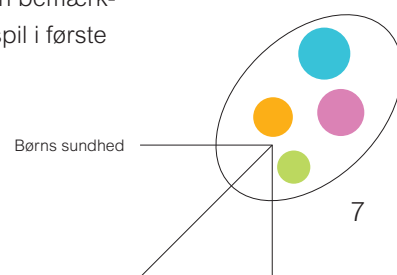
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Albertslund Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der trives dårligt i skolen. Blandt børn i Albertslund Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 26,9 %, der trives dårligt i skolen sammenlignet med 8,1 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Problematisk forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Albertslund Kommune ses en sammenhæng mellem, om der var mindst én bemærkning til forældre-barn kontakten og samspillet i barnets første leveår og forekomsten af børn, der ikke trives i skolen. Her finder vi, at 21,1 % af børnene i Albertslund Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første

leveår har en lav skoletrivsel ved indskolingen. Blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår var det kun 4,8 %, som havde en lav skoletrivsel ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Albertslund Kommune finder vi, at hele

12,5 % af børnene med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen har en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen, sammenlignet med kun 1,7 % af børnene uden en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Diskussion

I Albertslund Kommune er der 9,1 % af børnene, svarende til 26 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for ikke at trives i skolen ved indskolingen og øget risiko for diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Albertslund Kommune

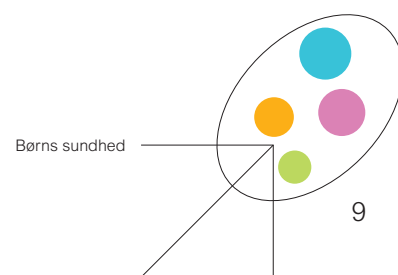
og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Albertslund Kommune

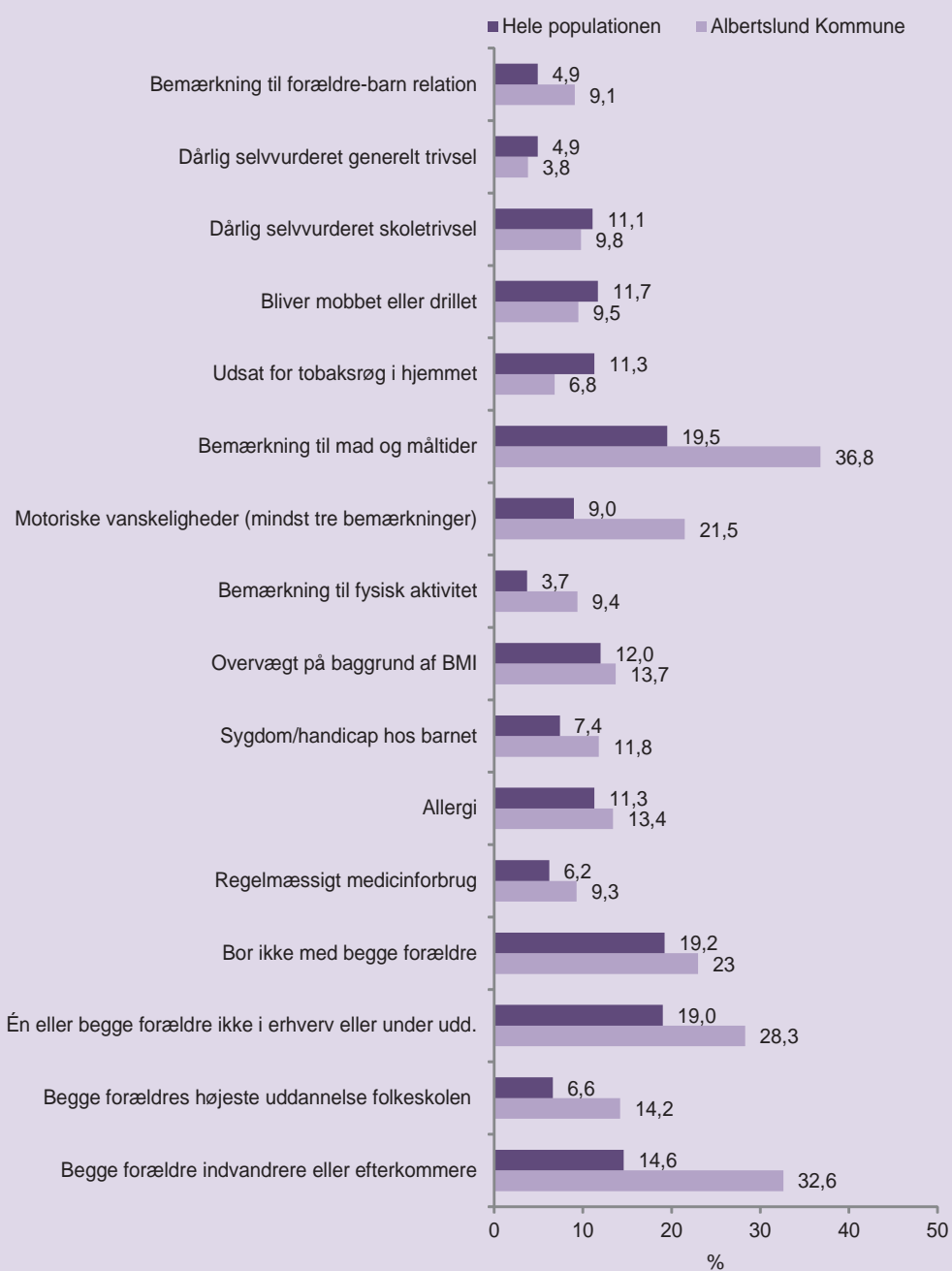
I Albertslund Kommune er der indsendt oplysninger om 294 indskolingselever og 242 udskolingselever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Albertslund Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i ottende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Albertslund Kommune og hele populationen ved indskoling. Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Albertslund Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskoling.

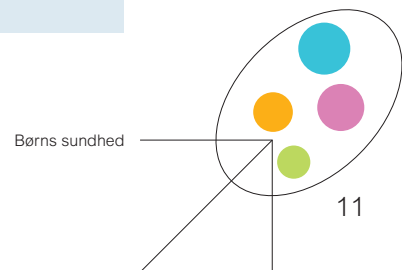
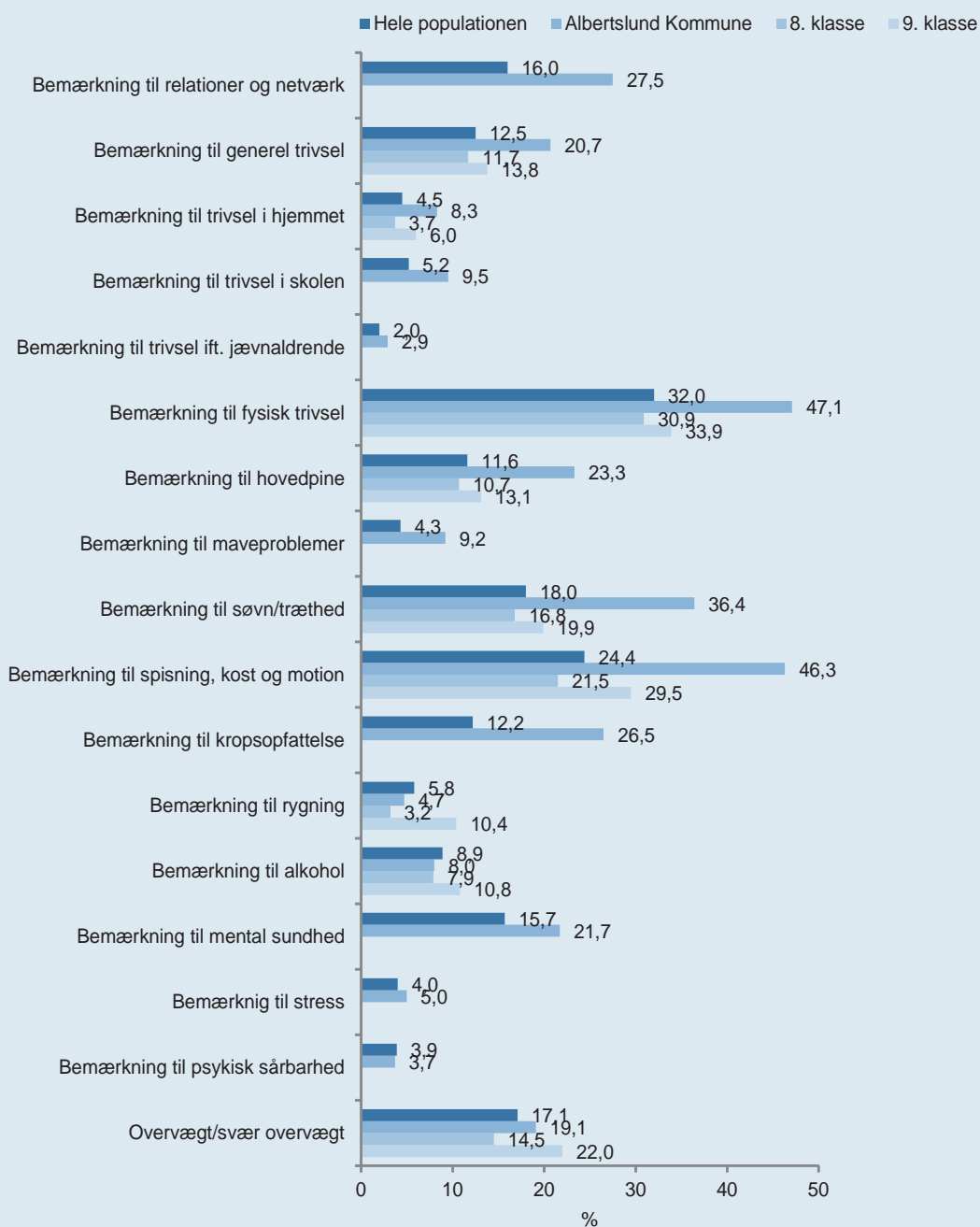

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Albertslund Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Albertslund Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udkolingen i skoleåret 2016/17.

Børns sundhed

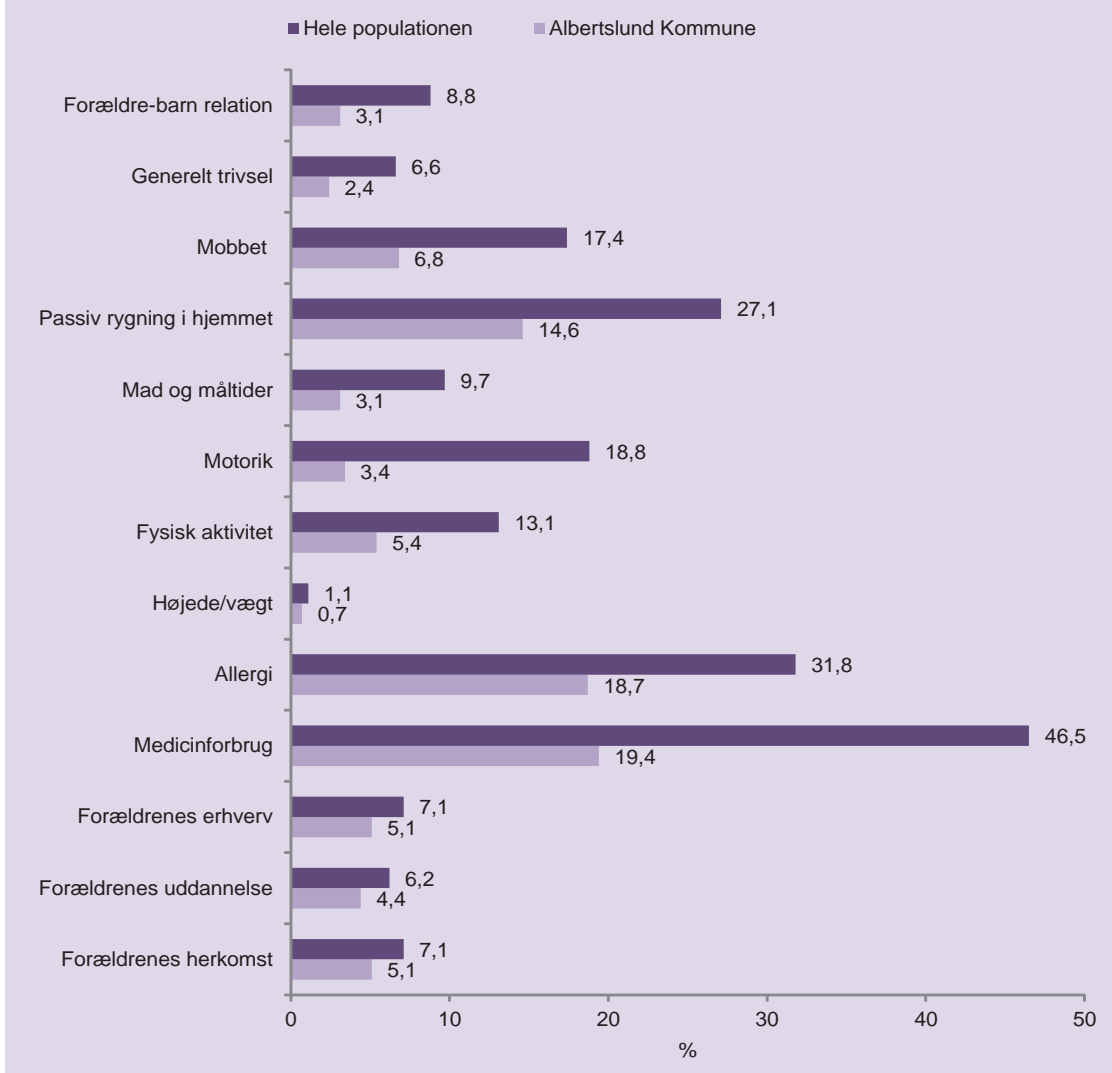

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Albertslund Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

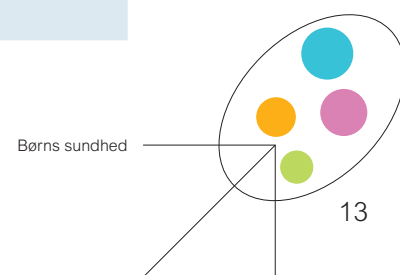
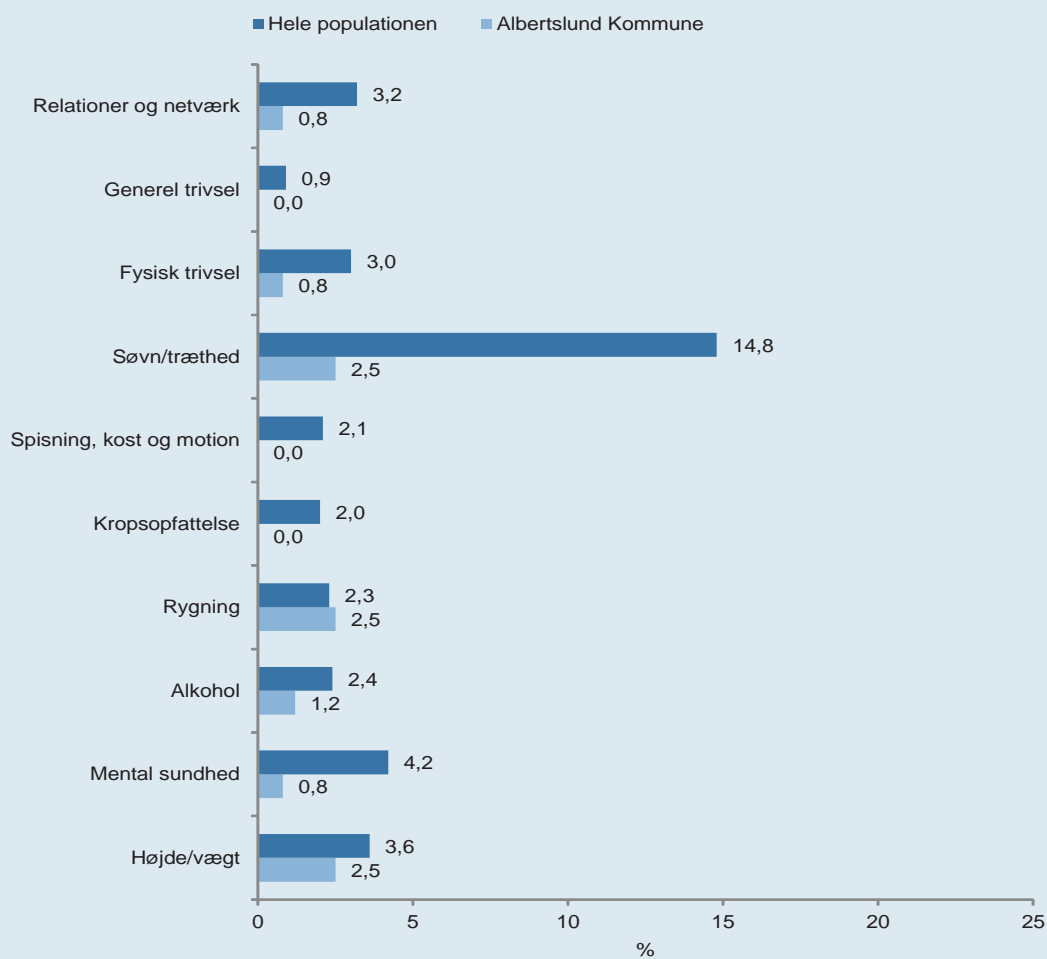
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Albertslund Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Albertslund Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Allerød Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

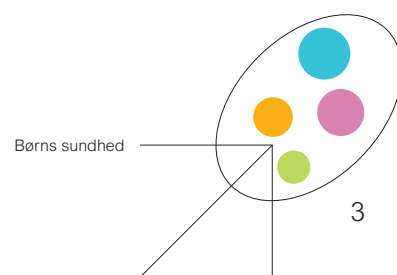
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Allerød Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 317 indskolingsbørn og 348 udskolingselever fra Allerød Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 317 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 285 børn. For 31 ud af de 32 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

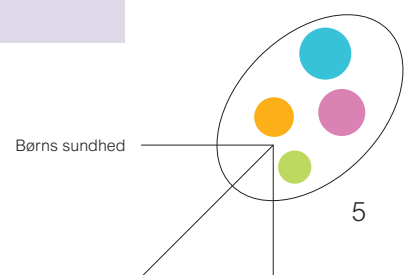

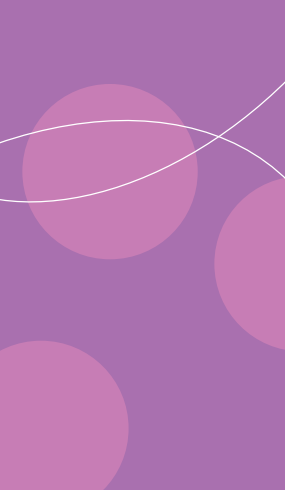
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 1,8 % i Allerød Kommune, svarende til fem børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Allerød Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. Da Allerød Kommune er en ny kommune i Databasen Børns Sundhed, indgår de kun for skoleåret 2016/17. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

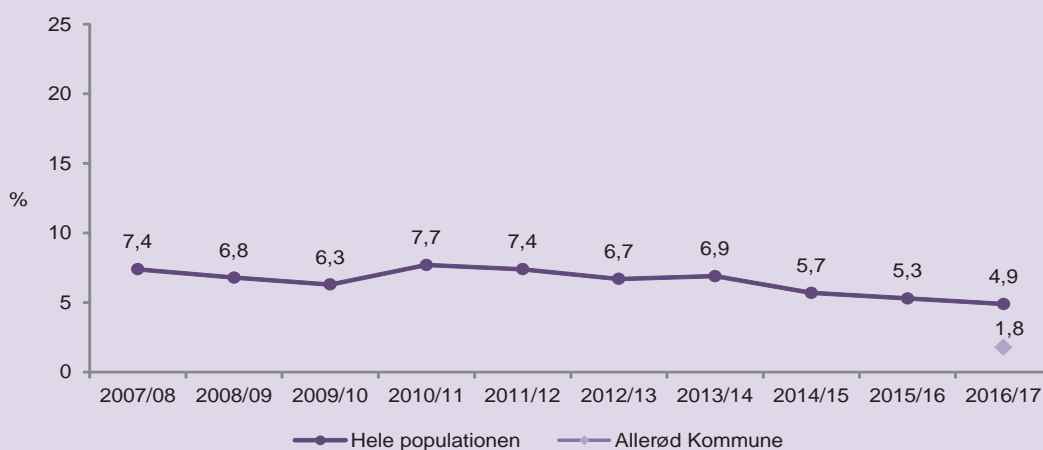
For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Allerød Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem socio-demografiske faktorer og forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Allerød Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn med problemer i forholdet til jævnaldrende. Blandt børn i Allerød Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 75,0 %, der har problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Allerød Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

sammenlignet med 8,0 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskoling.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskoling

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskoling. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskoling.

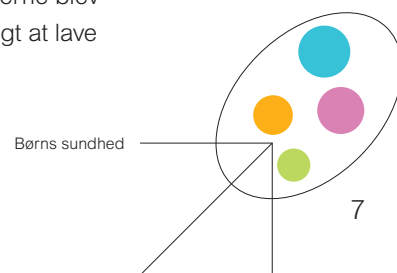
Allerød Kommune deltog ikke i Databasen Børns Sundhed det år, indskolingsbørnene blev født.

Det er derfor ikke muligt at lave disse bagudrettede analyser for kommunens børn.

Forældre-barn relationen ved indskoling og trivsel ved udskoling

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskoling har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskoling og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskoling.

Allerød Kommune deltog heller ikke i Databasen Børns Sundhed det år, udskolingseleverne blev indskolet, derfor er det heller ikke muligt at lave

disse bagudrettede analyser for kommunens udskolingslever.

Diskussion

I Allerød Kommune er der 1,8 % af børnene, svarende til fem børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har en øget risiko for at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Allerød Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

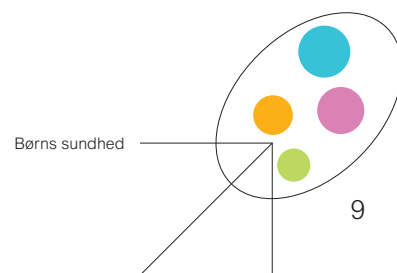
Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Allerød Kommune

I Allerød Kommune er der indsendt oplysninger om 317 indskolingselever og 348 udskolings elever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Allerød Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i ottende klasse.

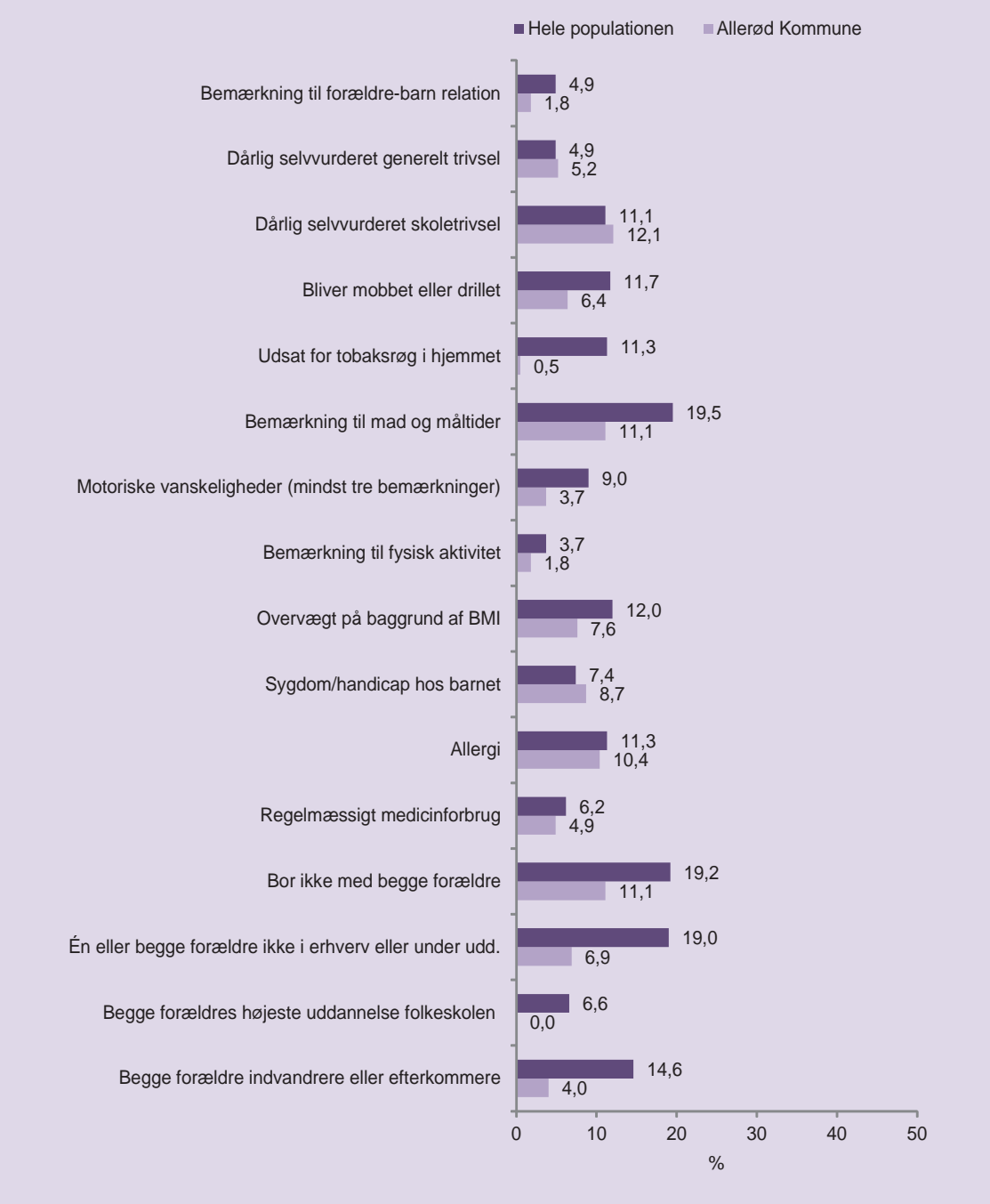
Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Allerød Kommune og hele populationen ved indskolingen.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Allerød Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

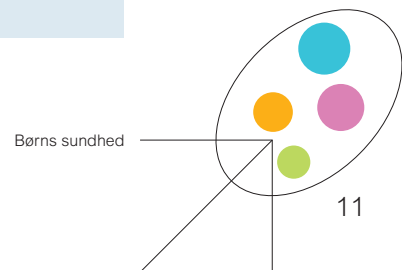
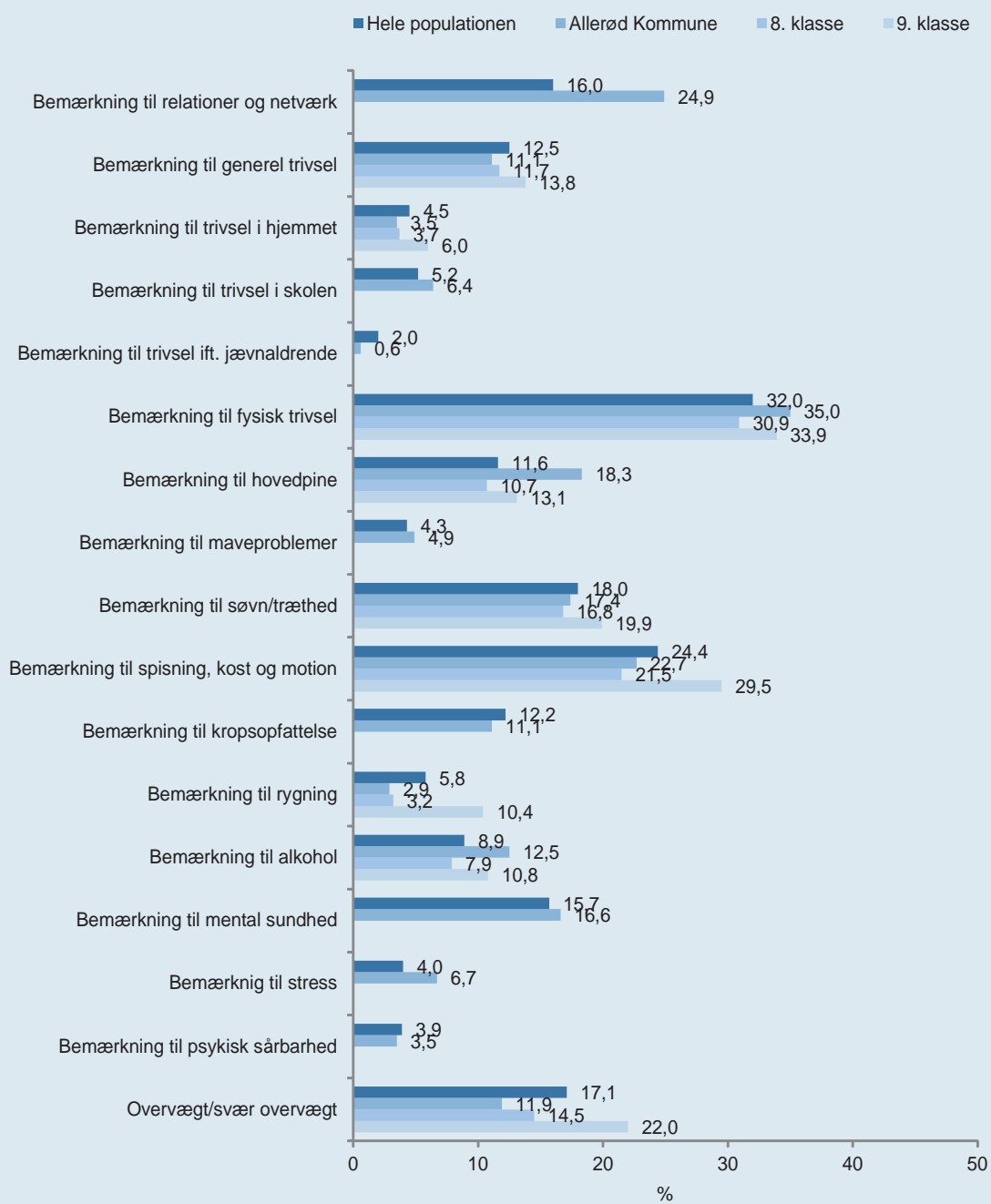

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Allerød Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Allerød Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udkolingen i skoleåret 2016/17.

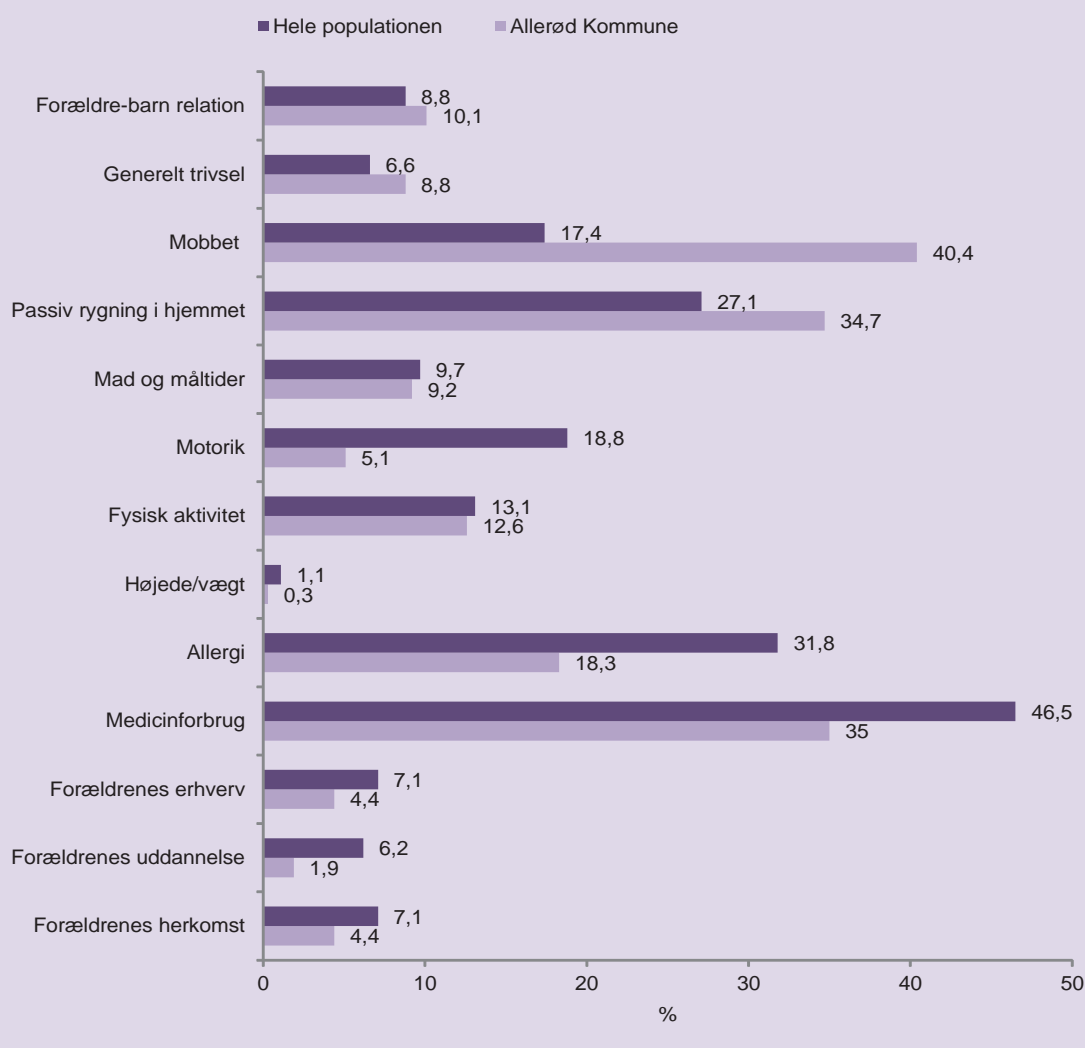

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Allerød Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

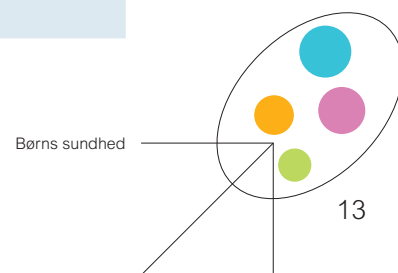
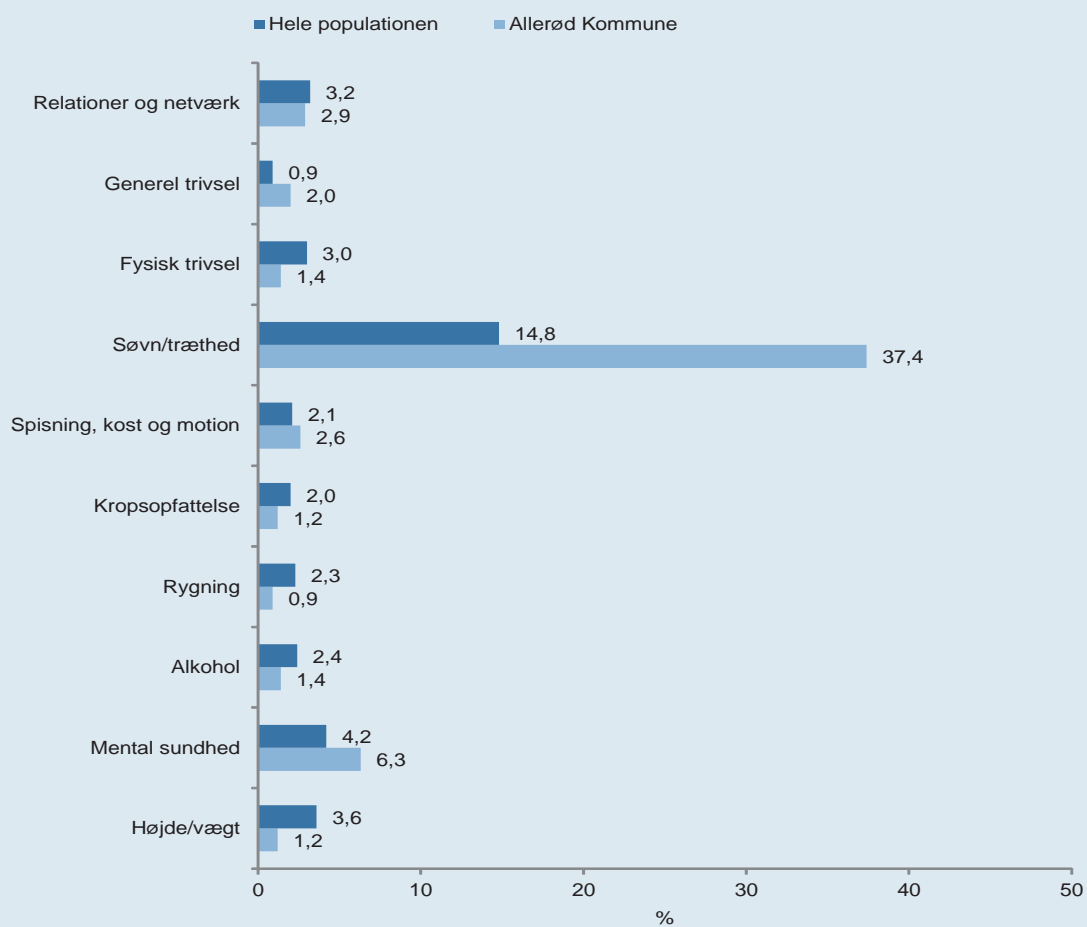
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figurene viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Allerød Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Allerød Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Ballerup Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

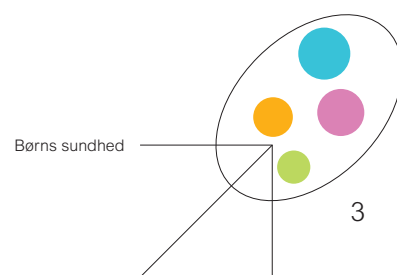
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Ballerup Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 567 indskolingsbørn og 254 udskolings elever fra Ballerup Kommune. Det er første gang, at udskolings elever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 567 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 522 børn. For 37 ud af de 45 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

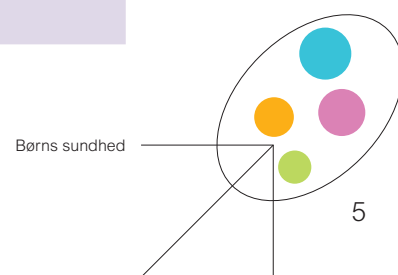

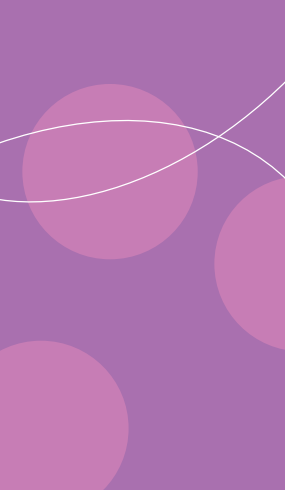
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 2,7 % i Ballerup Kommune, svarende til 14 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Ballerup Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Ballerup Kommune fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Ballerup Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11.

I Ballerup Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 2,7 % og 5,9 %. Den laveste forekomst i Ballerup Kommune ses i skoleåret 2016/17 og den højeste forekomst i skoleåret 2011/12. Ballerup Kommune har generelt haft en lavere forekomst af børn med mindst én

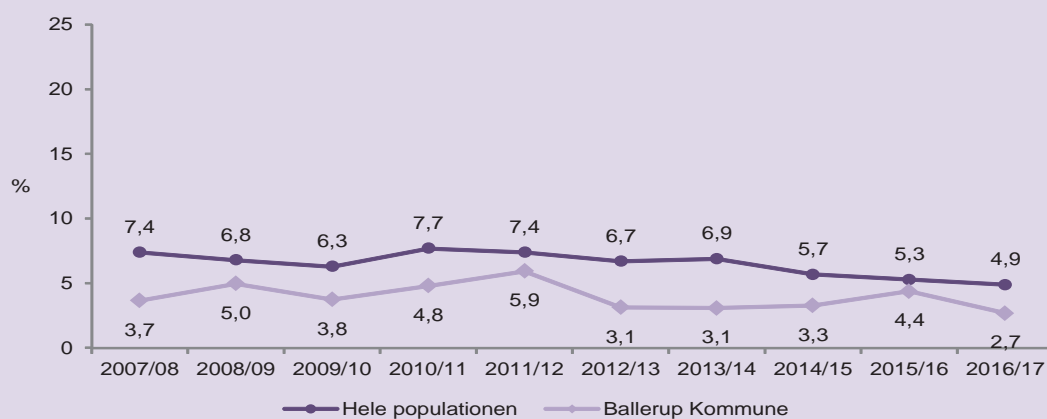
bemærkning til forældre-barn relationen set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Ballerup Kommune ses der en sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og andelen af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen bor 75,0 % af børnene kun med den ene forælder sammenlignet med 20,1 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen.

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Ballerup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

Trivsel ved indskolingen

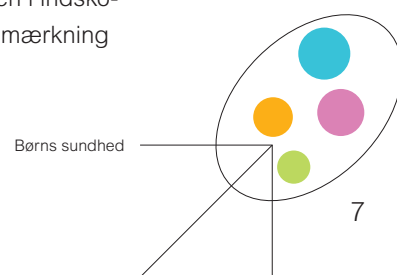
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Ballerup Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn relationen og andelen af børn, der ikke trives generelt, ikke trives i skolen og har problemer i forholdet til jævnaldrende.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Ballerup Kommune ses der ligeledes en sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakten og spillet i første leveår og andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Blandt børn med mindst én bemærkning

til forældre-barn kontakten og samspillet i første leveår er der 7,7 %, der har bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen sammenlignet med 1,5 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn kontakten og samspillet i første leveår. Derudover ses det, at der i Ballerup Kommune er en sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn kontakten og samspillet i første leveår og andelen af børn, der trives dårligt i skolen ved indskolingen. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og spil i første leveår er 23,1 %, der trives dårligt i skolen i indskolingen, sammenlignet med 10,5 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn kontakt og spil i første leveår.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Ballerup Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn relationen og andelen af børn, der har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk samt har en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Ballerup Kommune er der 2,7 % af børnene, svarende til 14 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder. Derudover har de børn fra Ballerup Kommune, der har en bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår, øget risiko for at have mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen samt at trives dårligt i skolen ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspelet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

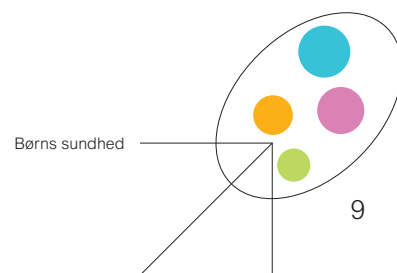
- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.

- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Ballerup Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

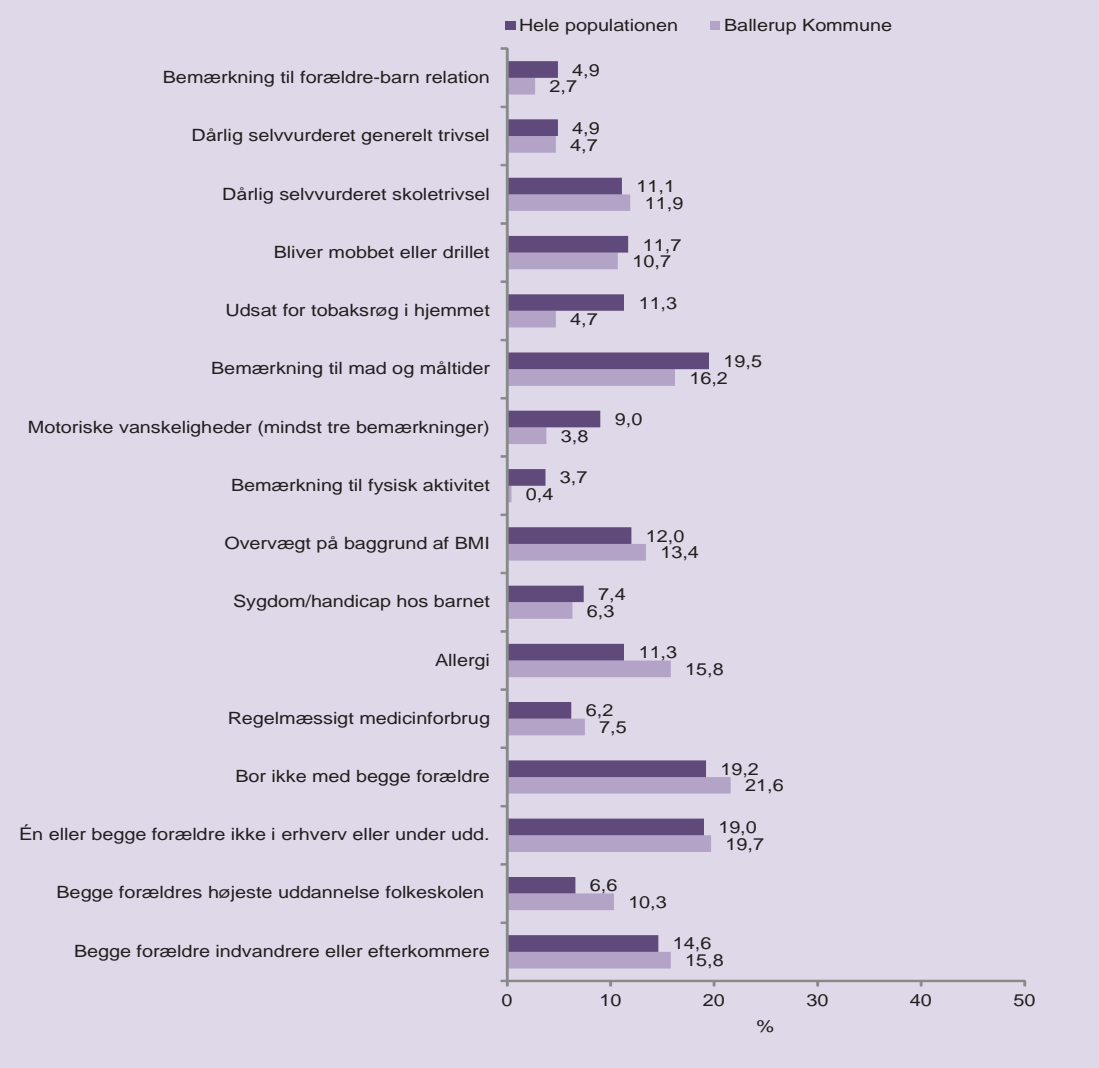

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Ballerup Kommune

I Ballerup Kommune er der indsendt oplysninger om 567 indskolingselever og 254 udskolingselever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan

derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Ballerup Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse. Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Ballerup Kommune og hele populationen ved indskolingen.

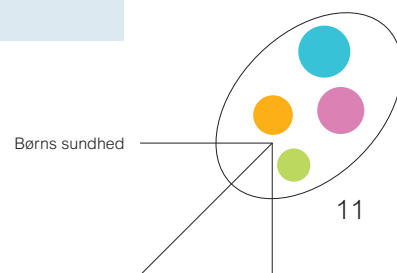
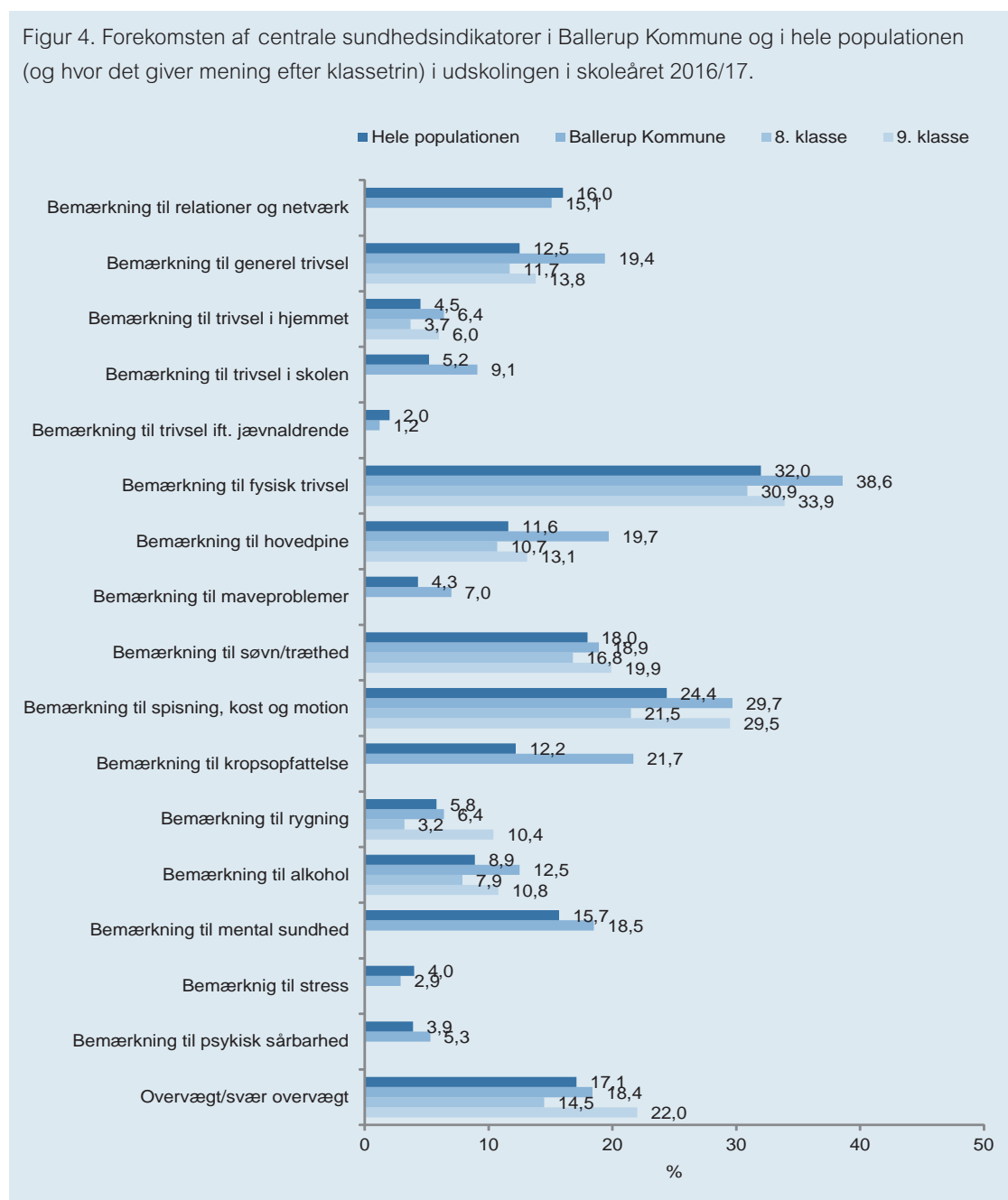
Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Ballerup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Ballerup Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Ballerup Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

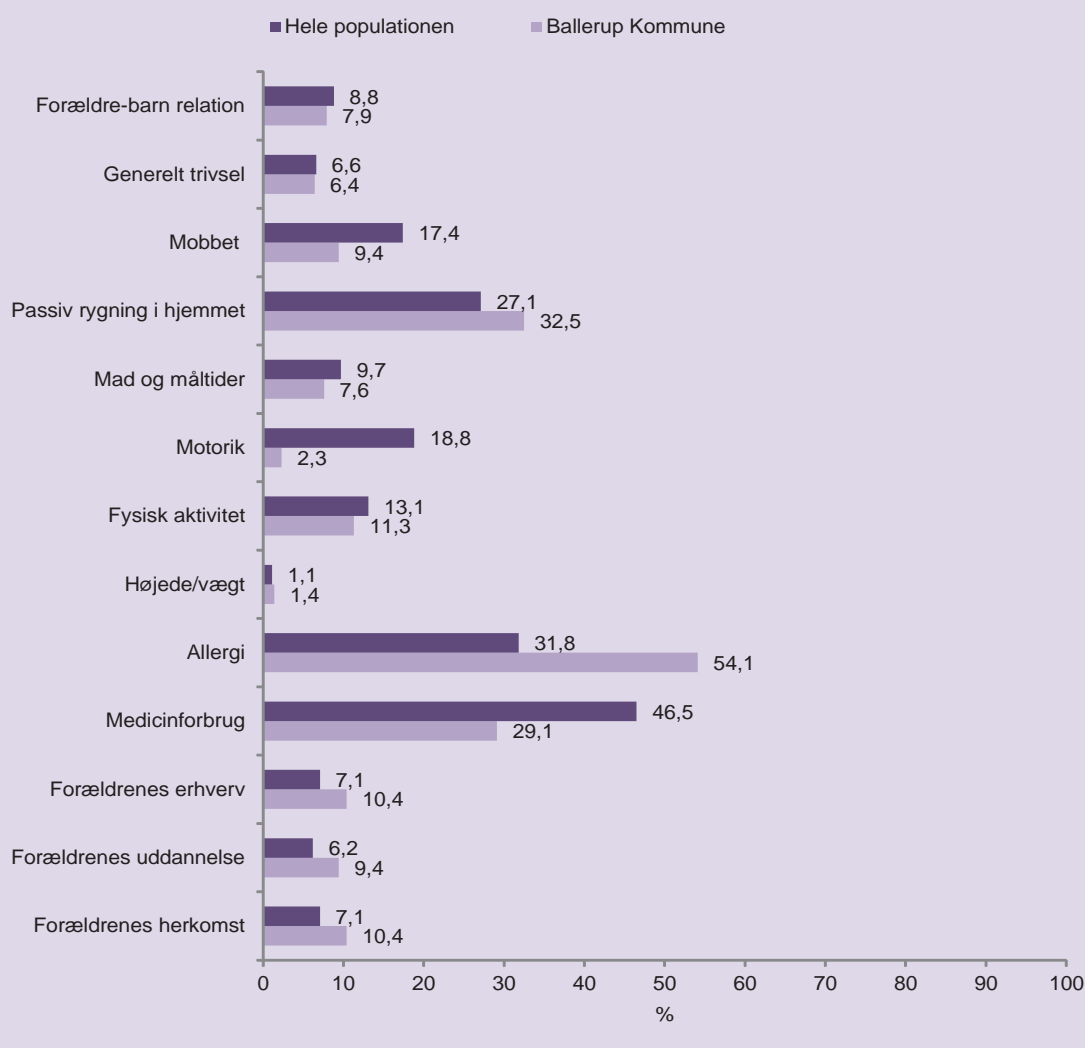

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Ballerup Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

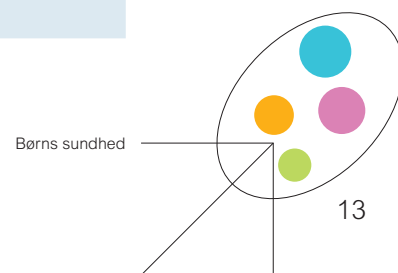
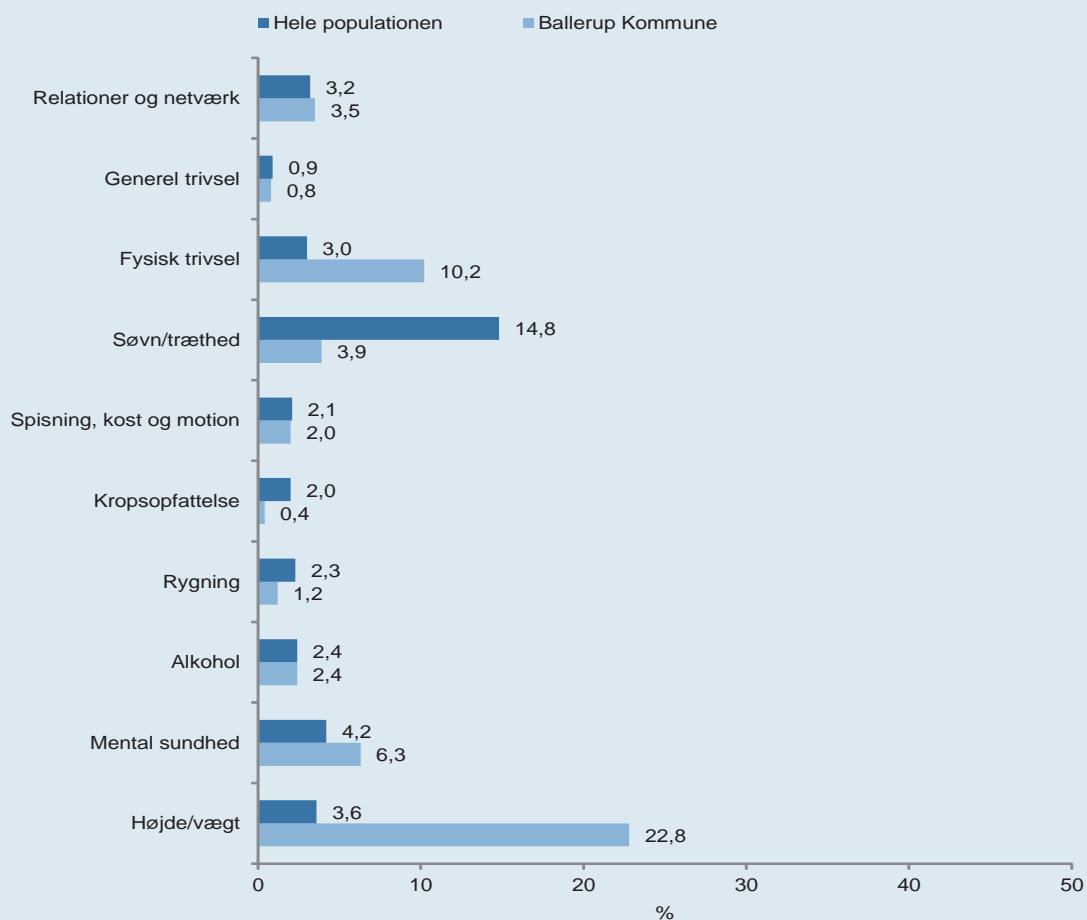
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Ballerup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable Ballerup Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Brøndby Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

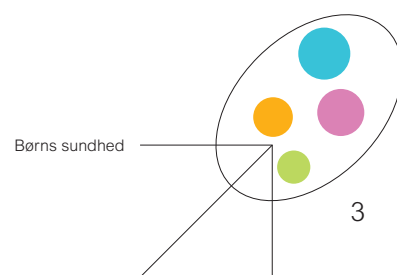
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Brøndby Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata om 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 328 indskolingsbørn og 249 udskolingselever fra Brøndby Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 328 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 291 børn. For 34 ud af de 37 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

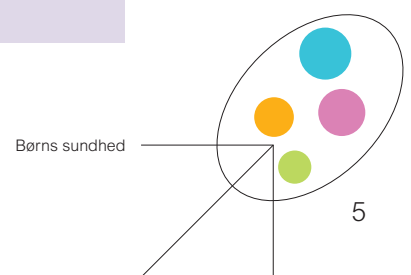
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

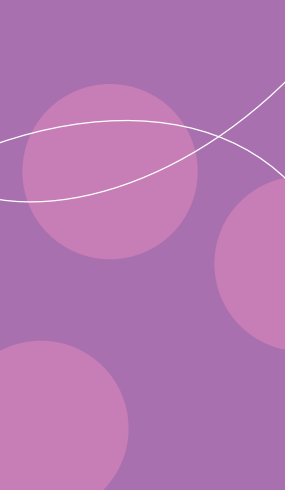
Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 14,4 % i Brøndby Kommune, svarende til 42 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer såsom kontakt/samspil, fysisk og psykisk omsorg samt bemærkningen "andet".

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Børns sundhed

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Brøndby Kommune fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. I Brøndby Kommune er der ikke oplysninger fra 2007/08, da kommunen først blev en del af Databasen Børns Sundhed året efter. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Brøndby Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Brøndby Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 19,2 % og 5,6 %. Den laveste forekomst i Brøndby Kommune ses i skoleåret 2014/15 og den højeste forekomst i

skoleåret 2008/09. Brøndby Kommune har generelt haft en højere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

I Brøndby Kommune ses der en sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen og andelen af børn med forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse. Vi finder, at der blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen er 10,0 % af børnene, der har forældre, der hverken er i arbejde eller under

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Brøndby Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

uddannelse sammenlignet med 7,0 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskoling.

Trivsel ved indskoling

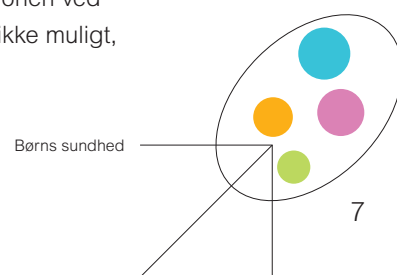
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskoling.

I Brøndby Kommune ses der ingen statistisk sikker sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskoling og andelen af børn, der ikke trives generelt og i skolen og andelen af børn med problemer i forholdet til jævnaldrende.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskoling

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskoling. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskoling.

I Brøndby Kommune ses der ingen statistisk sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskoling. Derudover er det heller ikke muligt,

at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i barnets første leveår og forekomsten af børn, der ikke trives i skolen i Brøndby Kommune ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Brøndby Kommune finder vi ingen statistisk signifikant sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med en bemærkning til deres generelle trivsel eller til deres relationer og netværk samt med en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Brøndby Kommune er der 14,4 % af børnene, svarende til 42 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for at have forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

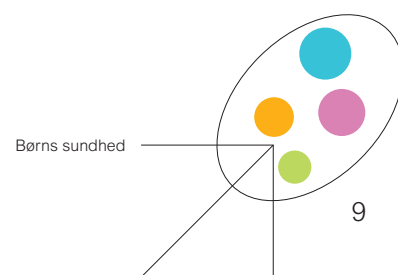
Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Brøndby Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Brøndby Kommune

I Brøndby Kommune er der indsendt oplysninger om 328 indskolingselever og 249 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Brøndby Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i ottende klasse.

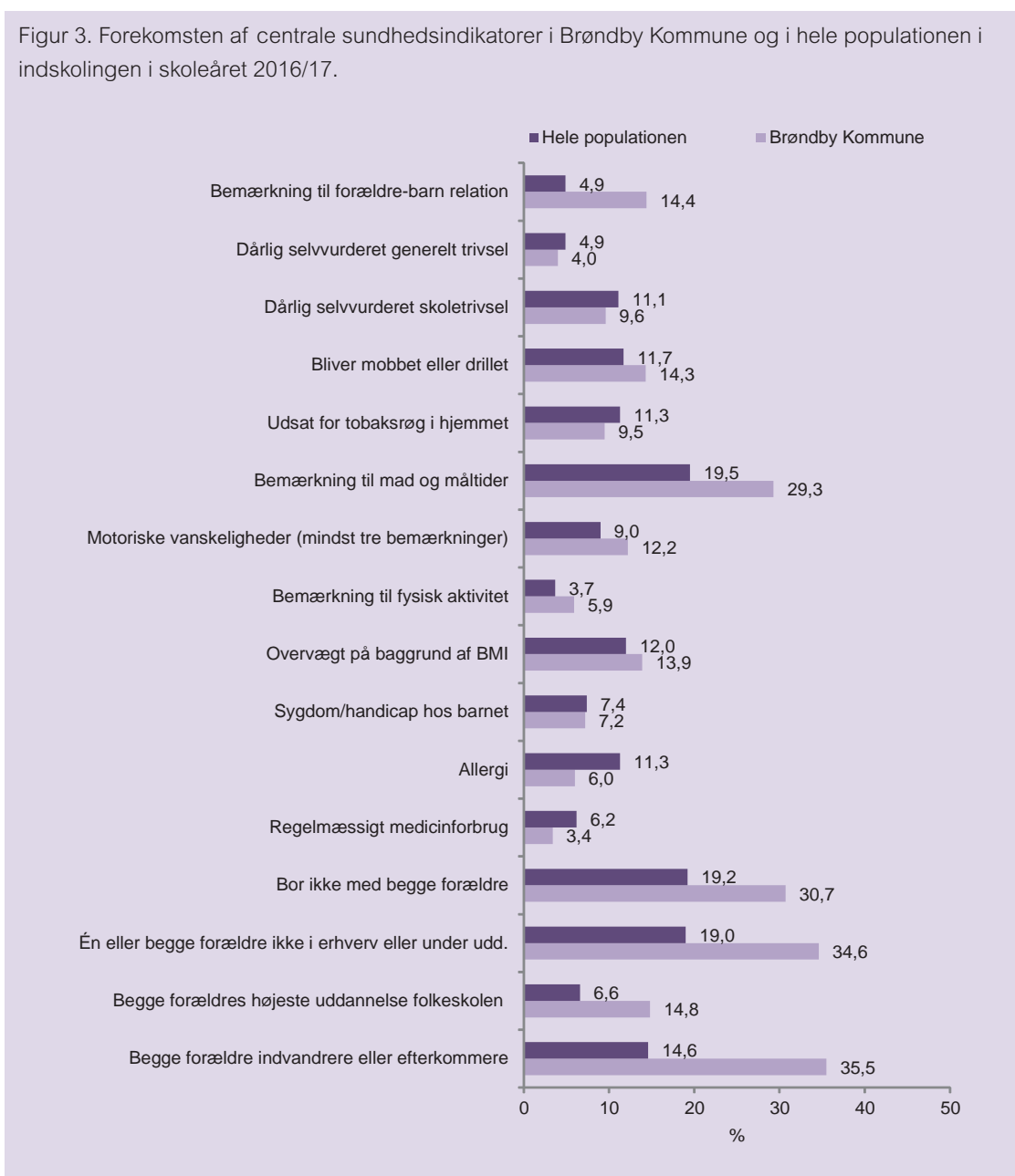

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Brøndby Kommune og hele populationen ved indskolingen.

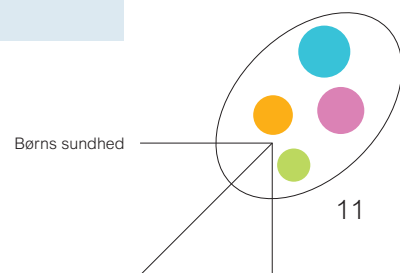
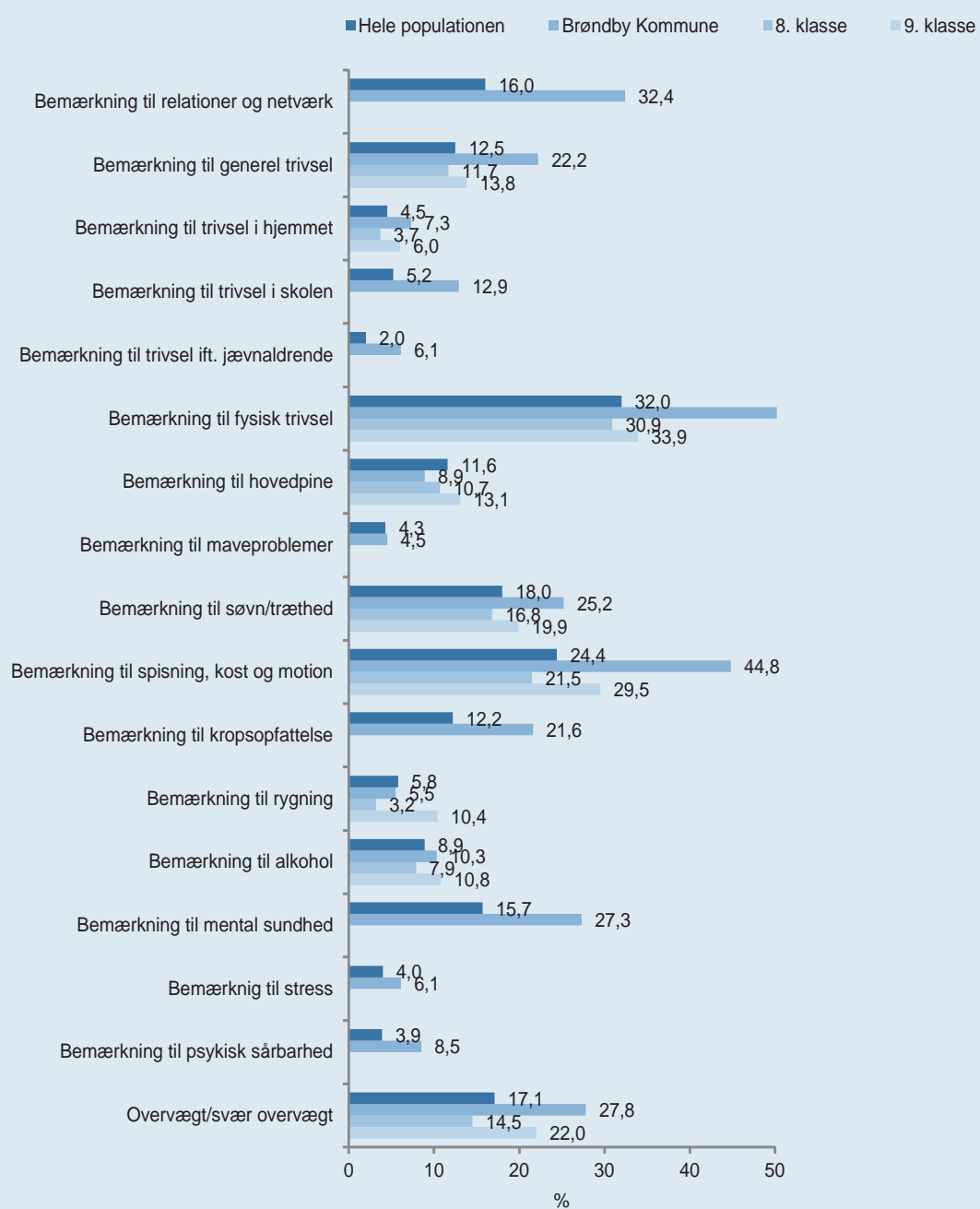
Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Brøndby Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Brøndby Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Brøndby Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

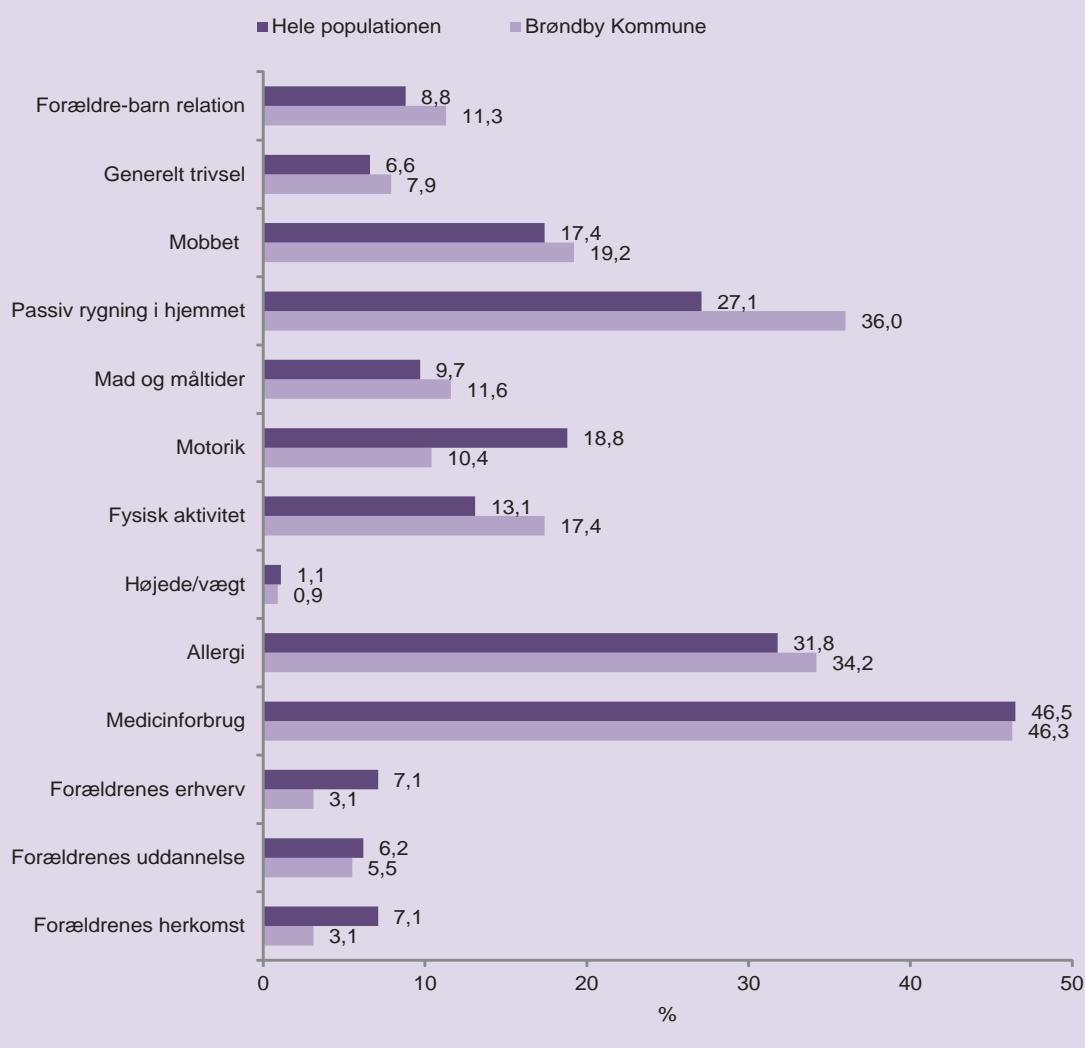

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Brøndby Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

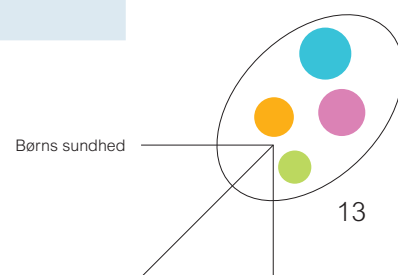
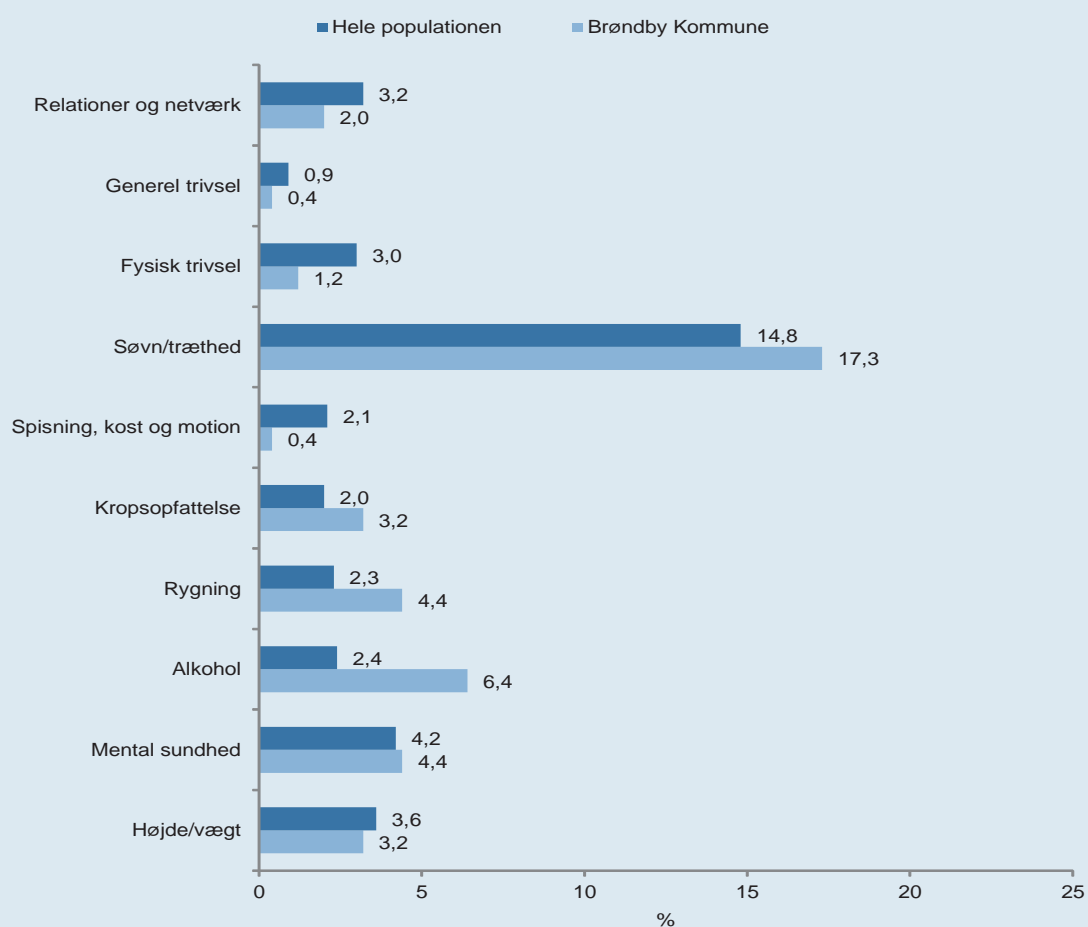
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Brøndby Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Brøndby Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Dragør Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

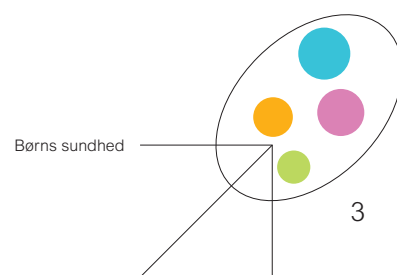
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Dragør Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 177 indskolingsbørn og 123 udskolings elever fra Dragør Kommune. Det er første gang, at udskolings elever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 177 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 168 børn. For syv ud af de ni børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

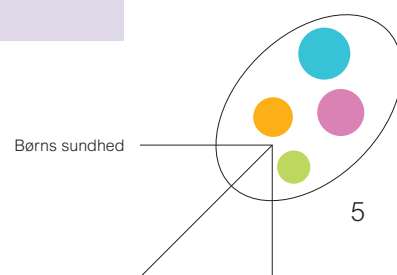

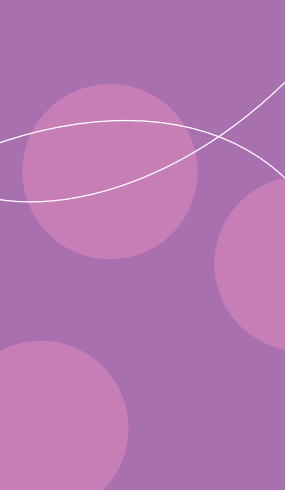
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 1,2 % i Dragør Kommune, svarende til to børn. Bemærkningerne skyldes kontakt/samspil.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Dragør Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Dragør Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11.

I Dragør Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 3,8 % og 0,9 %. Den laveste forekomst i Dragør Kommune ses i skoleåret 2015/16 og den højeste forekomst i skoleåret 2010/11. Dragør Kommune har generelt haft

en lavere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Dragør Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem sociodemografiske faktorer og forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen, da der er så få børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen.

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Dragør Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

Trivsel ved indskolingen

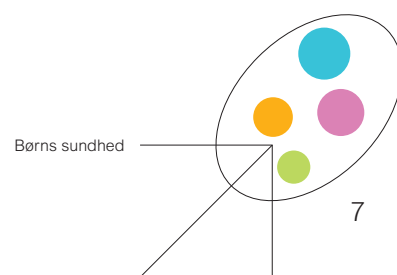
I hele populationen og i Dragør Kommune finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og

samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Dragør Kommune ses der ingen statistisk sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der trives dårligt i skolen ved indskolingen. Her bør man igen være opmærksom på det lave antal af børn med bemærkning til forældre-barn relation i Dragør Kommune.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Dragør Kommune finder vi ingen statistisk signifikant sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med en bemærkning til deres generelle trivsel eller til deres

relationer og netværk, samt med en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Dragør Kommune er der 1,2 % af børnene, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for ikke at trives generelt og i skolen, samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsats har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får

lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Dragør Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant.

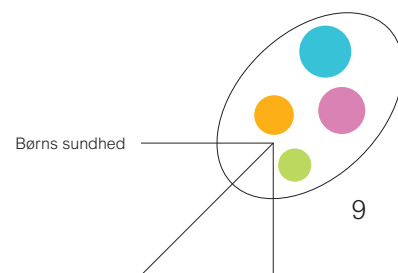
Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Dragør Kommune

I Dragør Kommune er der indsendt oplysninger om 177 indskolingselever og 123 udskolingselever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Dragør Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Dragør Kommune og hele populationen ved indskoling. Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Dragør Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskoling.

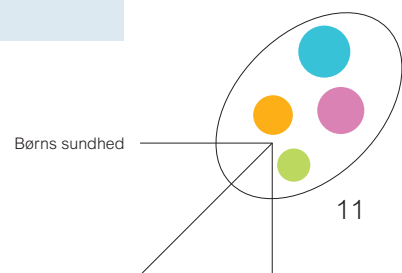
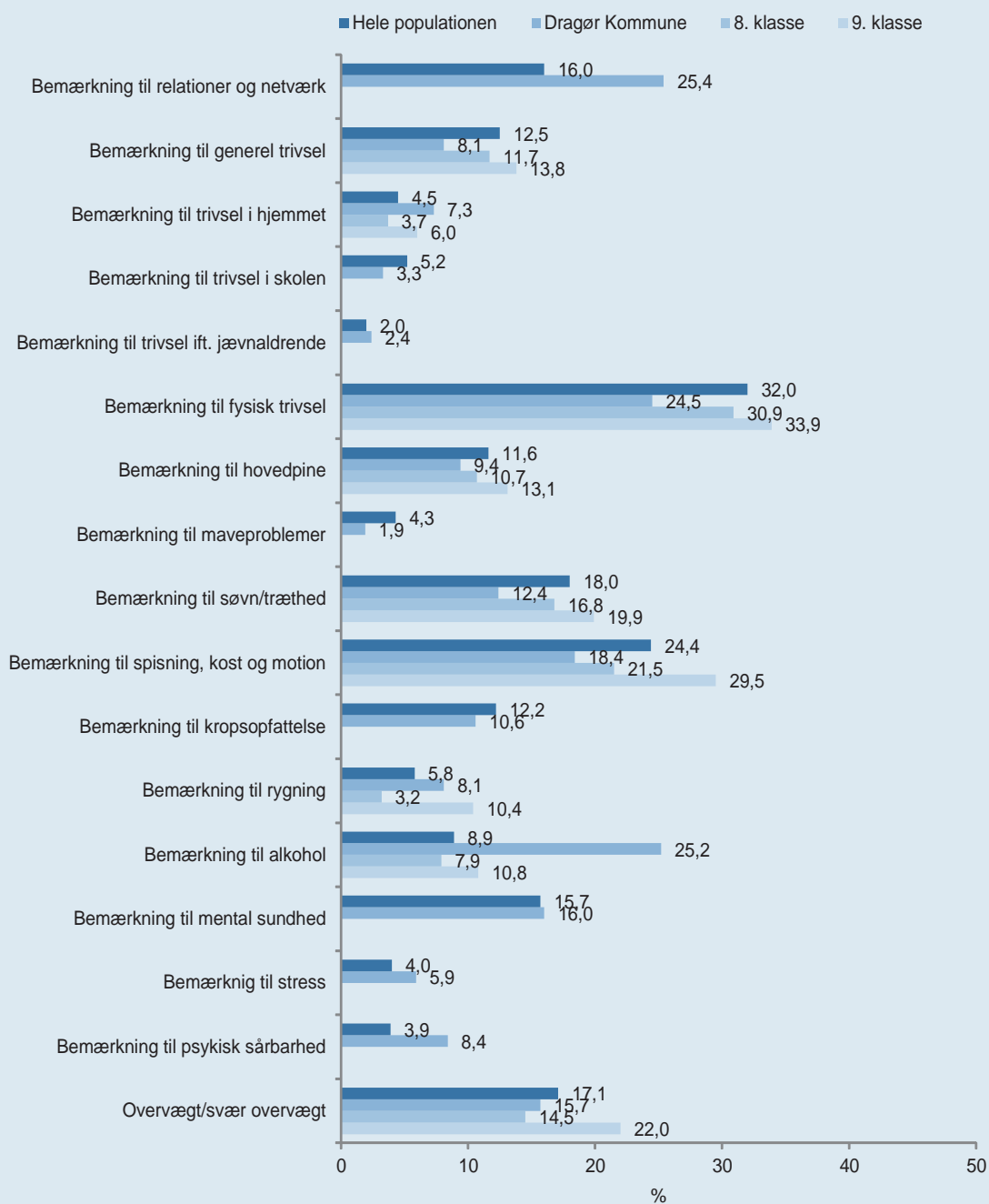

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Dragør Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Dragør Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

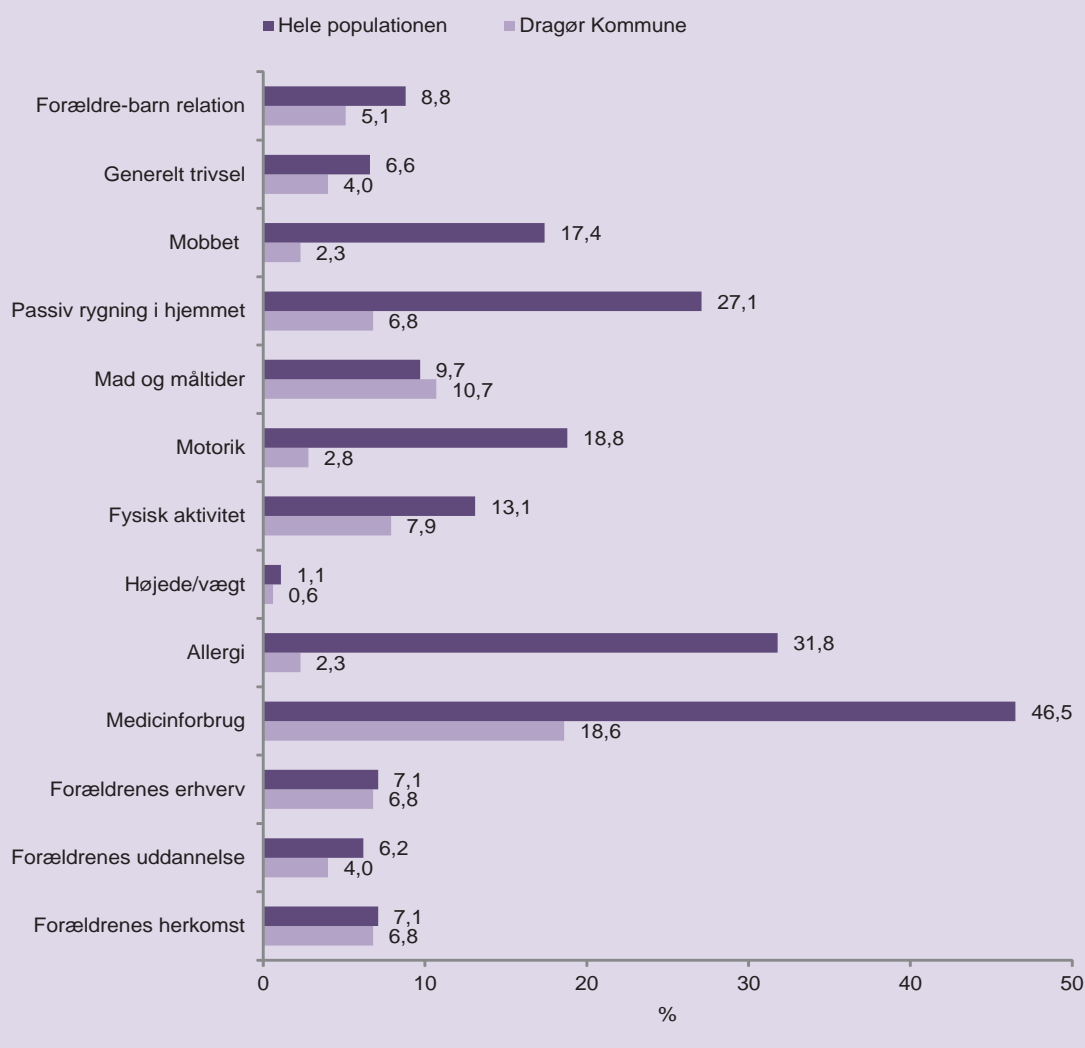

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Dragør Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

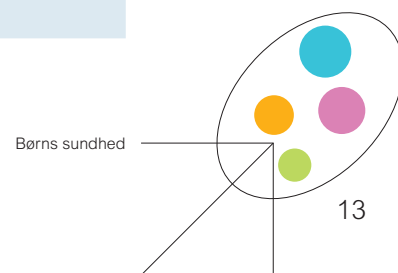
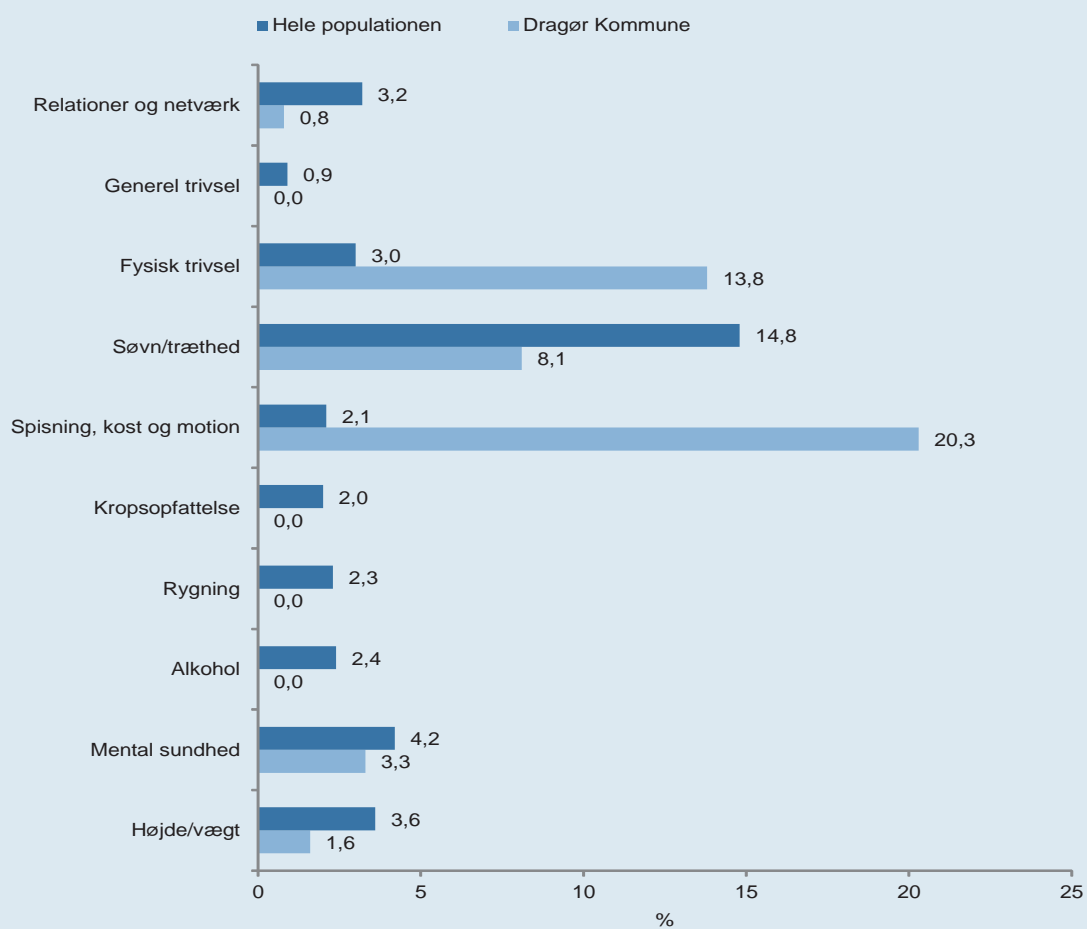
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Dragør Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Dragør Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Gentofte Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

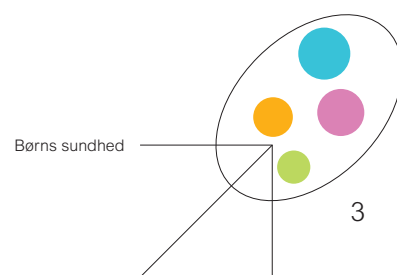
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Gentofte Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata om 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 965 indskolingsbørn og 737 udskolingselever fra Gentofte Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 965 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 878 børn. For 72 ud af de 87 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

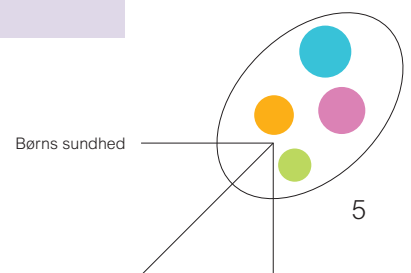

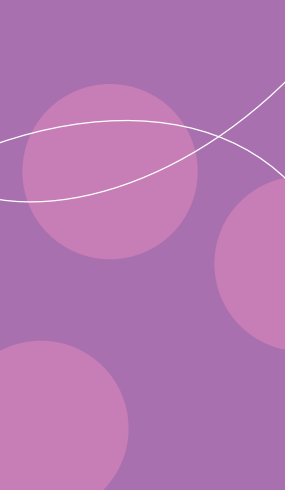
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 5,7 % i Gentofte Kommune, svarende til 50 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Gentofte Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Gentofte Kommune fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Gentofte Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Gentofte Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 4,1 % og 7,1 %. Den laveste forekomst i Gentofte Kommune ses i skoleåret 2013/14 og den højeste forekomst i skoleåret 2012/13. Gentofte Kommune har, udover de sidste to skoleår,

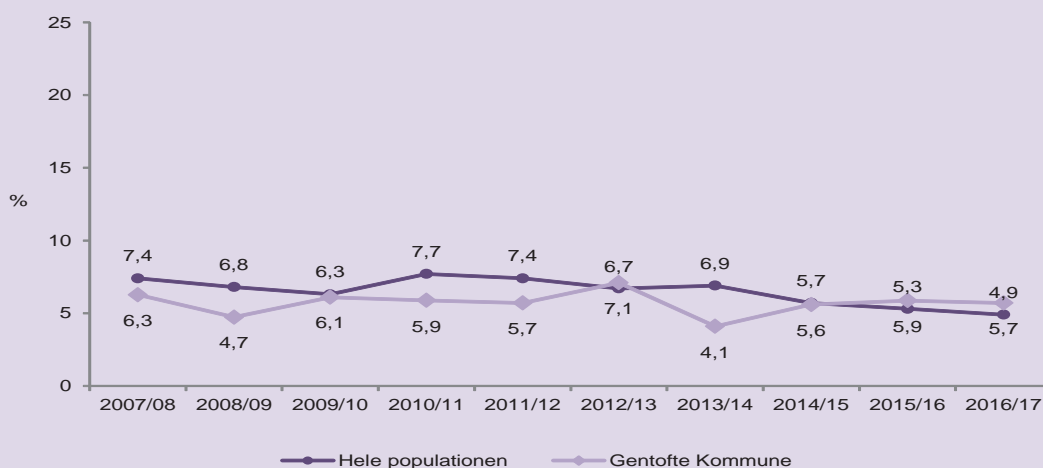
generelt haft en lavere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Gentofte Kommune ses der en sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen er der 30,0 %, der kun bor med den ene forælder

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Gentofte Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

sammenlignet med 15,7 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

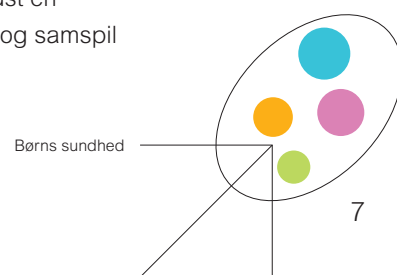
I Gentofte Kommune ses der ingen statistisk sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der ikke trives generelt og i skolen samt

andelen af børn med problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Gentofte Kommune ses der ingen statistisk sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil

i første leveår og andelen af børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen samt børn, der har mindst én bemærkning til deres skoletrivsel ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i

Gentofte Kommune finder vi ingen statistisk signifikant sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med en bemærkning til deres generelle trivsel eller til deres relationer og netværk samt med en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Gentofte Kommune er der 5,7 % af børnene, svarende til 50 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn

samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsats har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Gentofte

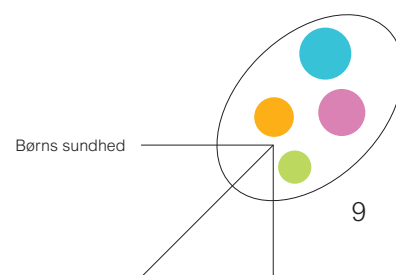
Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Gentofte Kommune

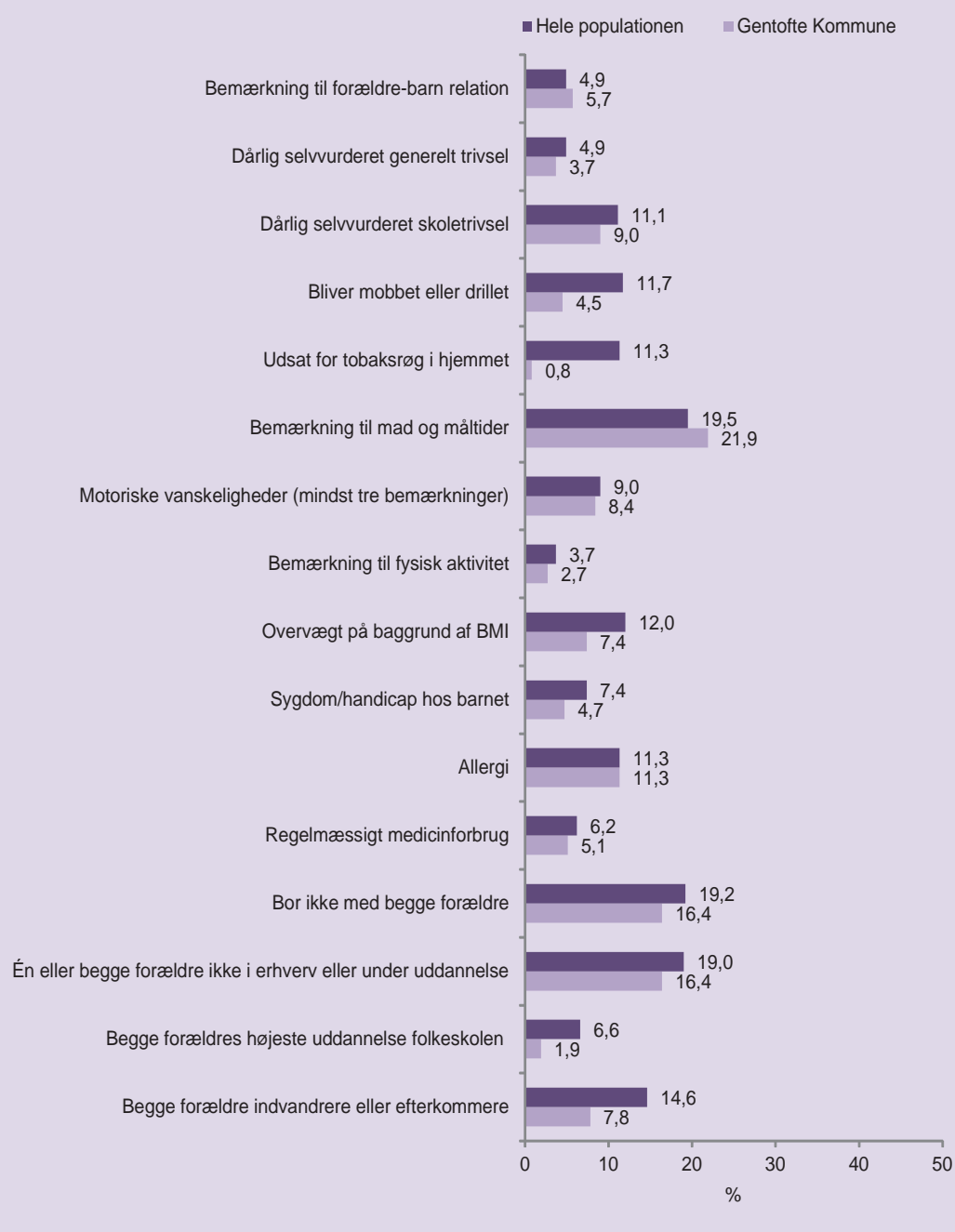
I Gentofte Kommune er der indsendt oplysninger om 965 indskolingselever og 737 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Gentofte Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Gentofte Kommune og hele populationen ved indskoling. Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Gentofte Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskoling.

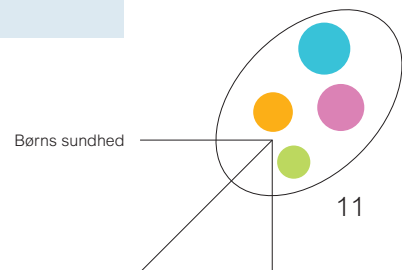
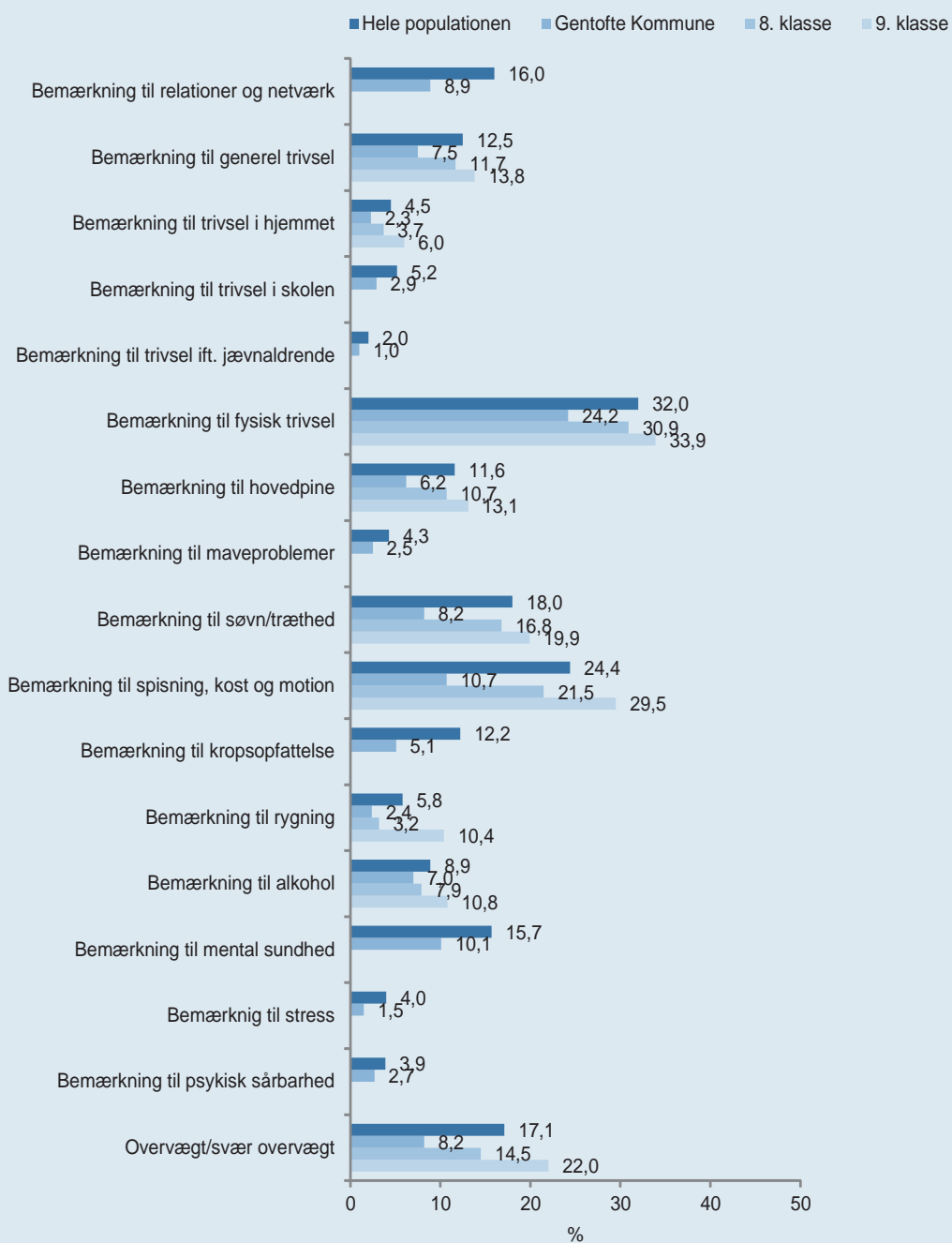

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Gentofte Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Gentofte Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udkolingen i skoleåret 2016/17.

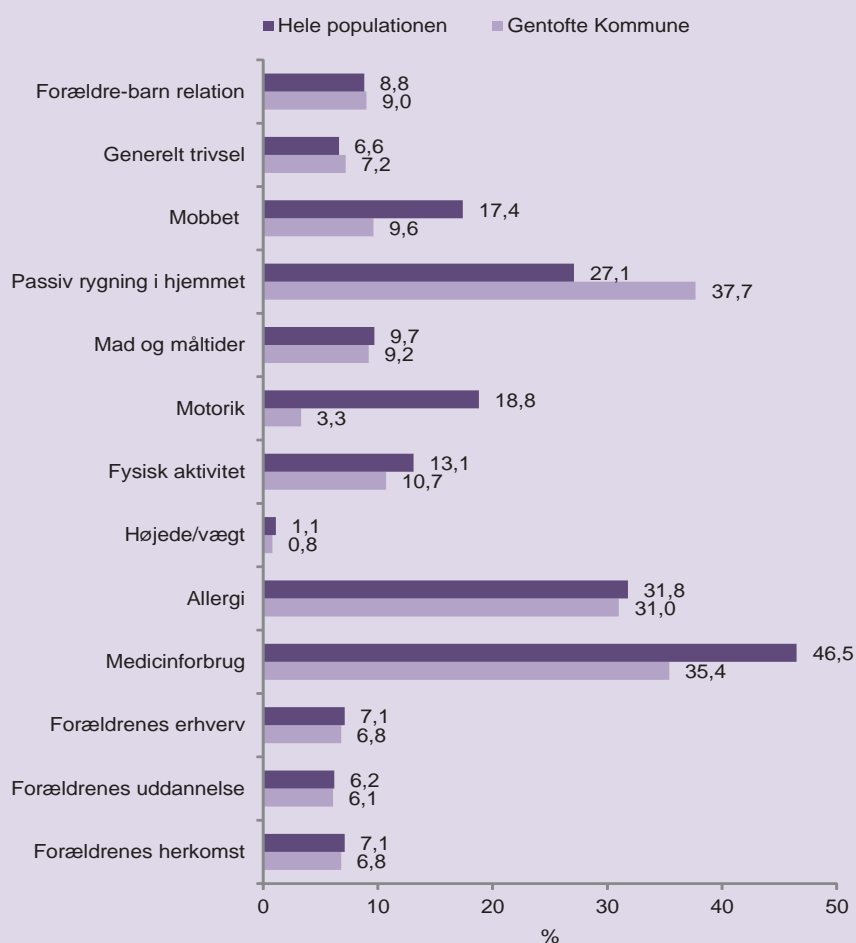

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Gentofte Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå 100 % udfyldelse af journalen.

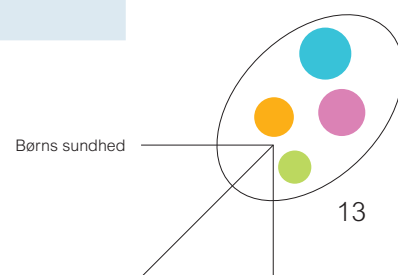
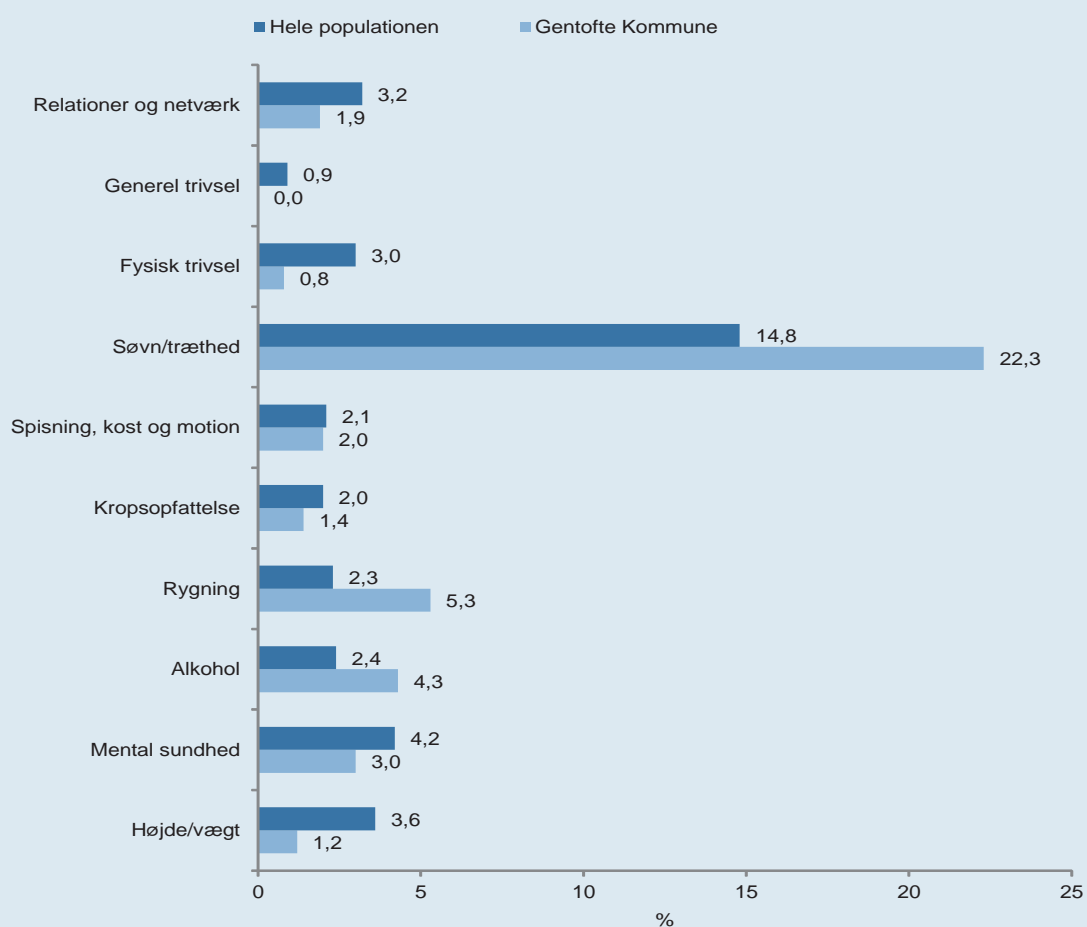
Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figurerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figurerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Gentofte Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Gentofte Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

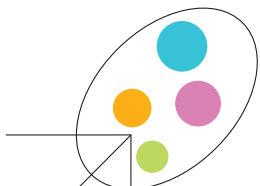

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Glostrup Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

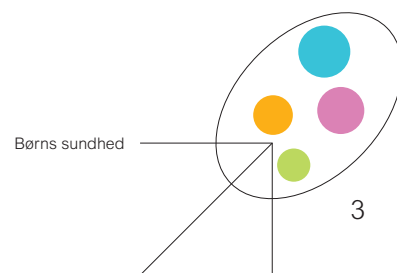
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Glostrup Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved indskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata om 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 222 indskolingsbørn og 99 udskolingselever fra Glostrup Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 222 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 214 børn. For syv ud af de otte børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

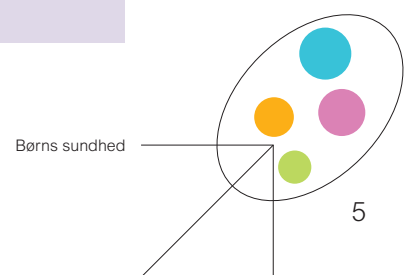

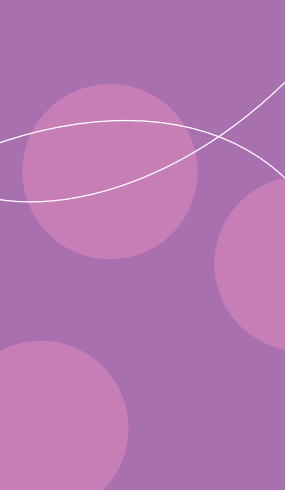
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 4,2 % i Glostrup Kommune, svarende til ni børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Glostrup Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Glostrup Kommune fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Glostrup Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Glostrup Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 3,1 % og 7,5 %. Den laveste forekomst i Glostrup Kommune ses i skoleåret 2008/09 og den højeste forekomst i skoleåret 2012/13. Glostrup Kommune har generelt haft en lavere forekomst af børn med mindst én bemærkning

til forældre-barn relationen set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Glostrup Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem sociodemografiske faktorer og forekomsten af børn med bemærkning til forældre-barn relationen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Glostrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

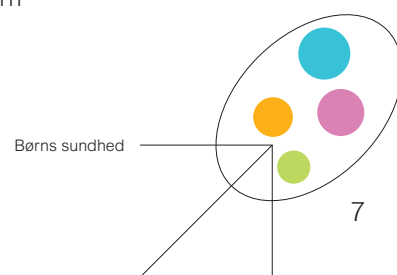
relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskoling.

Blandt børn i Glostrup Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en højere forekomst af børn, der har problemer i forholdet til jævnaldrende. Blandt børn i Glostrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 25,0 %, der har problemer i forholdet til jævnaldrende sammenlignet med 4,0 % blandt børn i Glostrup Kommune uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskoling.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskoling

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskoling. Derudover finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskoling.

I Glostrup Kommune ses der ingen statistisk sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn

relationen, og andelen af børn, der ikke trives i skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Glostrup Kommune finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og

andelen af børn, der ikke trives generelt ved udskolingen. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er der 50,0 %, der ikke trives generelt ved udskolingen sammenlignet med 10,7 % blandt børn, der ikke har nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Derudover finder vi, at der er en sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen. Blandt børn i Glostrup Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen, er der 25,0 % af børnene, der har en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen. Blandt børnene, der ikke har nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen, er der ingen, der har en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Glostrup Kommune er der 4,2 % af børnene, svarende til ni børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskoling samt at trives dårligere ved udskoling og have en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskoling.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsats har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.

- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

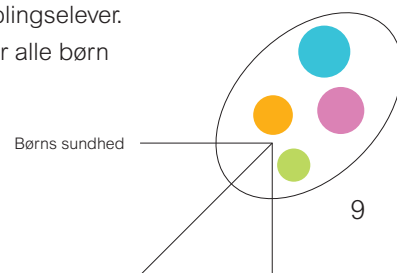
Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Glostrup Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registreret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Glostrup Kommune

I Glostrup Kommune er der indsendt oplysninger om 222 indskolingselever og 99 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn

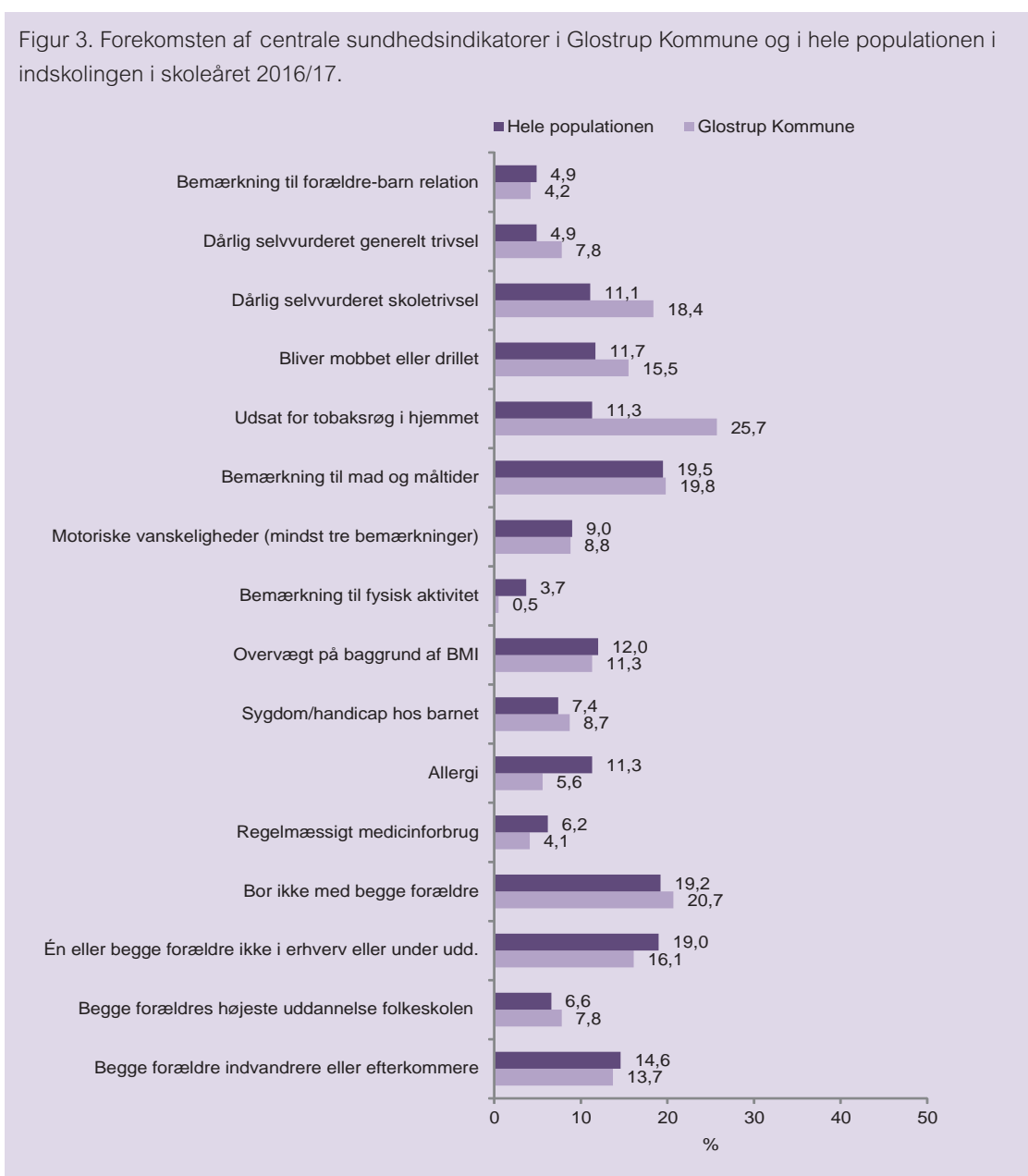

og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Glostrup Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende

klasse. Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Glostrup Kommune og hele populationen ved indskolingen.

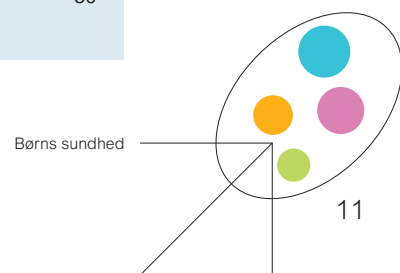
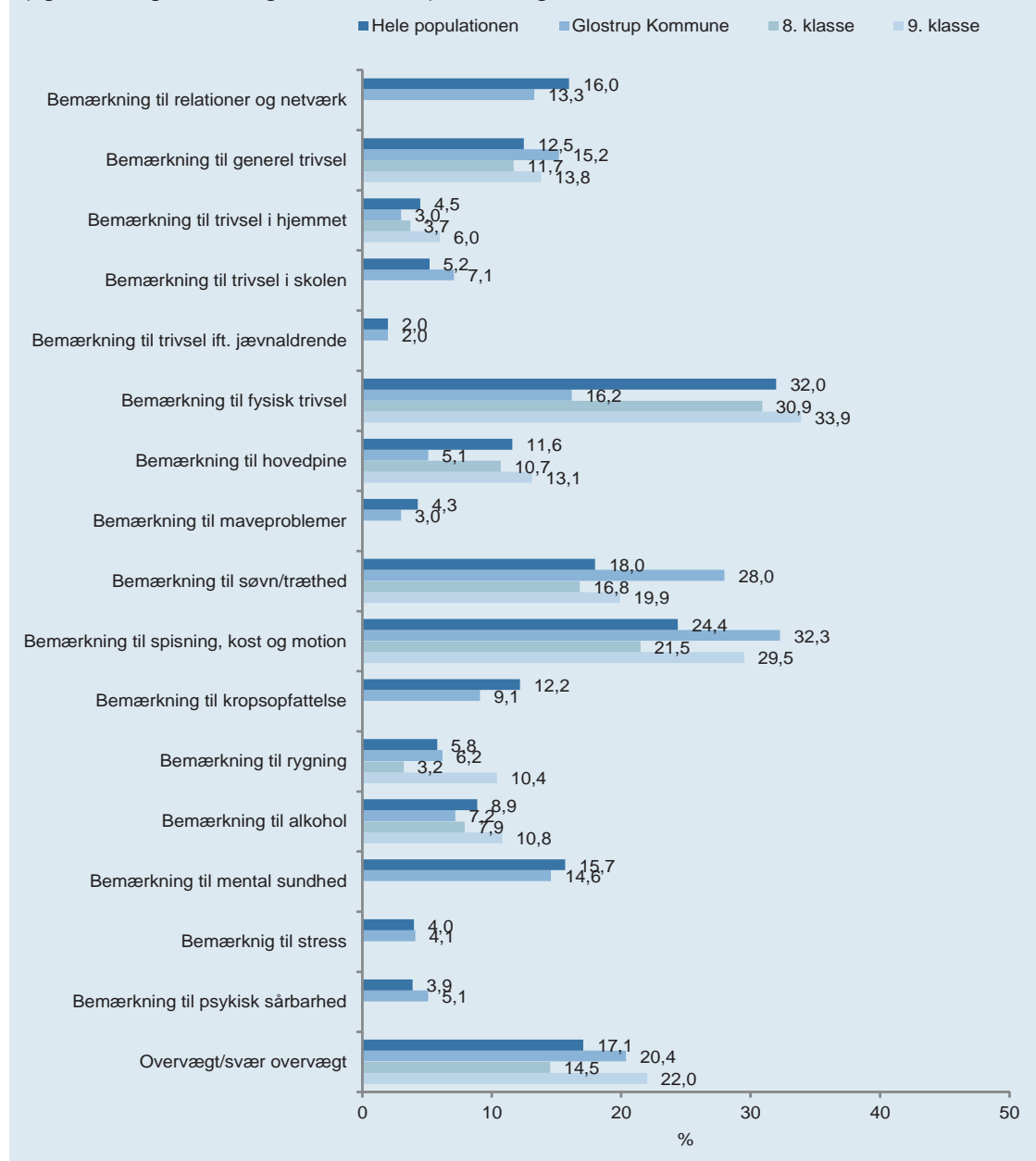
Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Glostrup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Glostrup Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Glostrup Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

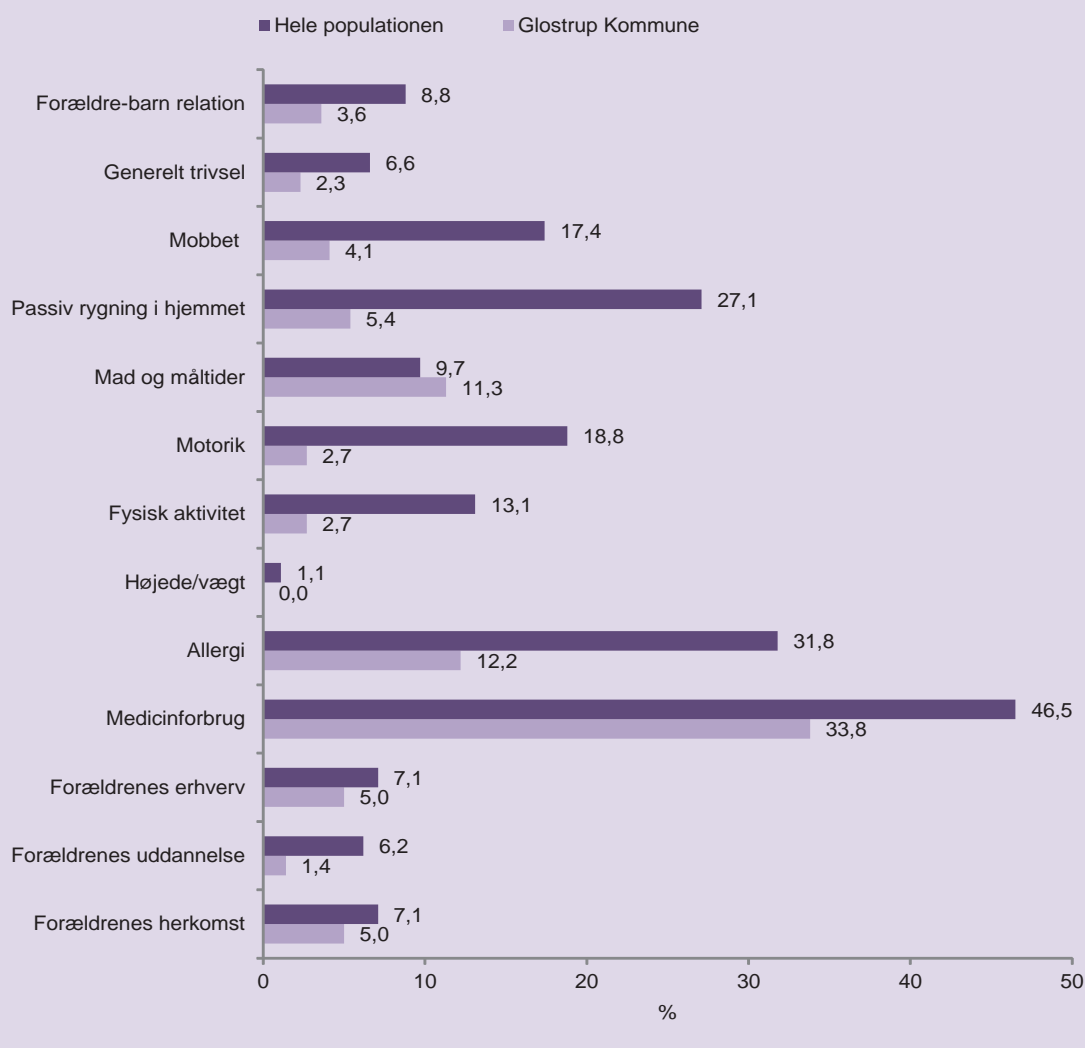

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Glostrup Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

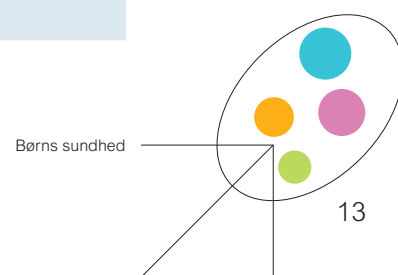
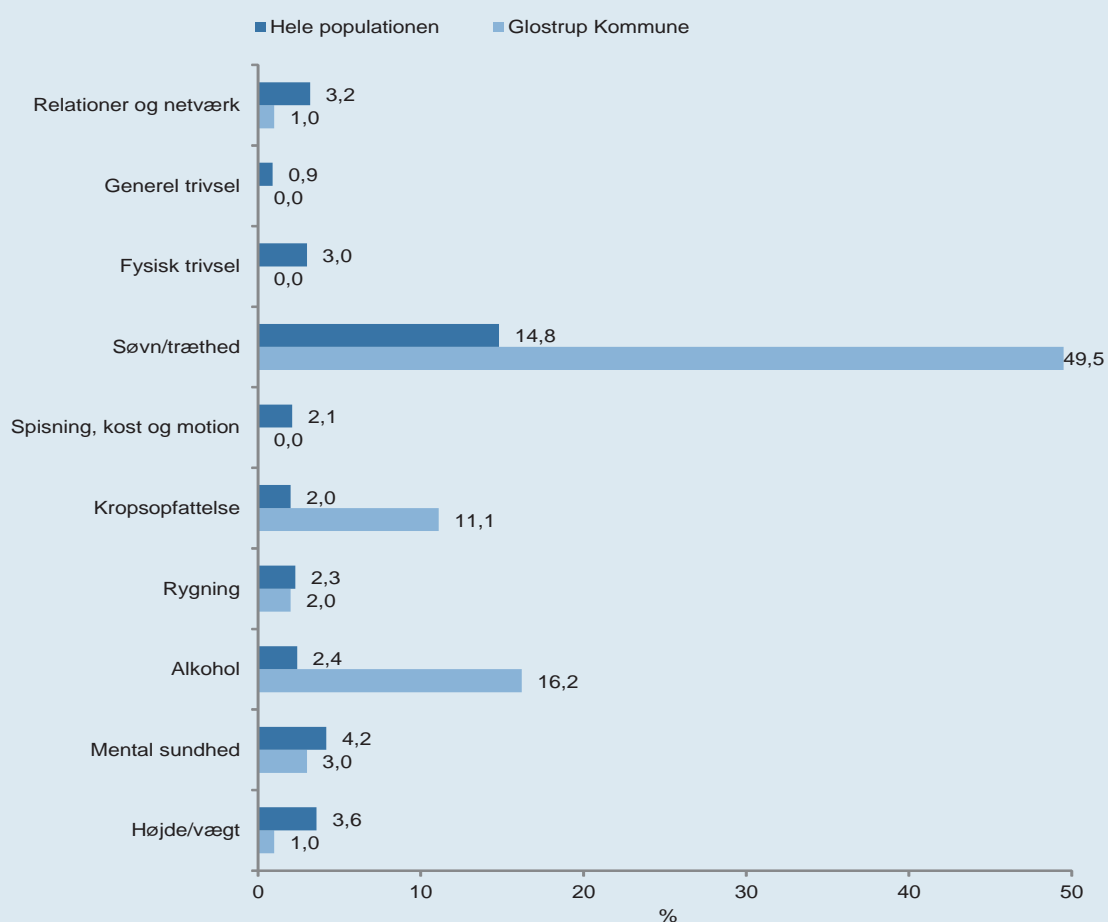
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figurene viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Glostrup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Glostrup Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

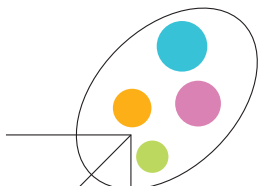

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Herlev Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

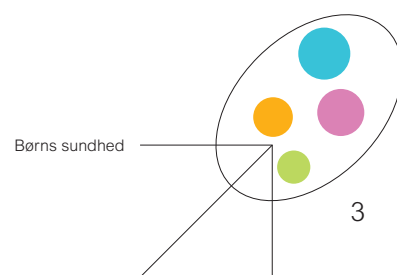
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Herlev Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 328 indskolingsbørn og 212 udskolingselever fra Herlev Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 328 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 304 børn. For 20 ud af de 24 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

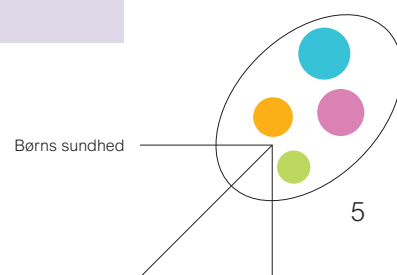

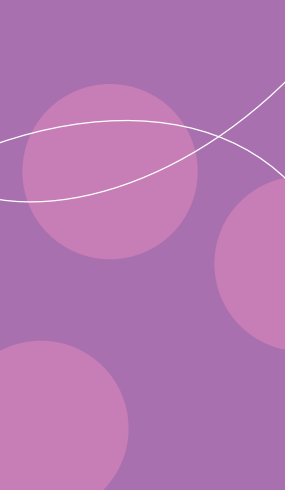
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 2,0 % i Herlev Kommune, svarende til seks børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Herlev Kommune, der har bemærkning til kontakt/samspil og fysisk og/eller psykisk omsorg..

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Herlev Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Herlev Kommune var ikke en del af Databasen Børns Sundhed i skoleåret 2010/11 og indgår derfor ikke i det pågældende år. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Herlev Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Herlev Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 1,2 % og 5,2 %. Den laveste forekomst i Herlev Kommune ses i skoleåret 2015/16 og den højeste forekomst i

skoleåret 2013/14. Herlev Kommune har generelt haft en lavere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Herlev Kommune finder vi, at 40,0 % af børnene med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen har forældre, der er uden arbejde eller under uddannelse sammenlignet med 4,4 % blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Herlev Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

Trivsel ved indskolingen

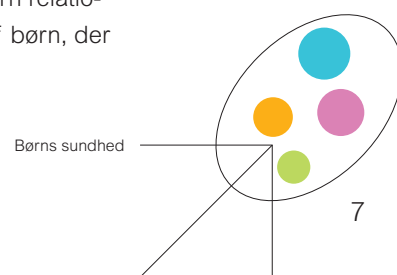
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Herlev Kommune er det ikke muligt at finde en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der ikke trives generelt, ikke trives i skolen og har problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Herlev Kommune er det ikke muligt at finde en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen samt andelen af børn, der

trives dårligere i skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Herlev Kommune er det ikke muligt at finde en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der har

en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk samt har en diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Herlev Kommune er der 2,0 % af børnene, svarende til seks børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for ikke at have forældre, der hverken er i arbejde eller er under uddannelse.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til

forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Herlev Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten

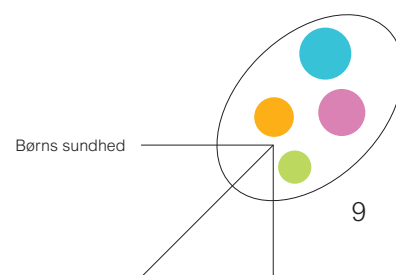
opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Herlev Kommune

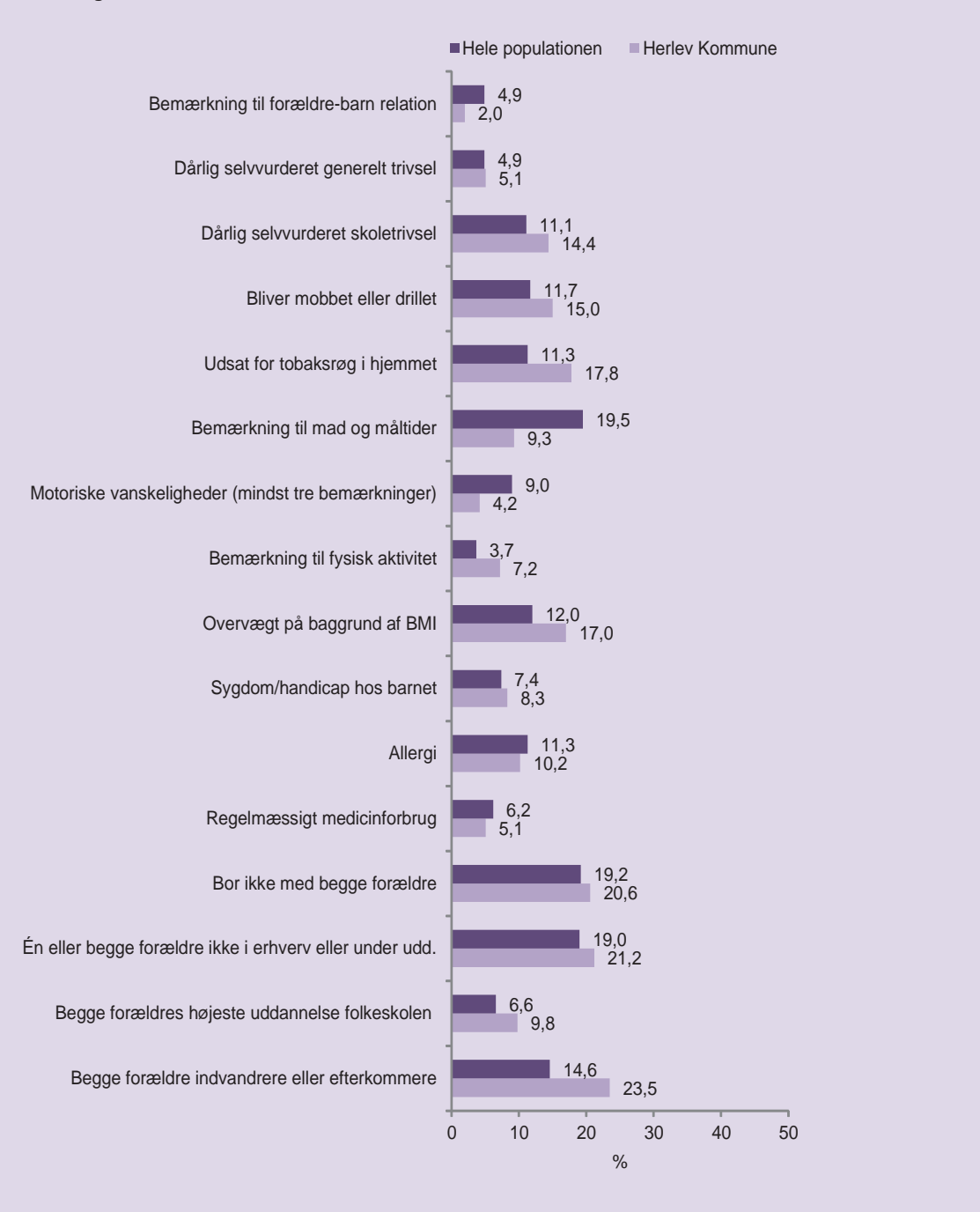
I Herlev Kommune er der indsendt oplysninger om 328 indskolingselever og 212 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Herlev Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Herlev Kommune og hele populationen ved indskoling. Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Herlev Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskoling.

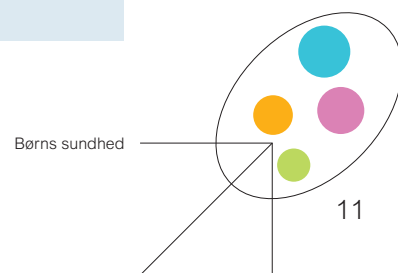
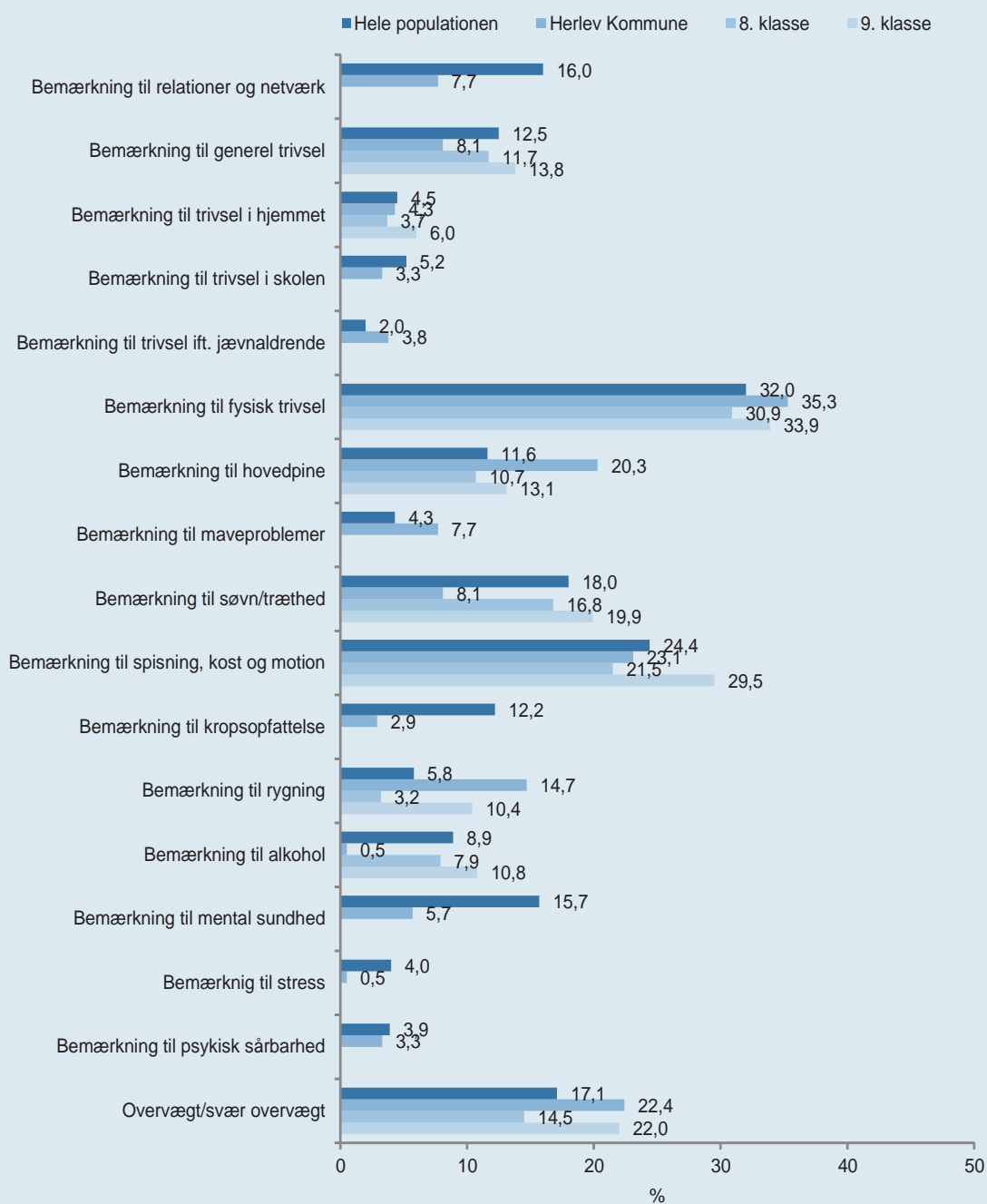

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Herlev Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Herlev Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

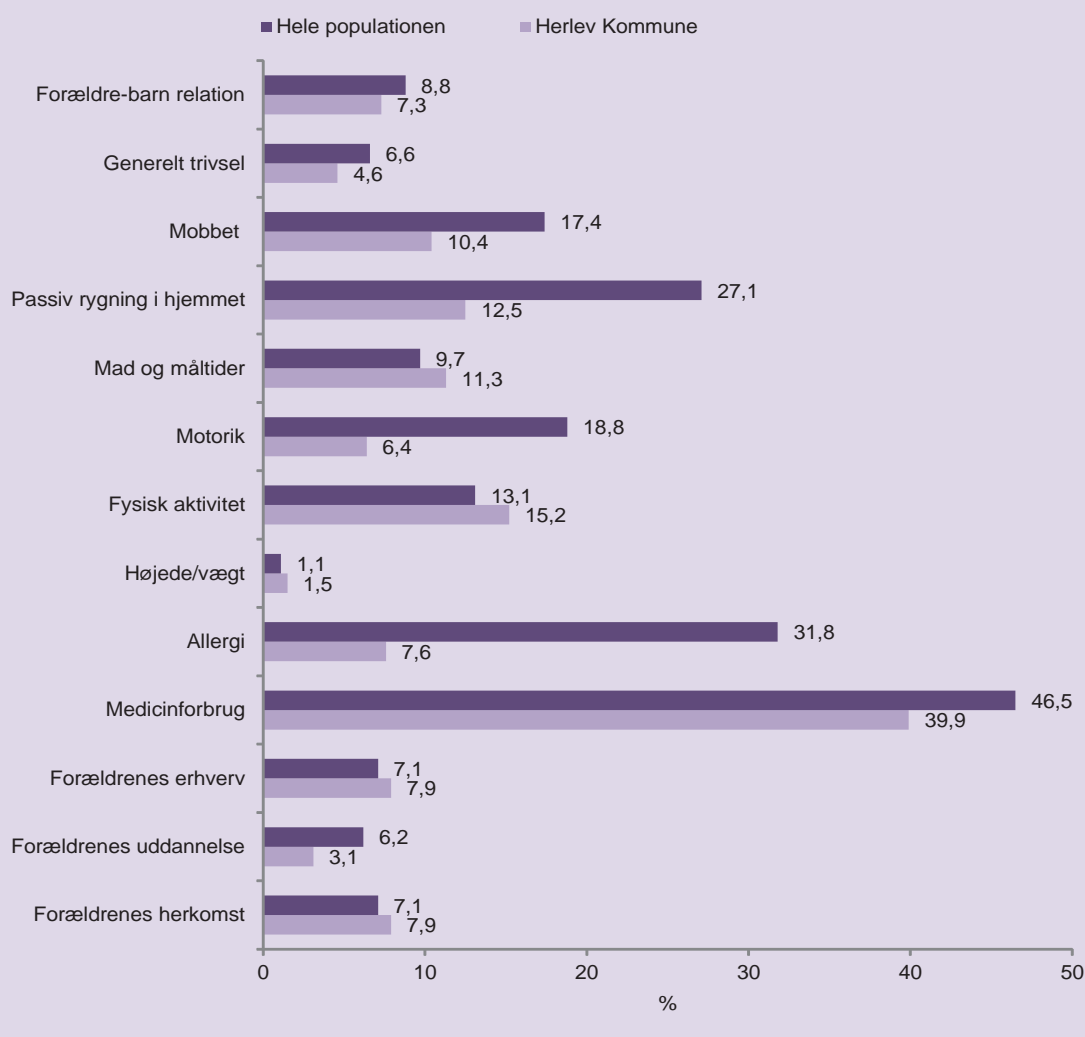

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Herlev Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

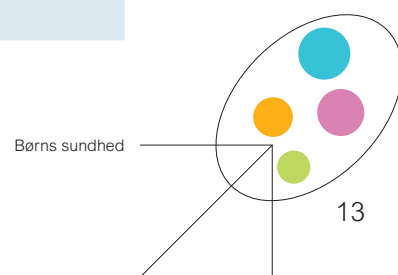
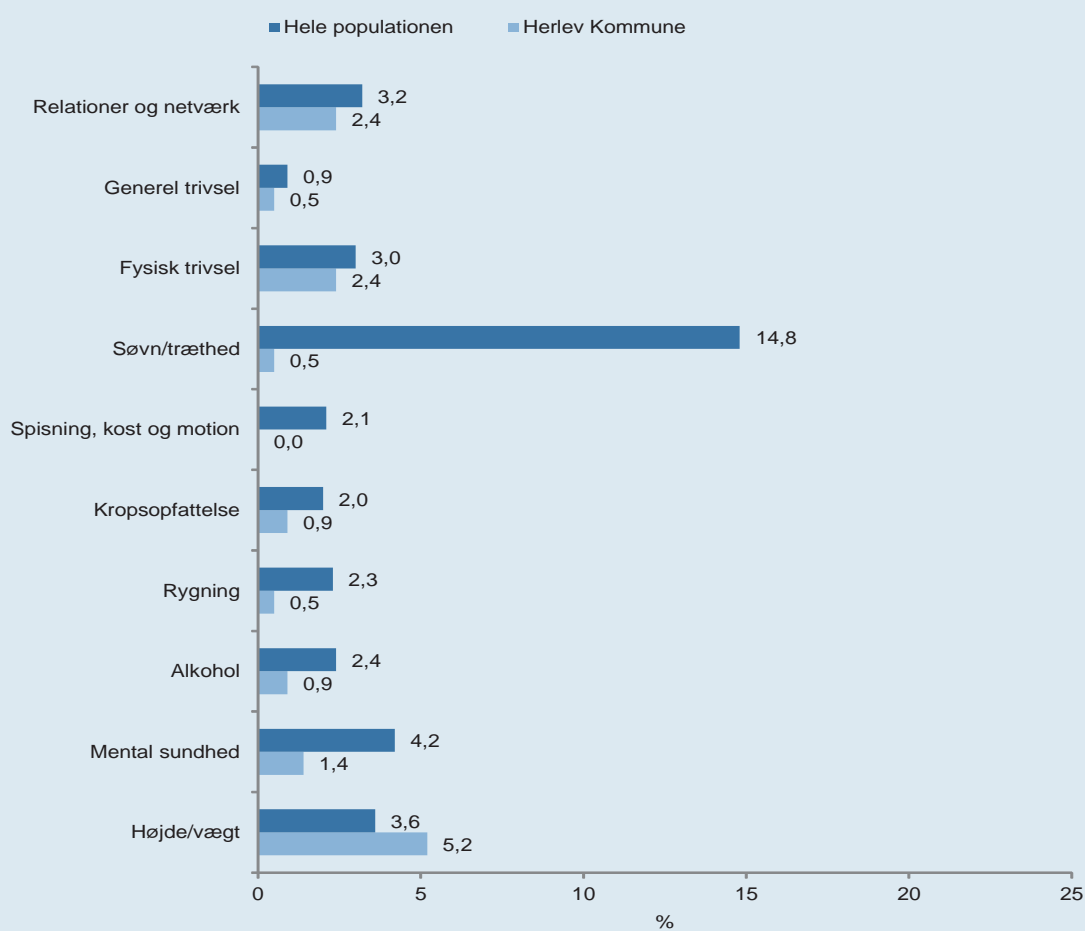
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figurene viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figurene viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Herlev Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Herlev Kommune og i hele populationen i udkolingen i skoleåret 2016/17.

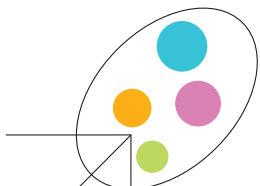

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Hvidovre Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillets betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

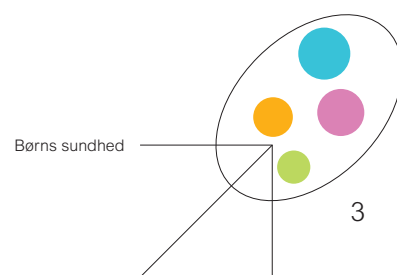
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Hvidovre Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 669 indskolingsbørn fra Hvidovre Kommune. Hvidovre Kommune indgår ikke med udskolingsbørn, da de ikke har individuelle samtaler med hver enkel elev, men afholder udskolingsundersøgelsen som sundhedsdage, hvor de taler med de elever, der ønsker det. Ud af de 669 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 610 børn. For 55 ud af de 59 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

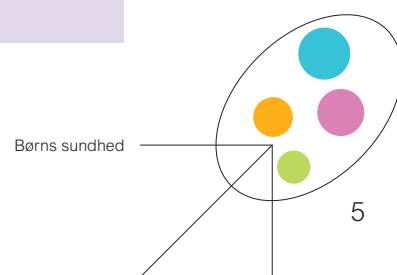
Resultater

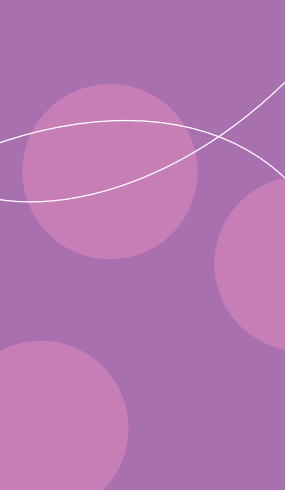
Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 8,4 % i Hvidovre Kommune, svarende til 51 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer såsom kontakt/samspil, fysisk og/eller psykisk omsorg samt "andet".

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Hvidovre Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. I skoleårene 2009/10 til 2011/12 deltog Hvidovre Kommune ikke i Databasen Børns Sundhed. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Hvidovre Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Hvidovre Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 4,7 % og 8,4 %. Den laveste forekomst i Hvidovre Kommune ses i skoleåret 2015/16 og den højeste forekomst i skoleåret

2016/17. Hvidovre Kommune har generelt haft en lidt højere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Hvidovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn i Hvidovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 31,4 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet med 18,2 % blandt børn

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Hvidovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

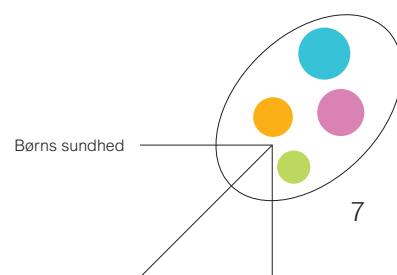
uden bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Derudover finder vi, at der blandt børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, er en forhøjet forekomst af børn, der har forældre, der er hverken er i arbejde eller under uddannelse. Blandt børn i Hvidovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 6,1 %, der har forældre, der er uden arbejde eller under uddannelse sammenlignet med 2,0 % blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives

i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Hvidovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der trives dårligt i skolen. Blandt børn i Hvidovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 23,5 %, der trives dårligt i skolen sammenlignet med 12,2 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Hvidovre Kommune er der 33 af indskolingsbørnene med spædbarnsdata om forældre-barn relationen. Derfor har det ikke været muligt at finde en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn med bemærkning til forældre-barn relationen samt andelen af børn med dårligere trivsel i

skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn i Hvidovre Kommune finder vi ingen sammenhæng, da Hvidovre Kommune ikke indgår med udskolingsbørn.

Diskussion

I Hvidovre Kommune er der 8,4 % af børnene, svarende til 51 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder, at have forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse samt at have dårligere skoletrivsel ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Tamarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

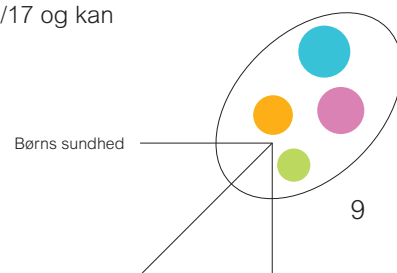
- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Hvidovre Kommune og hele populationen ved indskolingen. Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Hvidovre Kommune

I Hvidovre Kommune er der indsendt oplysninger om 669 indskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan

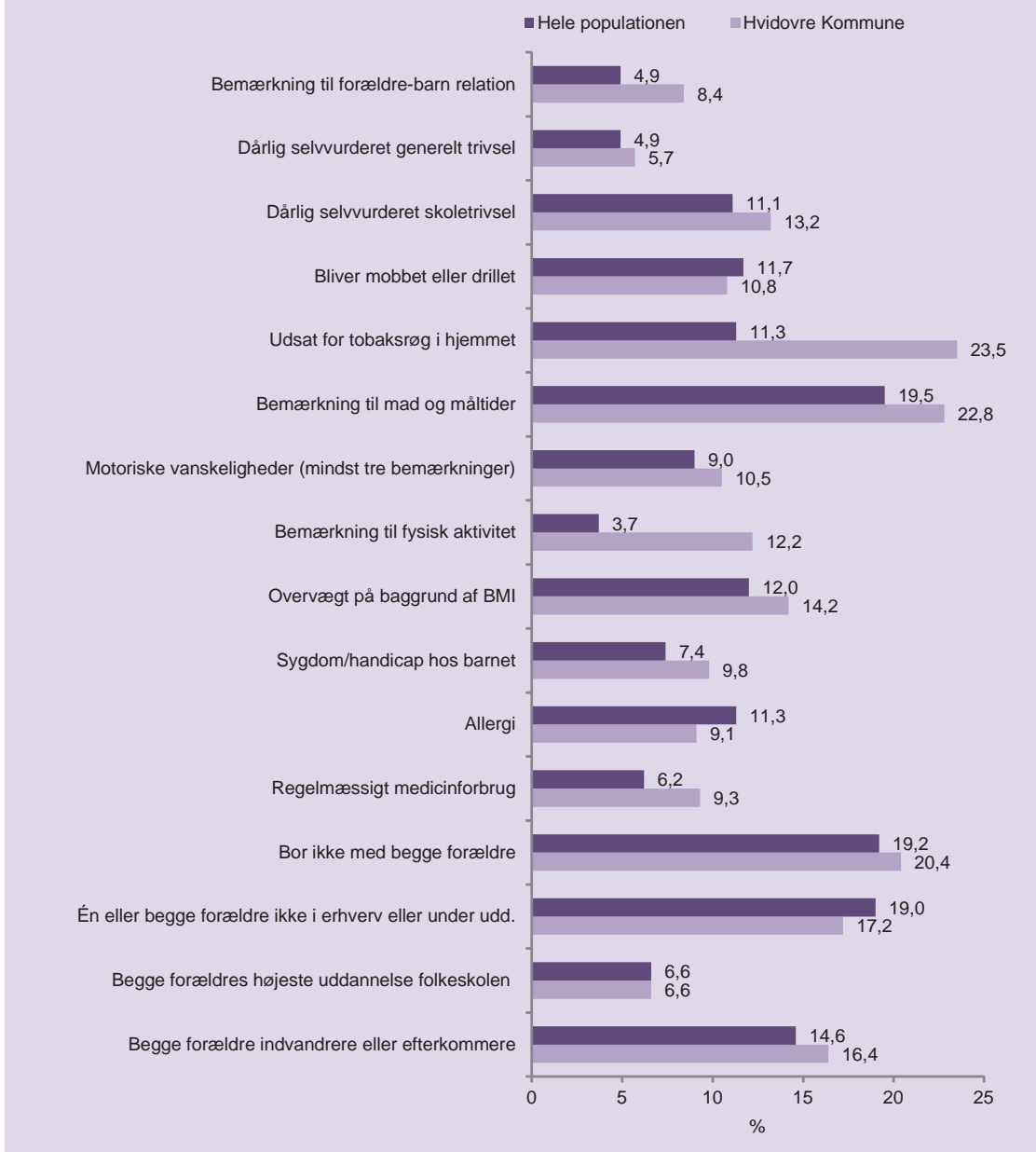

derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte

sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Hvidovre Kommune og hele populationen ved indskolingen.

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Hvidovre Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

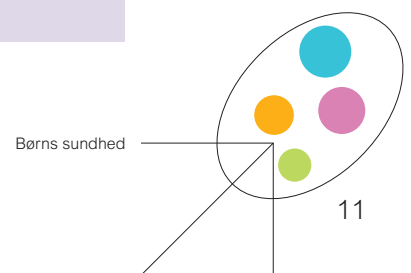
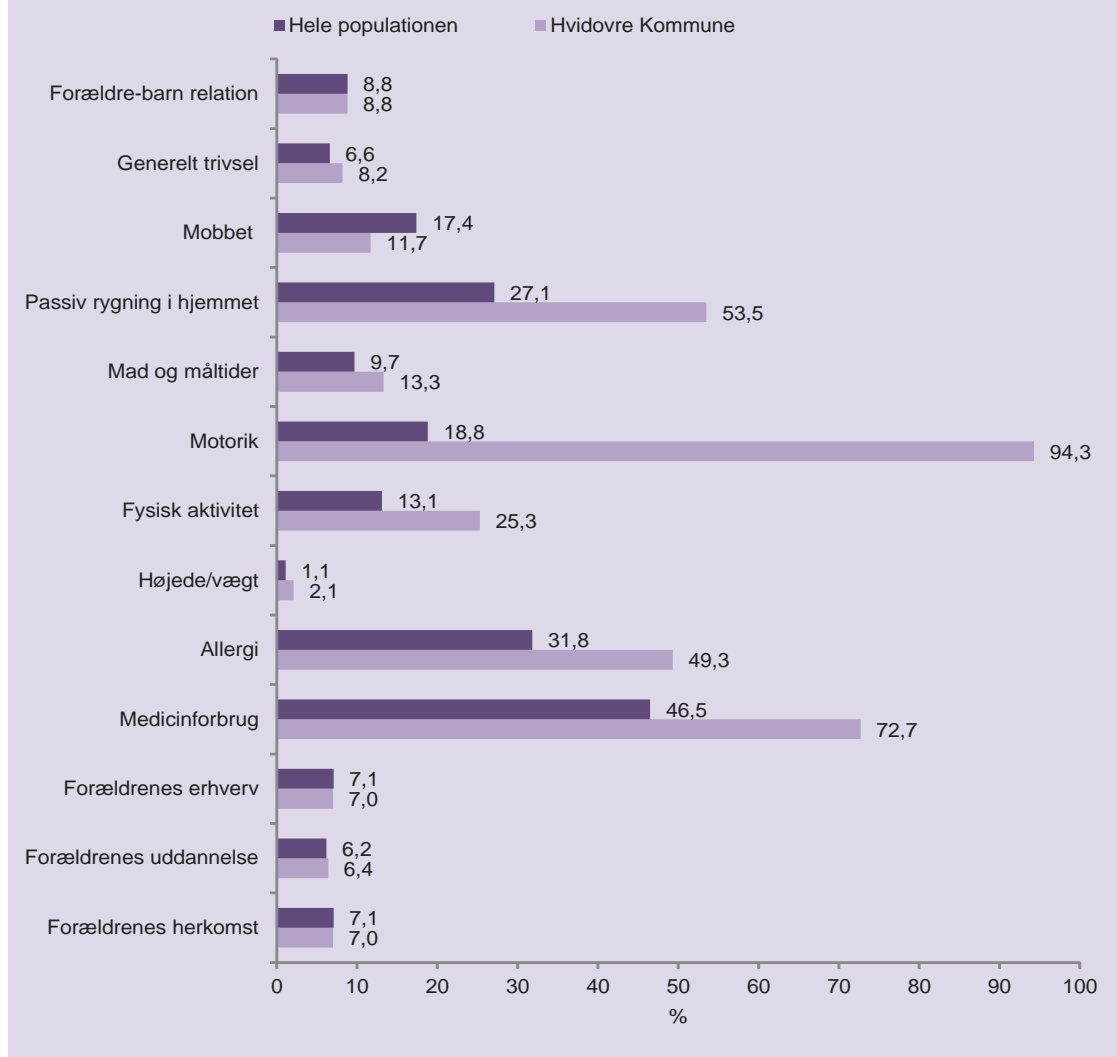

Manglende registreringer

Figur 4 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved indskolingen i Hvidovre Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå 100 % udfyldelse af journalen.

Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figuren viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figuren viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 4. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Hvidovre Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Høje-Taastrup Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

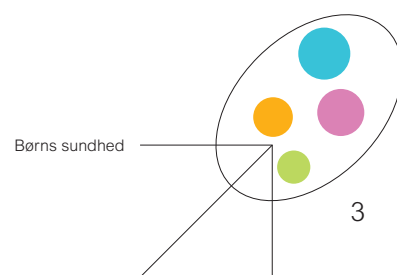
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Høje-Taastrup Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved indskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 523 indskolingsbørn og 430 udskolingselever fra Høje-Taastrup Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 523 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 499 børn. For 15 ud af de 24 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

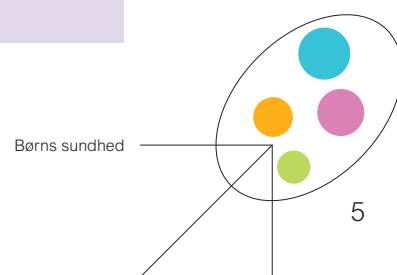
Resultater

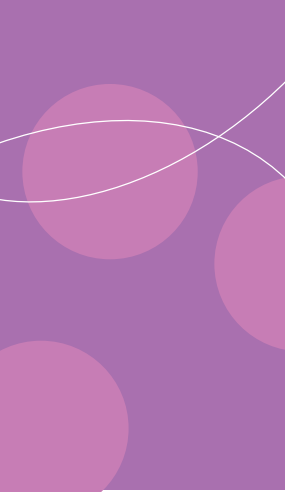
Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 5,8 % i Høje-Taastrup Kommune, svarende til 29 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer såsom kontakt/samspil, fysisk og/eller psykisk omsorg og "andet".

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Høje-Taastrup Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Høje-Taastrup indgår ikke i skoleårene 2009/10 til 2010/11. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Høje-Taastrup Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Høje-Taastrup Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 4,3 % og 10,7 %. Den laveste forekomst i Høje-Taastrup Kommune ses i skoleåret 2008/09 og den højeste forekomst i skoleårene 2011/12 og 2013/14. Fra skoleåret

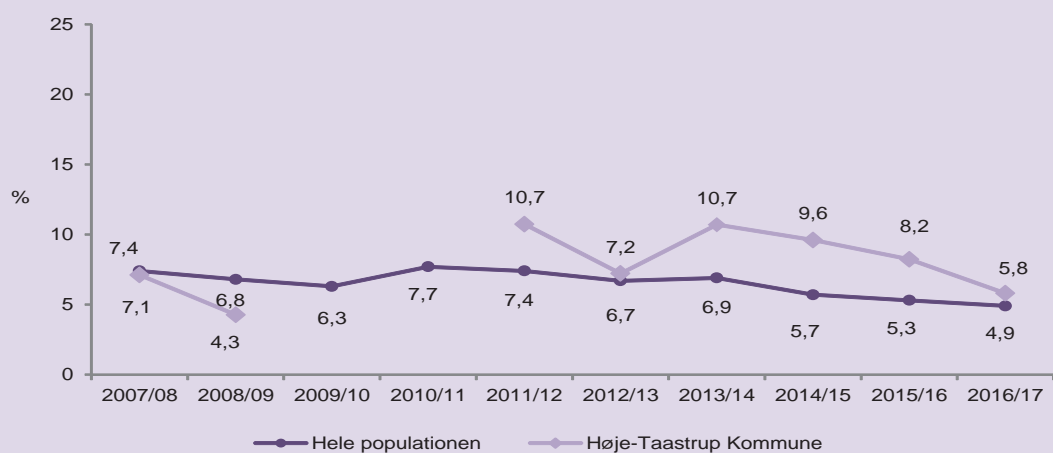
2011/12 har Høje-Taastrup Kommune generelt haft en lidt højere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Høje-Taastrup Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn i Høje-Taastrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 41,7 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Høje-Taastrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

med 15,2 % blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Derudover finder vi, at der blandt børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, er en forhøjet forekomst af børn, der har forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse. Blandt børn i Høje-Taastrup med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 15,8 %, der har forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse sammenlignet med 5,3 % blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen.

Trivsel ved indskolingen

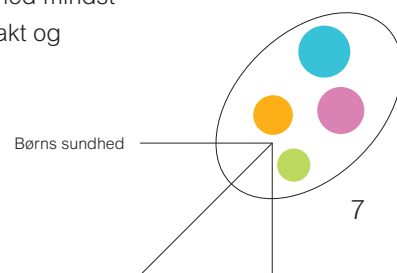
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives

i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Høje-Taastrup Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der trives dårligt generelt. Blandt børn i Høje-Taastrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 17,2 %, der trives dårligt generelt sammenlignet med 3,6 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og

samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

I Høje-Taastrup Kommune ses en sammenhæng mellem, om der var mindst én bemærkning til forældre-barn kontakten og samspillet i barnets første leveår og forekomsten af børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Her finder vi, at 14,6 % af børnene i Høje-Taastrup Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Blandt børn uden bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår var det kun 4,4 %, som havde en lav generel trivsel ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Blandt børn i Høje-Taastrup Kommune finder vi ingen statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med bemærkning til deres generelle trivsel og deres relationer og netværk samt diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Høje-Taastrup Kommune er der 5,8 % af børnene, svarende til 29 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder, at have forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse samt at have dårligere generel trivsel ved indskolingen. Derudover har børn i Høje-Taastrup Kommune med bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår øget risiko for at have bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

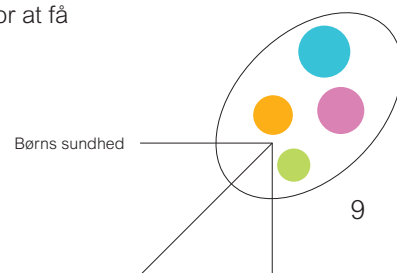
Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Høje-Taastrup Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassestrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registreret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Høje-Taastrup Kommune

I Høje-Taastrup Kommune er der indsendt oplysninger om 523 indskolingselever og 430 udskolingselever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og

kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Høje-Taastrup Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse. Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Høje-Taastrup Kommune og hele populationen ved indskolingen.

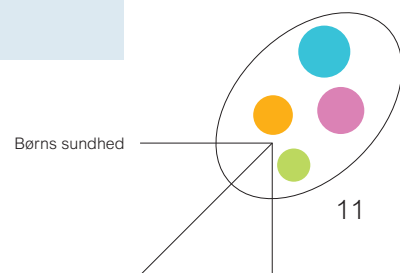
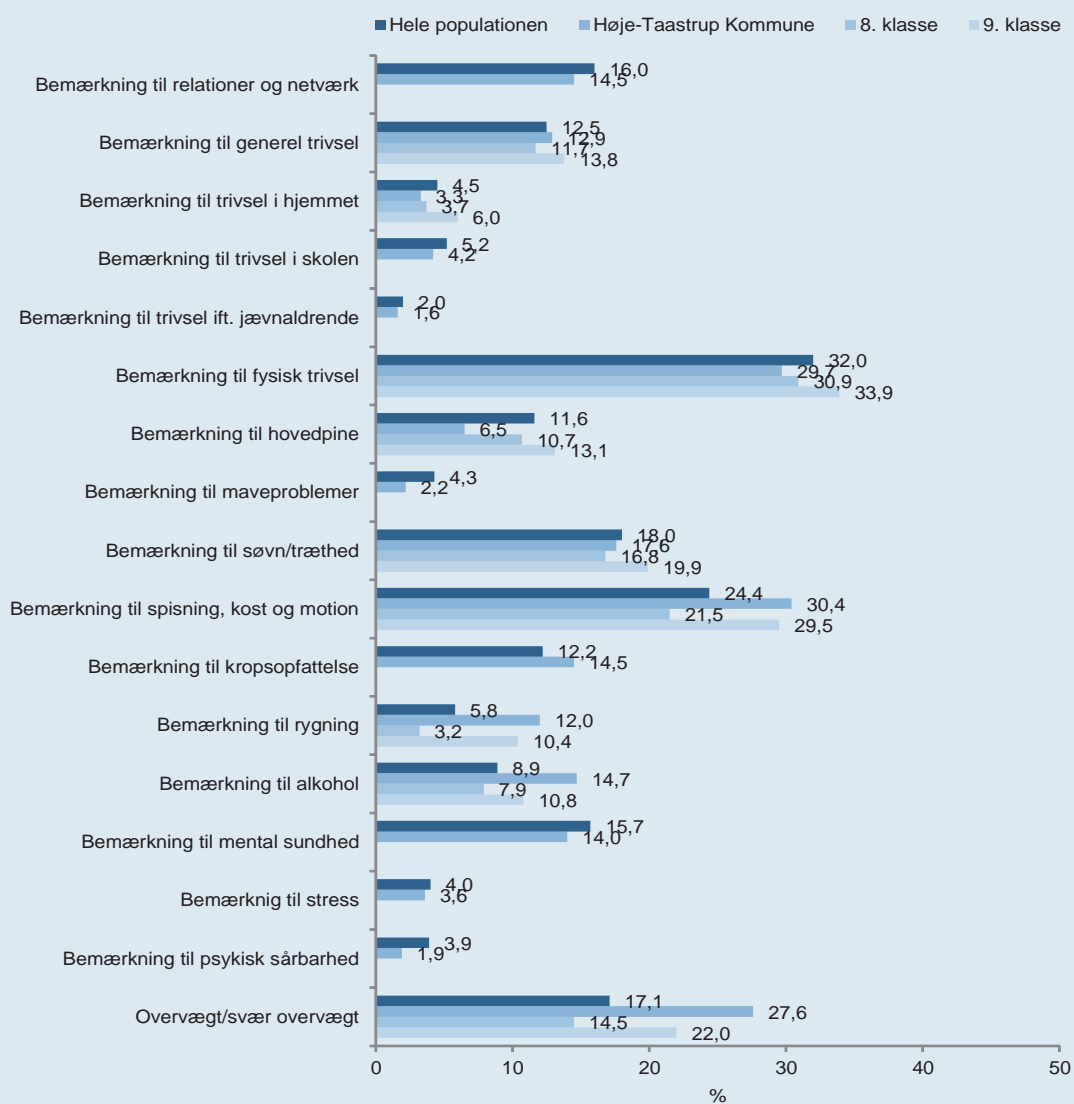
Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Høje-Taastrup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Høje-Taastrup Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udkolingen.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Høje-Taastrup Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udkolingen i skoleåret 2016/17.

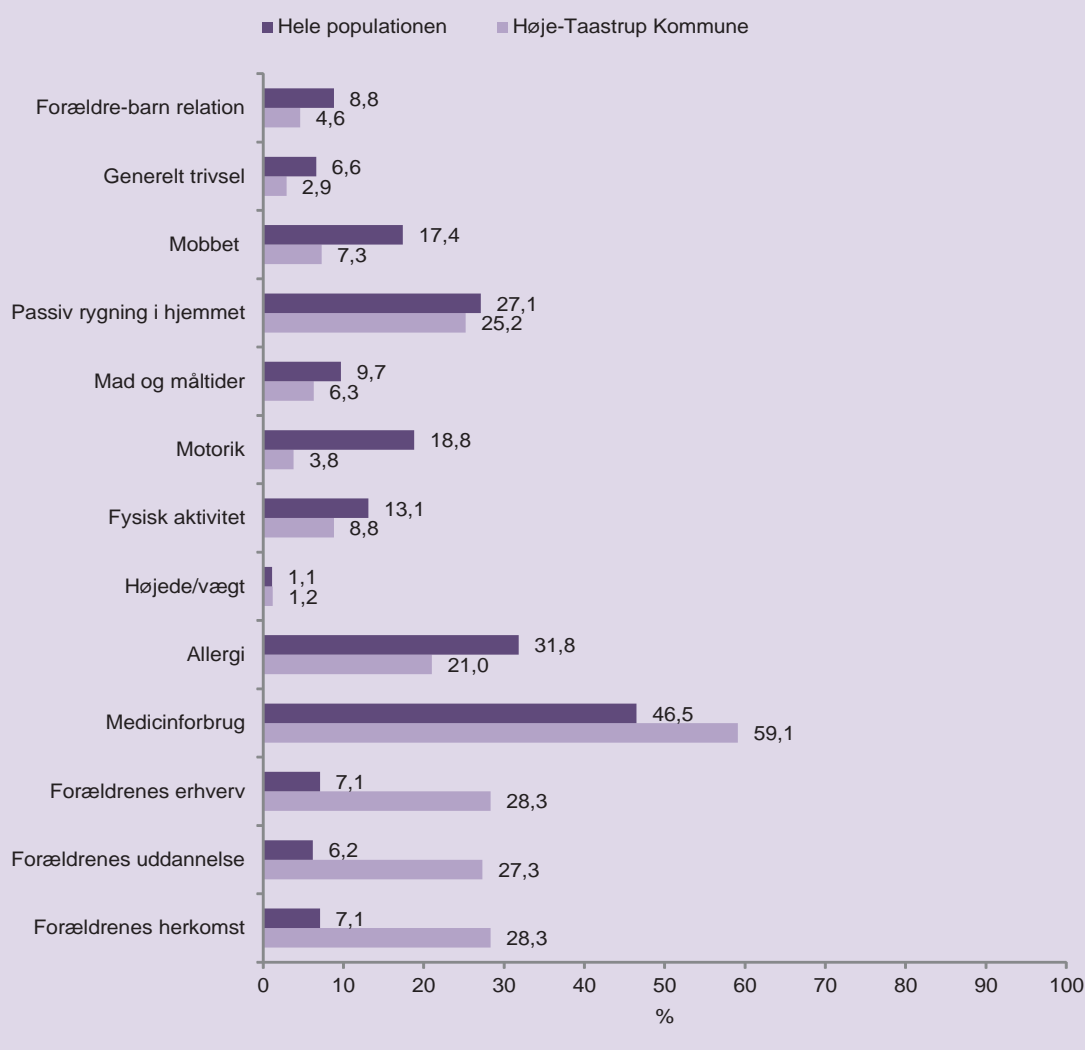

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Høje-Taastrup Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

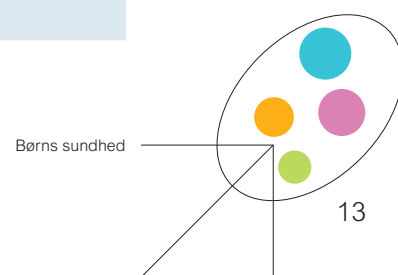
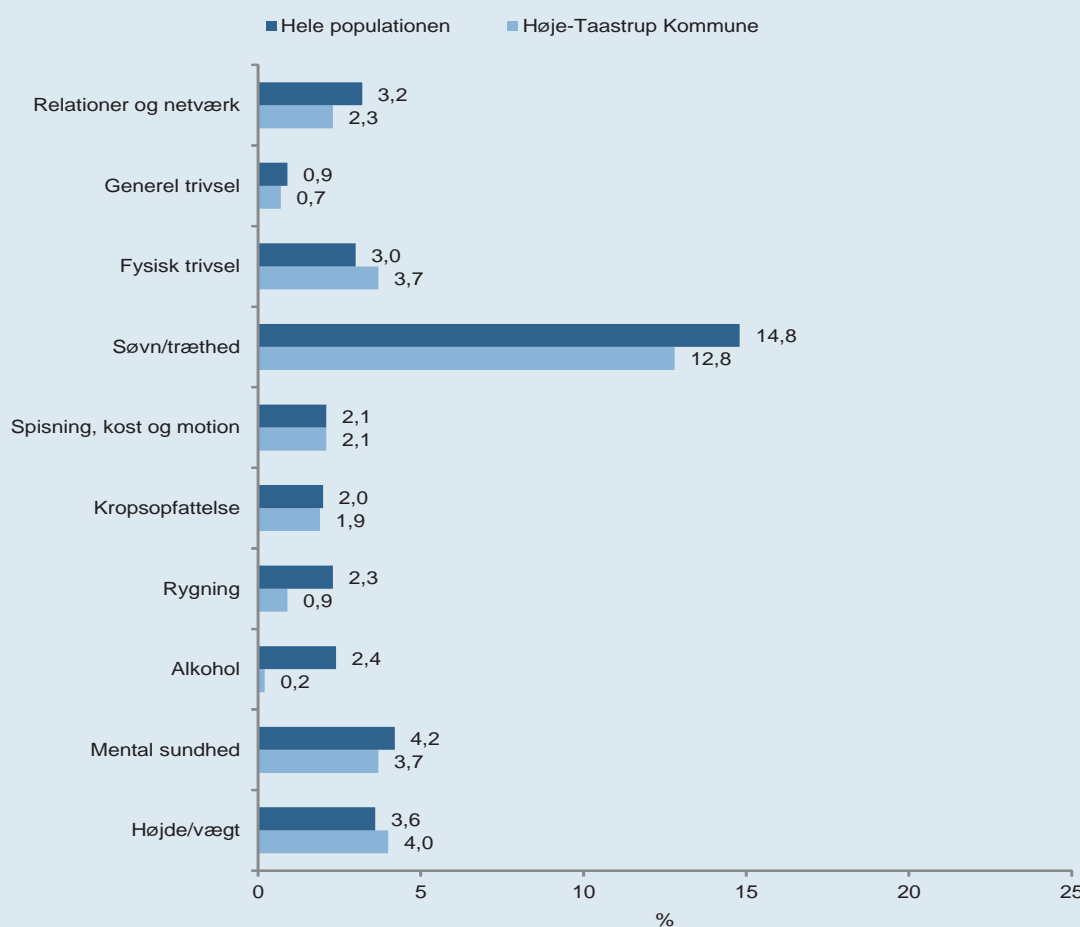
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Høje-Taastrup Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Høje-Taastrup Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Roskilde Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

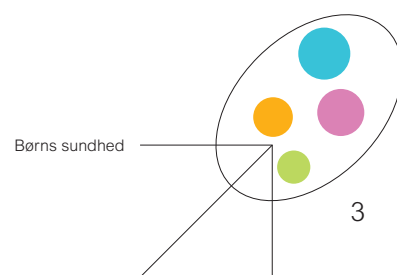
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Roskilde Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 972 indskolingsbørn og 692 udskolingselever fra Roskilde Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 972 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 817 børn. For 141 ud af de 155 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

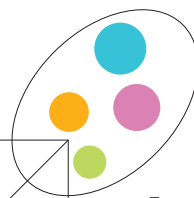

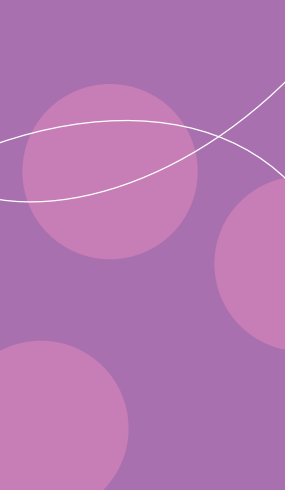
Resultater

Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen. Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 3,4 % i Roskilde Kommune, svarende til 28 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Roskilde Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg..

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen fra skoleårene 2007/08 til 2016/17 og i Roskilde Kommune fra skoleårene 2012/13 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Roskilde Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Roskilde Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 3,4 % og 5,8 %. Den laveste forekomst i Roskilde Kommune ses i skoleåret 2016/17 og den højeste forekomst i skoleåret 2013/14. Roskilde Kommune har generelt haft en lidt lavere forekomst af børn med

mindst én bemærkning til forældre-barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Roskilde Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 70,4 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet med 15,4 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Blandt børn i Roskilde Kommune, der har mindst

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Roskilde Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

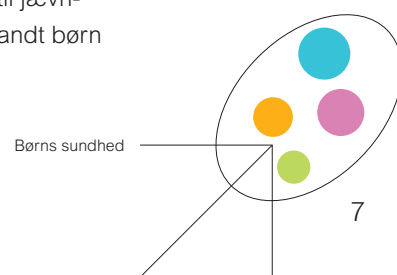

én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen, finder vi desuden en forhøjet forekomst af børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 4,2 %, der har forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse sammenlignet med 1,9 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Roskilde Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der trives dårligt i skolen. Blandt børn i Roskilde Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 28,6 %, der trives dårligt i skolen sammenlignet med 12,6 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Blandt børn i Roskilde Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi derudover en forhøjet forekomst af børn, der har problemer i forholdet til jævnaldrende. Blandt børn i Roskilde Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 20,8 %, der har problemer i forholdet til jævnaldrende sammenlignet med 5,7 % blandt børn

uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Roskilde Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn

med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med bemærkning til deres trivsel i skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Roskilde Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng

mellem børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med bemærkning til deres trivsel og til deres relationer og netværk samt til diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Roskilde Kommune er der 3,4 % af børnene, svarende til 28 børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder samt at have forældre, der hverken er i arbejde eller er under uddannelse. Derudover har disse børn øget risiko for ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

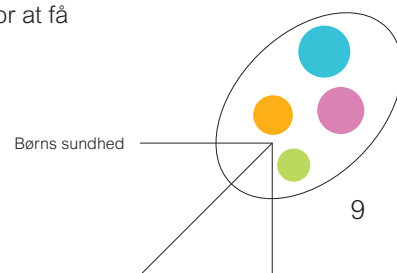
Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Roskilde Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registreret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

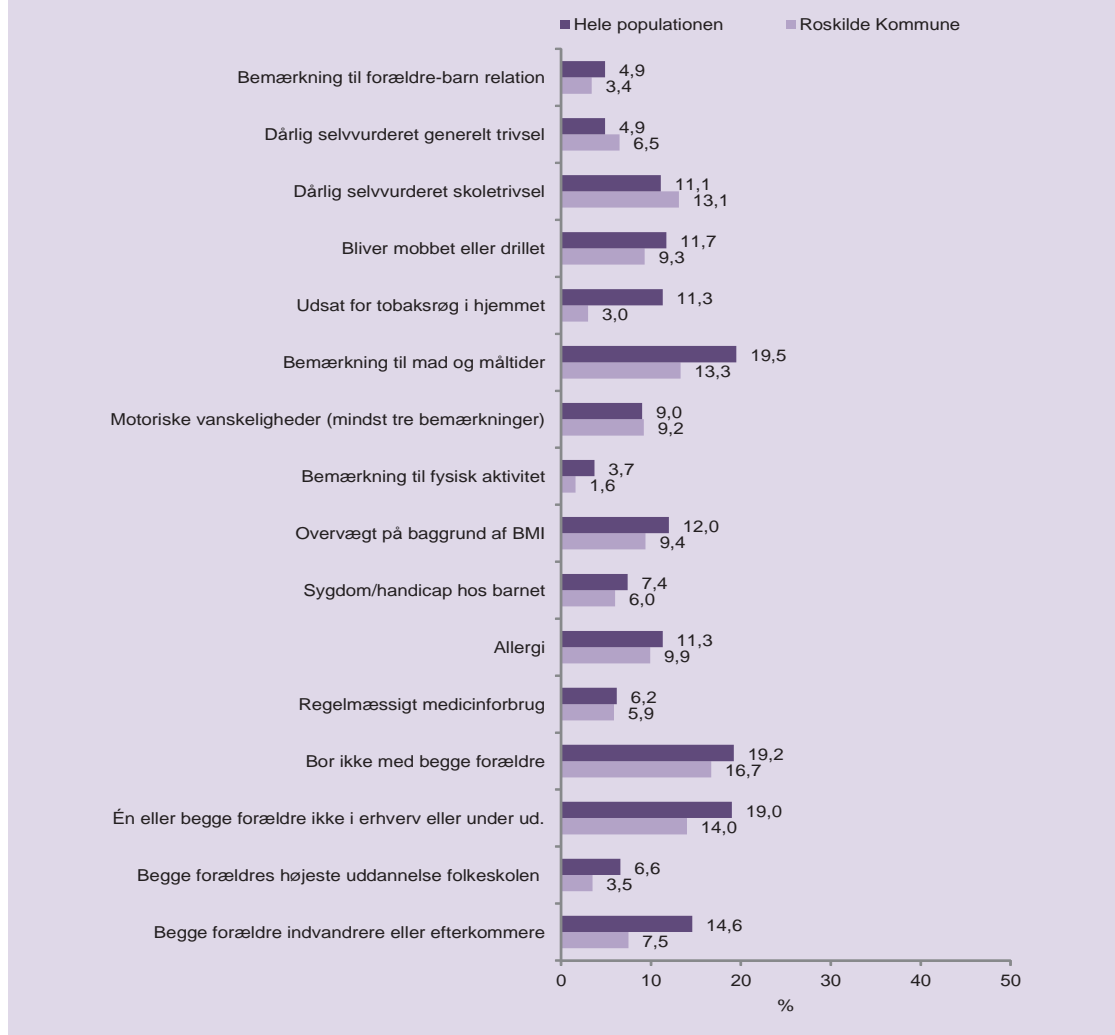
Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Roskilde Kommune

I Roskilde Kommune er der indsendt oplysninger om 972 indskolingselever og 692 udskolingselever. Procenterne i figurerne er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af

rapporten, hvor færre børn indgår. I Roskilde Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i ottende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Roskilde Kommune og hele populationen ved indskolingen.

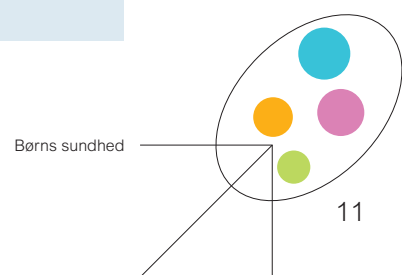
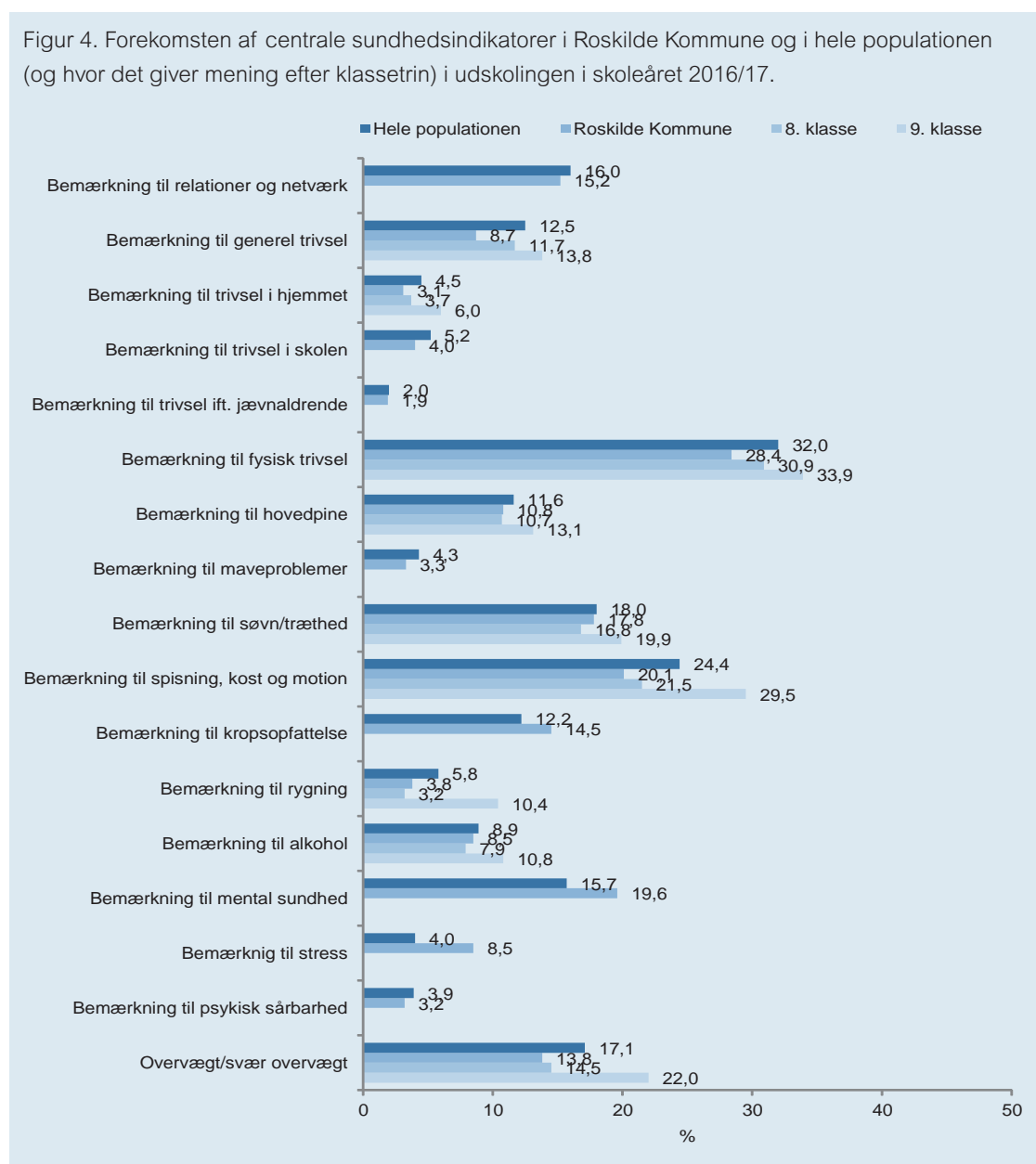
Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Roskilde Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Roskilde Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Roskilde Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

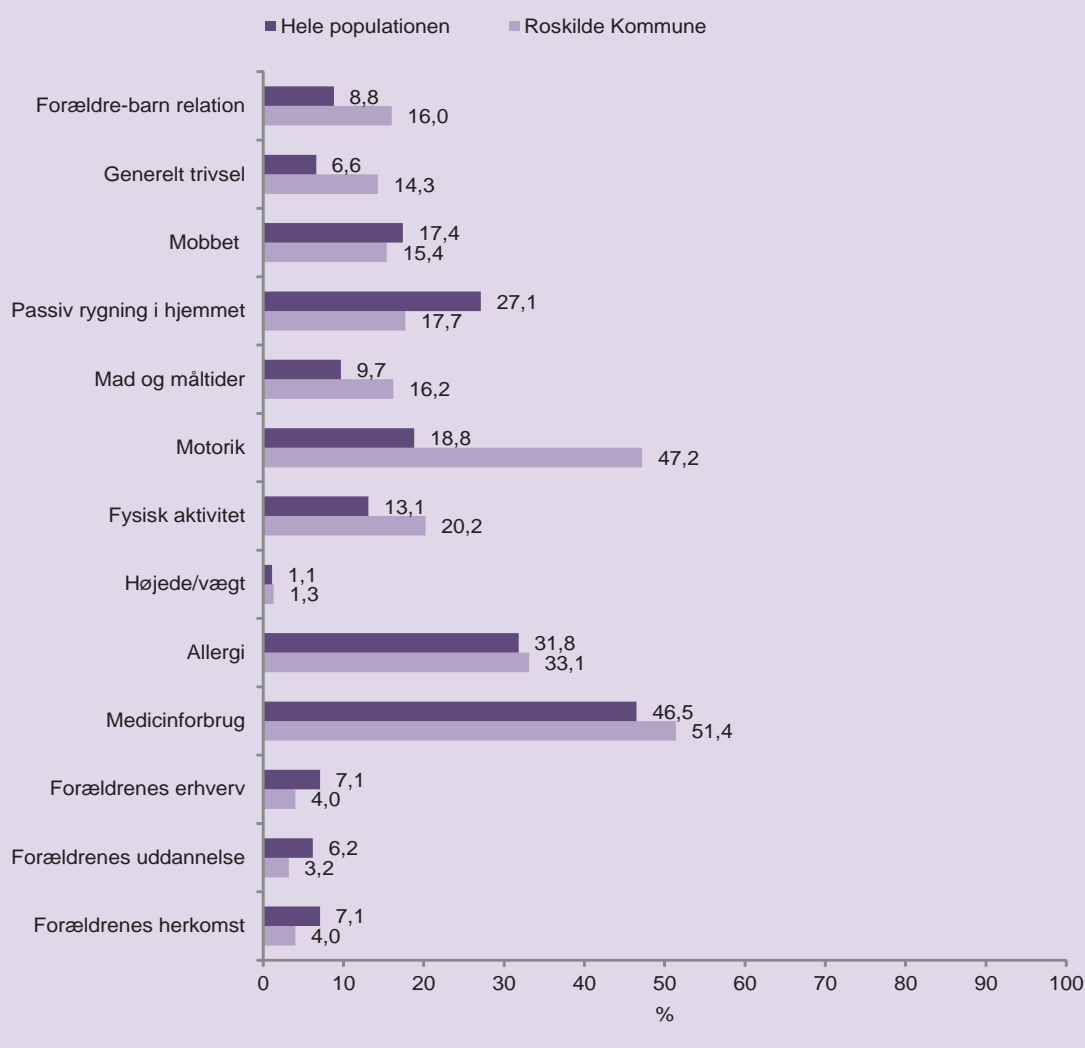

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Roskilde Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

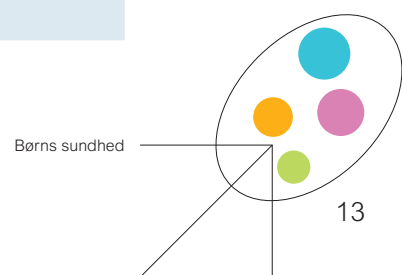
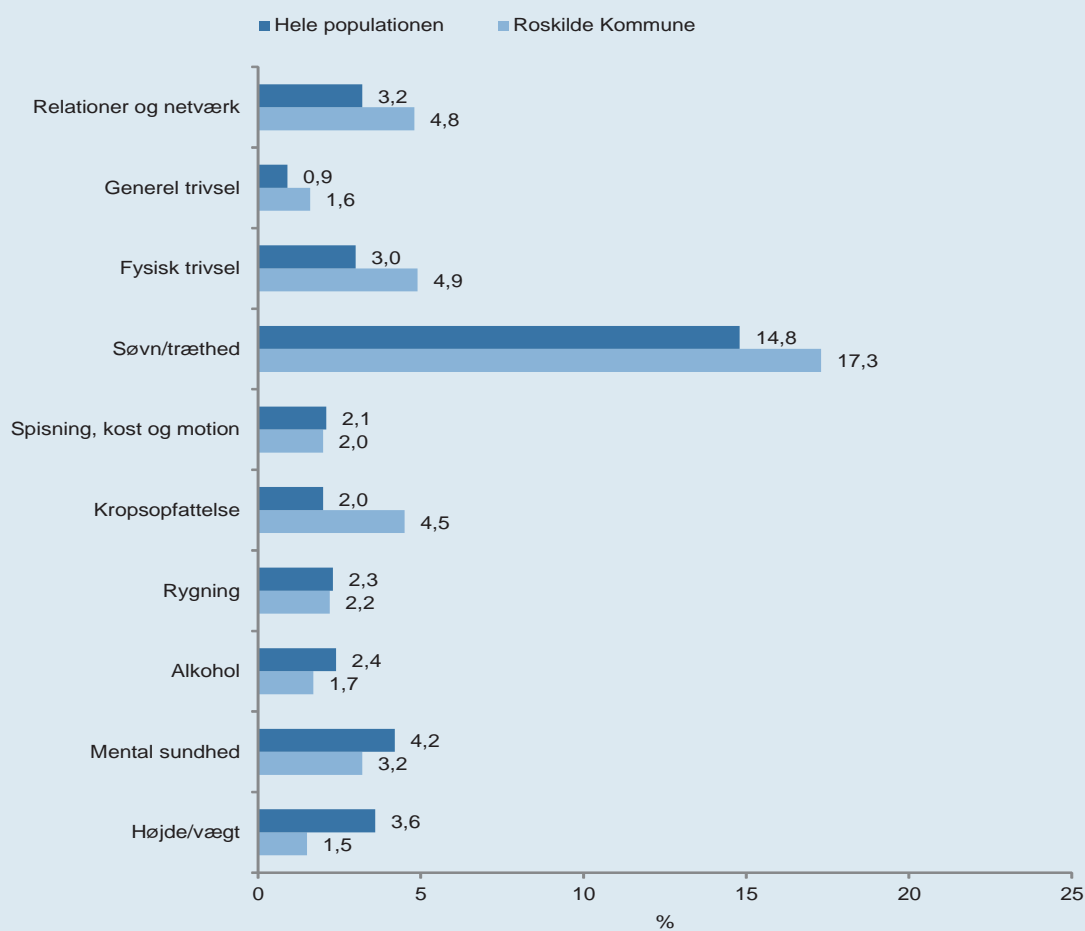
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Roskilde Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Roskilde Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Rødovre Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

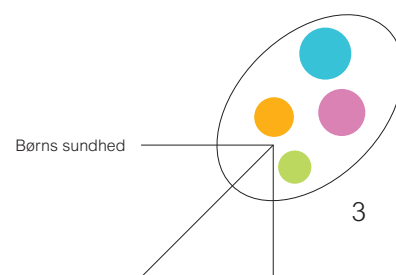
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedste-forældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Rødovre Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 401 indskolingsbørn og 341 udskolingselever fra Rødovre Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 401 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 347 børn. For 50 ud af de 54 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

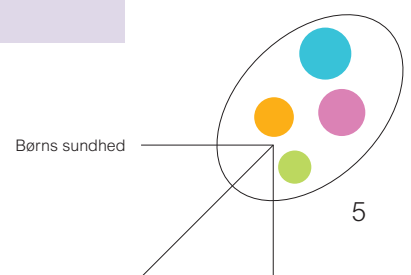
Resultater

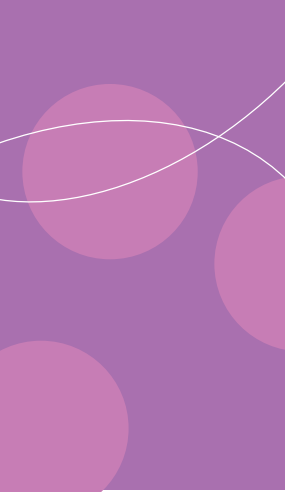
Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 4,6 % i Rødovre Kommune, svarende til 16 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Rødovre Kommune, der har bemærkning til fysisk og/eller psykisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Rødovre Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Rødovre Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Rødovre Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 3,6 % og 14,1 %. Den laveste forekomst i Rødovre Kommune ses i skoleåret 2009/10 og den højeste forekomst i skoleåret 2013/14. Andelen af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i Rødovre Kommune har varieret

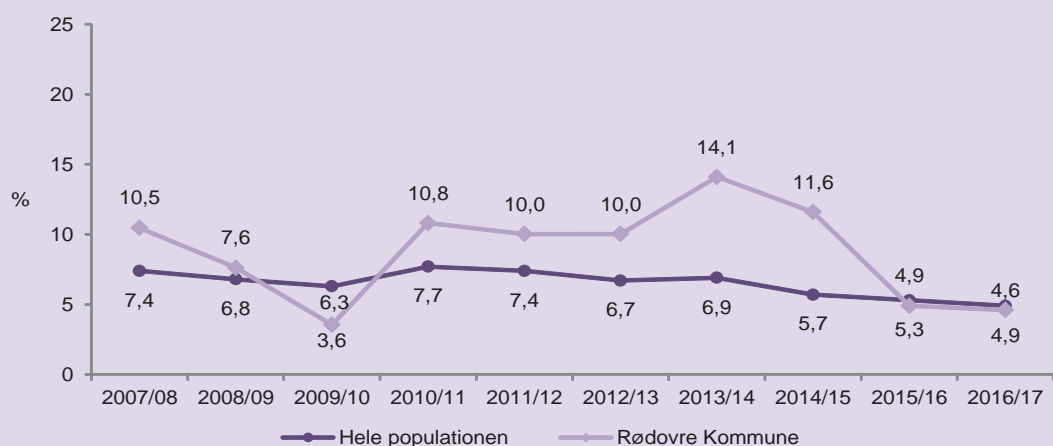
meget set i forhold til hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Rødovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 50,0 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet med 17,0 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Blandt børn i Rødovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Rødovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

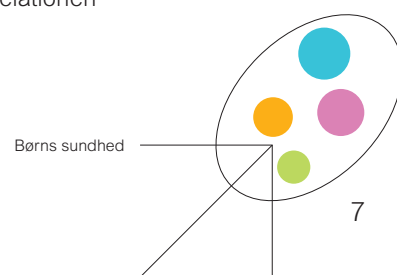

ved indskolingen, finder vi desuden en forhøjet forekomst af børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 56,3 %, der har forældre, der er indvandrere eller efterkommere sammenlignet med 14,9 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen. Blandt børn i Rødovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen, finder vi til sidst en forhøjet forekomst af børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse. Blandt børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 25,0 %, der har forældre, der er uden arbejde eller under uddannelse sammenlignet med 5,1 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Blandt børn i Rødovre Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der generelt trives dårligt ved indskolingen. Blandt børn i Rødovre Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 25,0 %, der trives dårligt sammenlignet med 7,9 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Rødovre Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med bemærkning til deres trivsel i skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Rødovre Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn med bemærkning til deres trivsel og til deres relationer og netværk samt til diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Rødovre Kommune er der 4,6 % af børnene, svarende til 16 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder, at have forældre, der er indvandrere eller efterkommere samt at have forældre, der hverken er i arbejde eller er under uddannelse. Derudover har disse børn øget risiko for ikke at trives generelt.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet.

At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsats har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.

- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

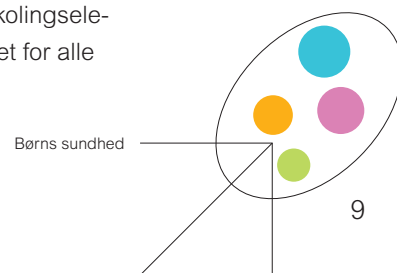
Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Rødovre Kommune og hele populationen ved ind- og udskoling. Figuren for udskoling vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskoling og udskoling. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registreret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Rødovre Kommune

I Rødovre Kommune er der indsendt oplysninger om 401 indskolingselever og 341 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle

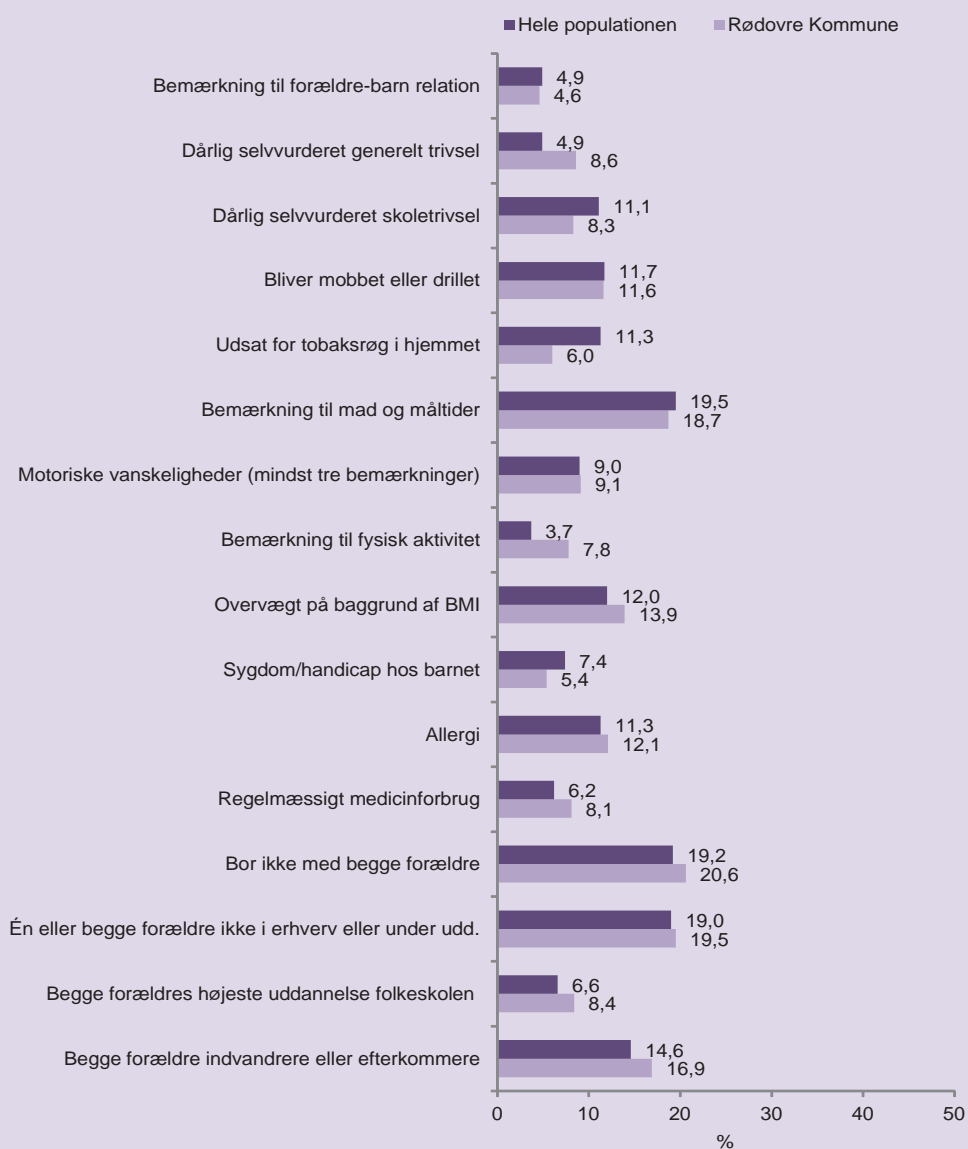
børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår.

I Rødovre Kommune gennemføres udskolings-

undersøgelsen i niende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Rødovre Kommune og hele populationen ved indskolingen.

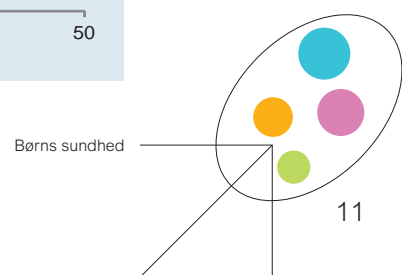
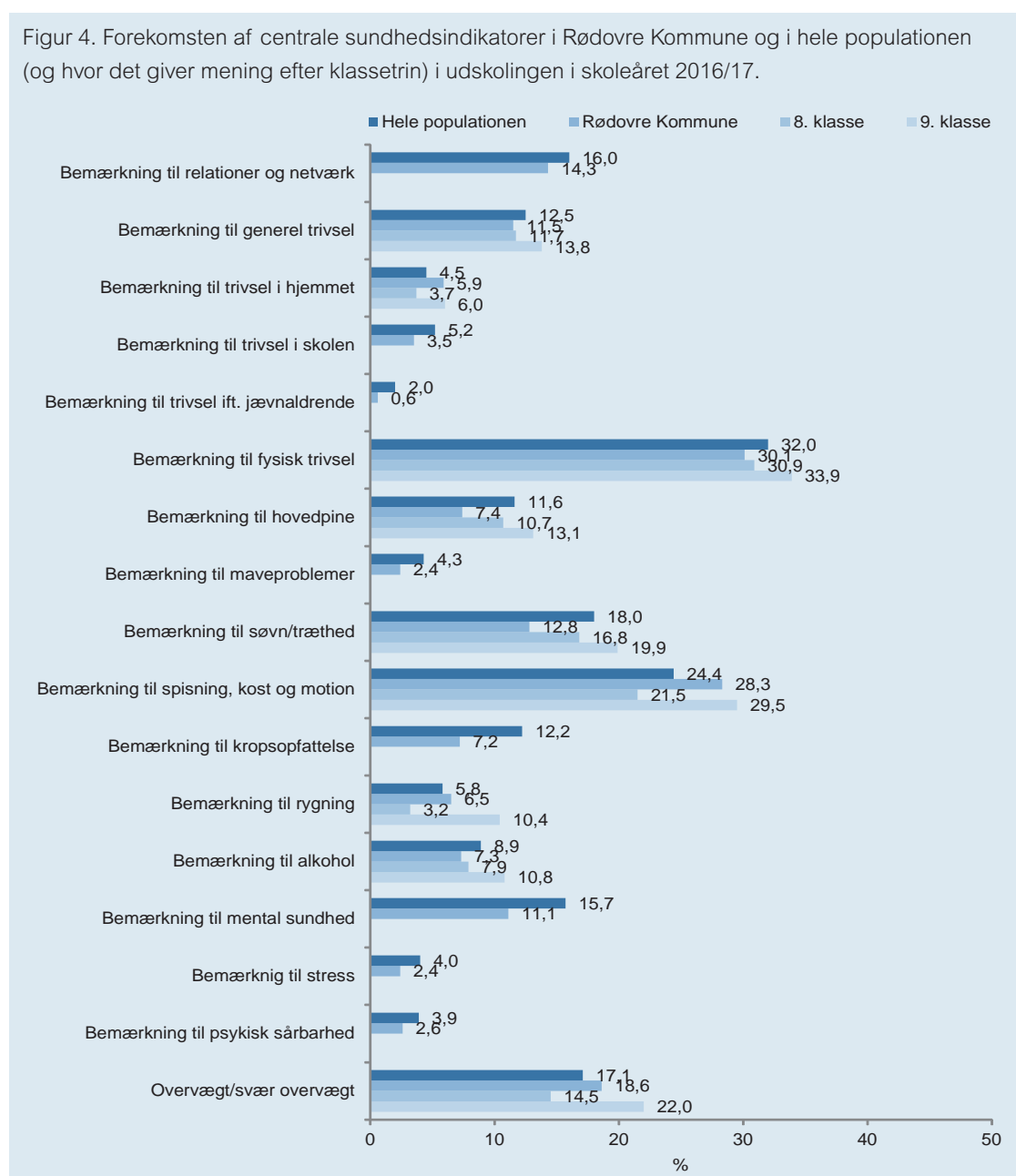
Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Rødovre Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Rødovre Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Rødovre Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

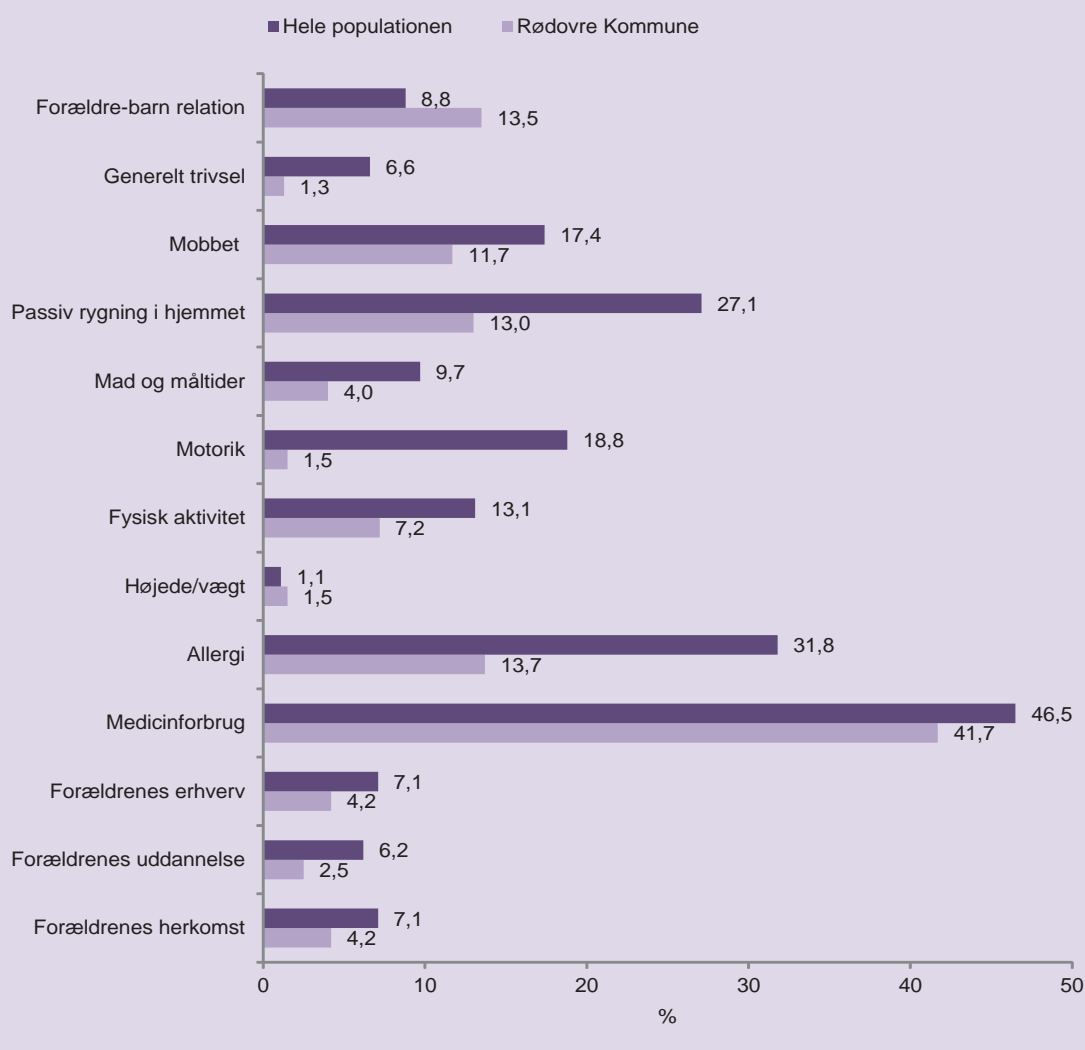

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Rødovre Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

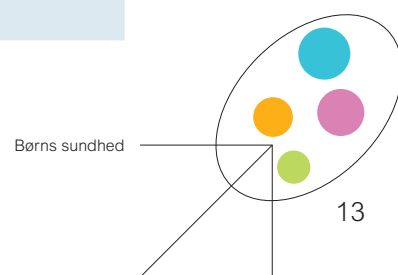
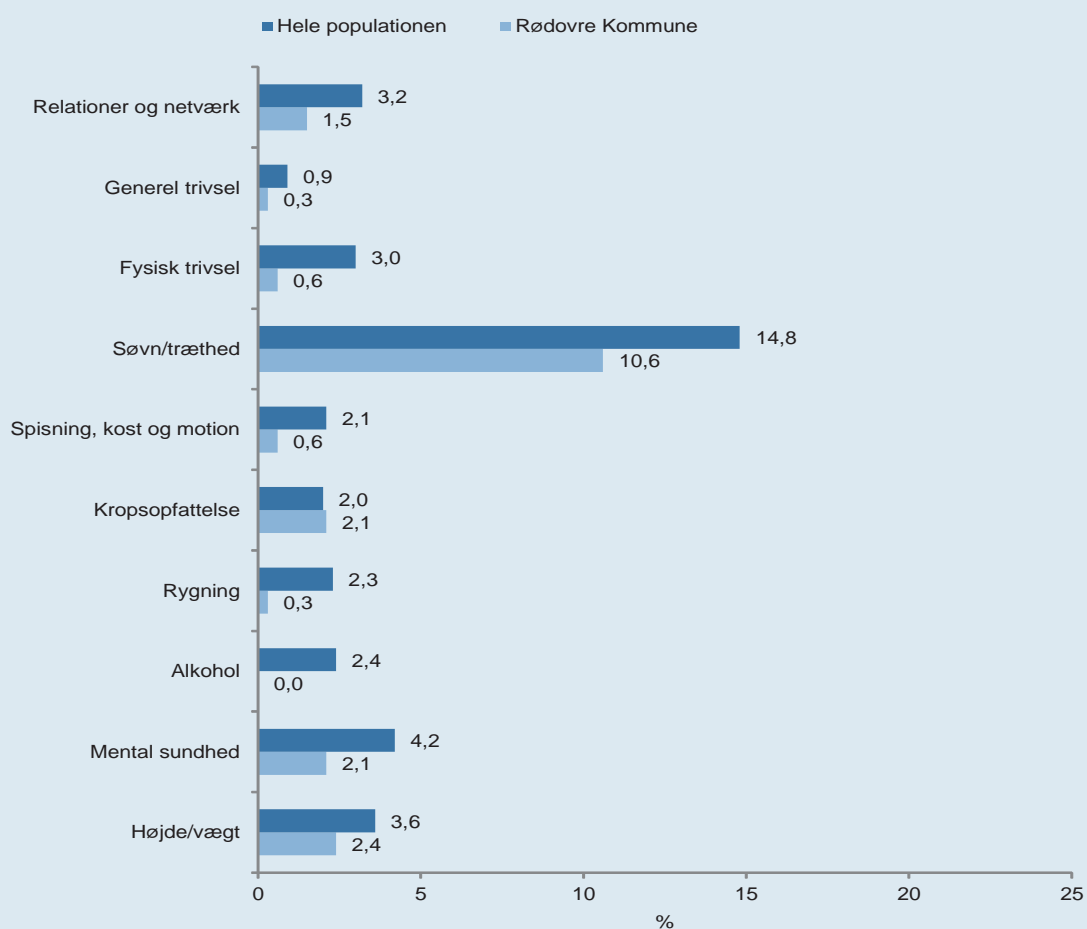
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Rødovre Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Rødovre Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Tårnby Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

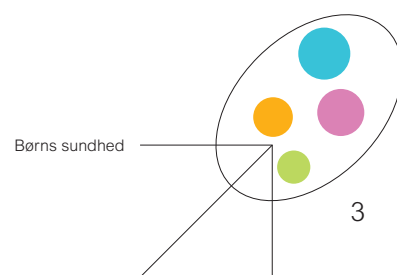
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Tårnby Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 517 indskolingsbørn og 261 udskolingselever fra Tårnby Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 517 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 467 børn. For 44 ud af de 50 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

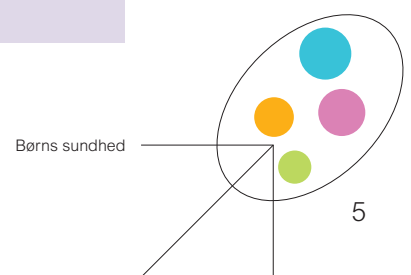
Resultater

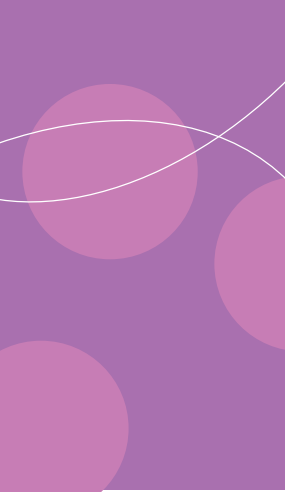
Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 4,5 % i Tårnby Kommune, svarende til 21 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer såsom kontakt/samspil, fysisk og/eller psykisk omsorg og "andet".

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen og i Tårnby Kommune fra skoleårene 2007/08 til 2016/17. Den mørke kurve viser forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen blandt alle indskolingsbørnene i undersøgelsen, mens den lyse kurve viser forekomsten blandt børnene i Tårnby Kommune. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11. I Tårnby Kommune har andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ligget mellem 2,9 % og 7,1 %. Den laveste forekomst i Tårnby Kommune ses i skoleåret 2012/13 og den højeste forekomst i skoleåret 2007/08. Tårnby Kommune har generelt haft en lavere forekomst af børn med mindst én bemærkning til forældre-

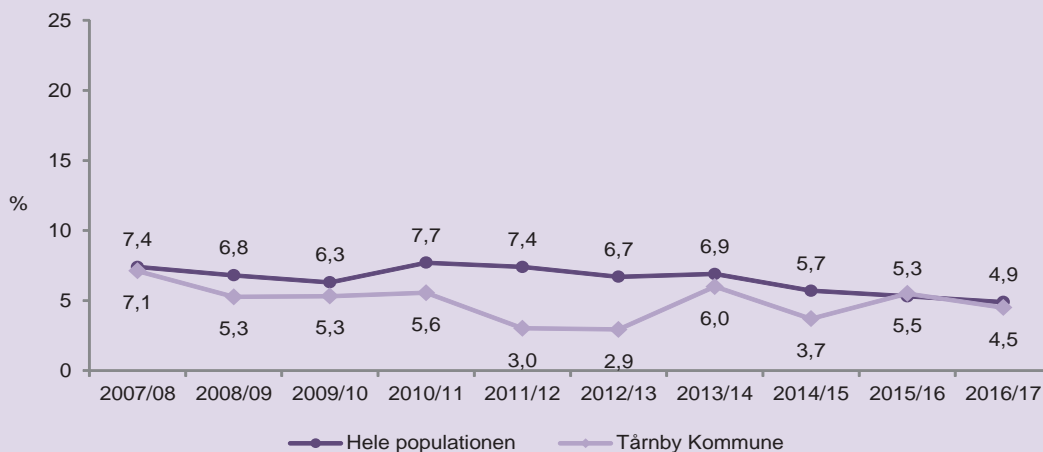
barn relationen end hele populationen.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Tårnby Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn i Tårnby Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 35,0 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet med 17,3 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Tårnby Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

Trivsel ved indskolingen

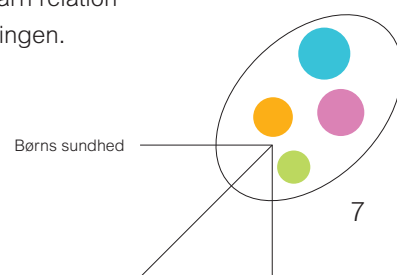
I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Tårnby Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen og forekomsten af børn, der ikke trives generelt, ikke trives i skolen samt har problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Tårnby Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og andelen af børn med bemærkning til deres forældre-barn relation og til deres trivsel i skolen ved indskolingen.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

For børn udskolingsundersøgt i 2016/17 i Tårnby Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen og andelen af børn, der har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk samt har en

diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Diskussion

I Tårnby Kommune er der 4,5 % af børnene, svarende til 21 børn, der har en bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos

barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Tårnby Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist

en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

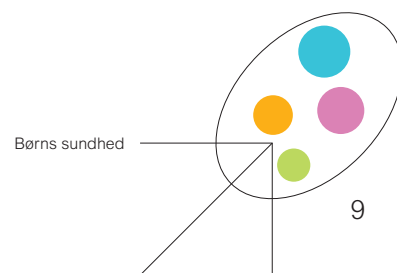
Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Tårnby Kommune

I Tårnby Kommune er der indsendt oplysninger om 517 indskolingselever og 261 udskolingselever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Tårnby Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i niende klasse.

Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Tårnby Kommune og hele populationen ved indskolingen.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Tårnby Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

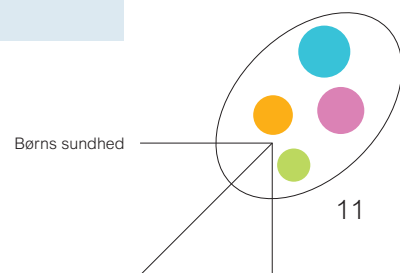
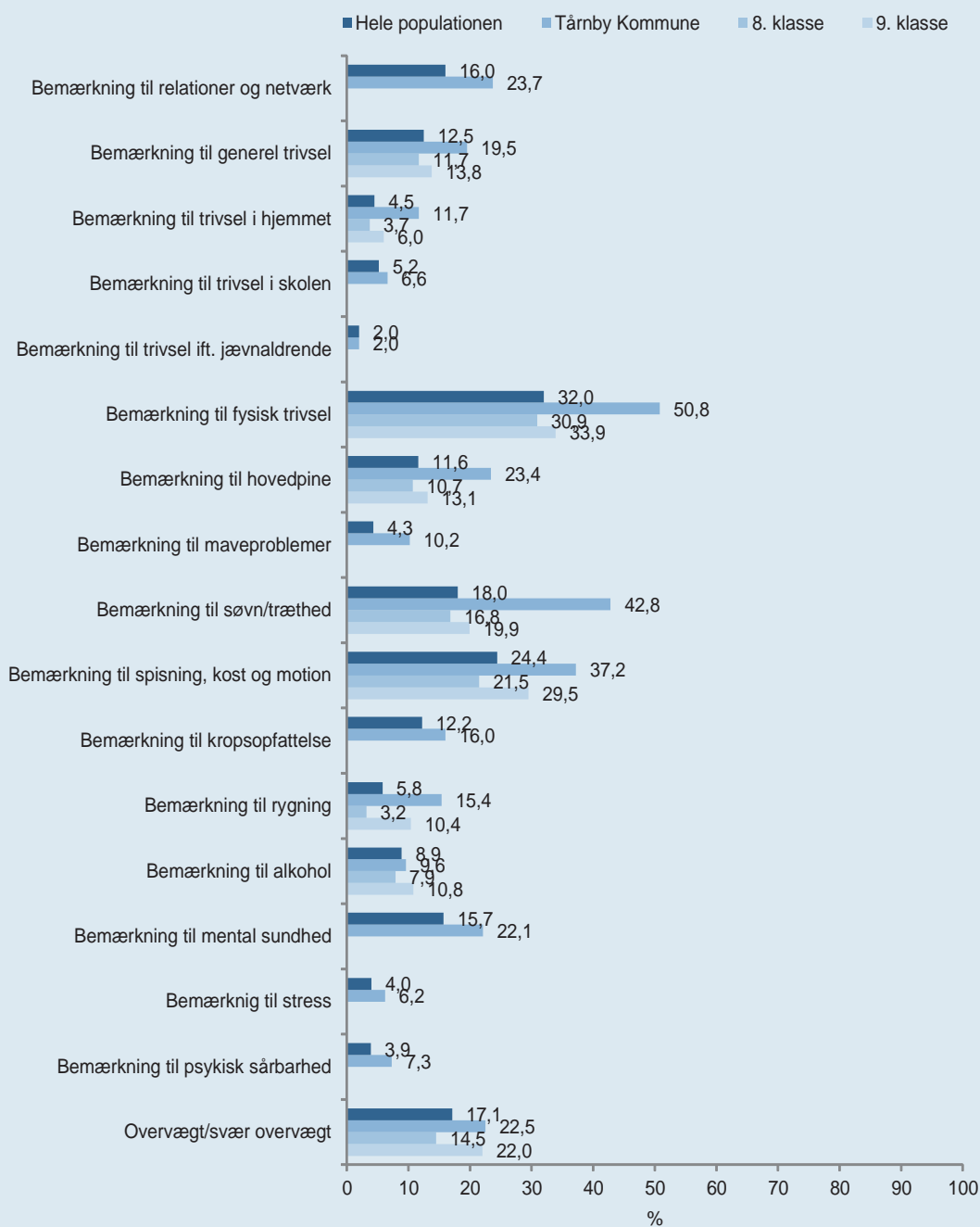

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Tårnby Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Tårnby Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

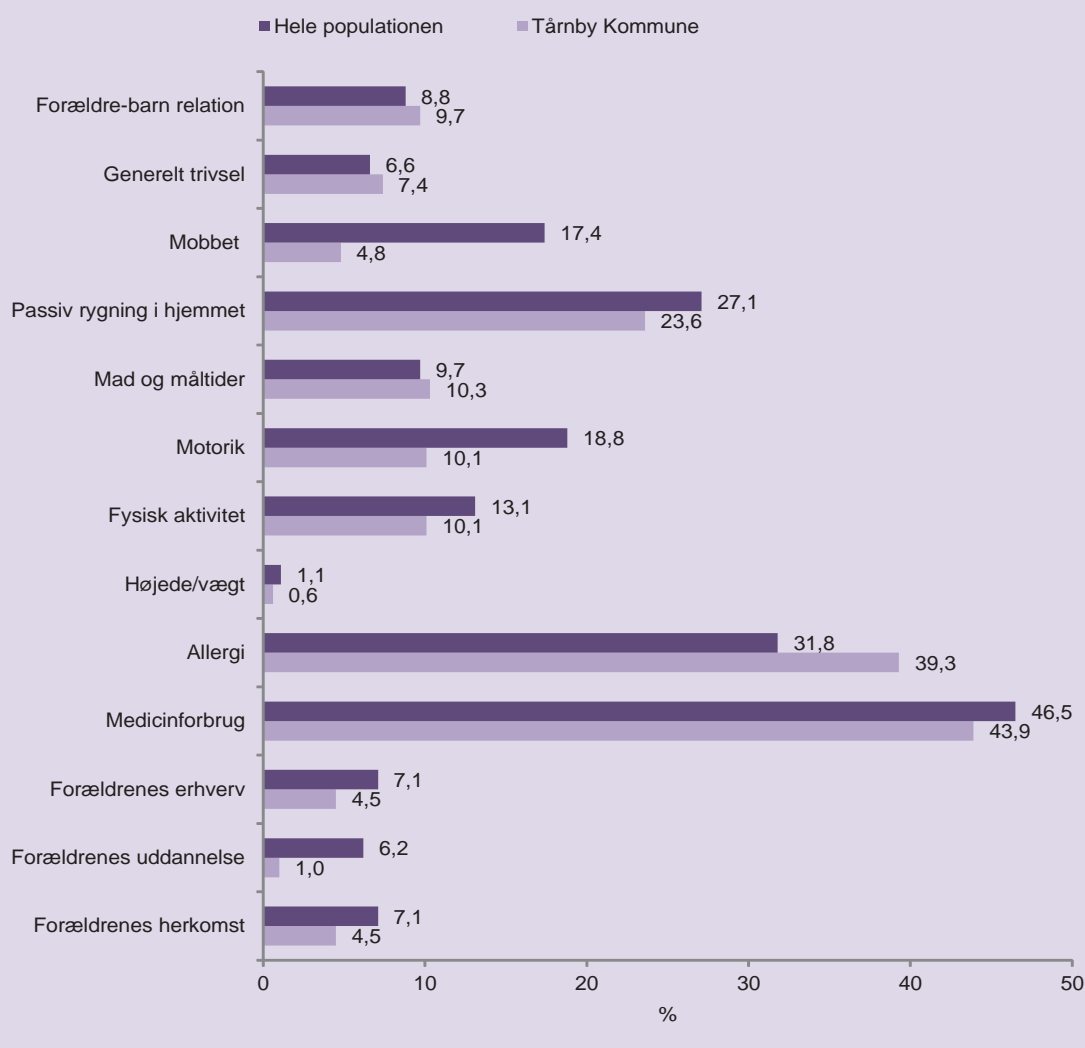

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Tårnby Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå

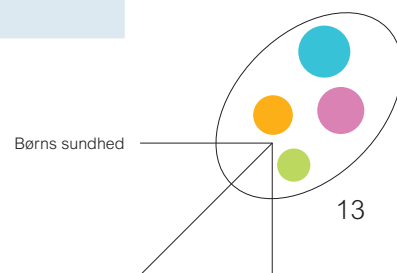
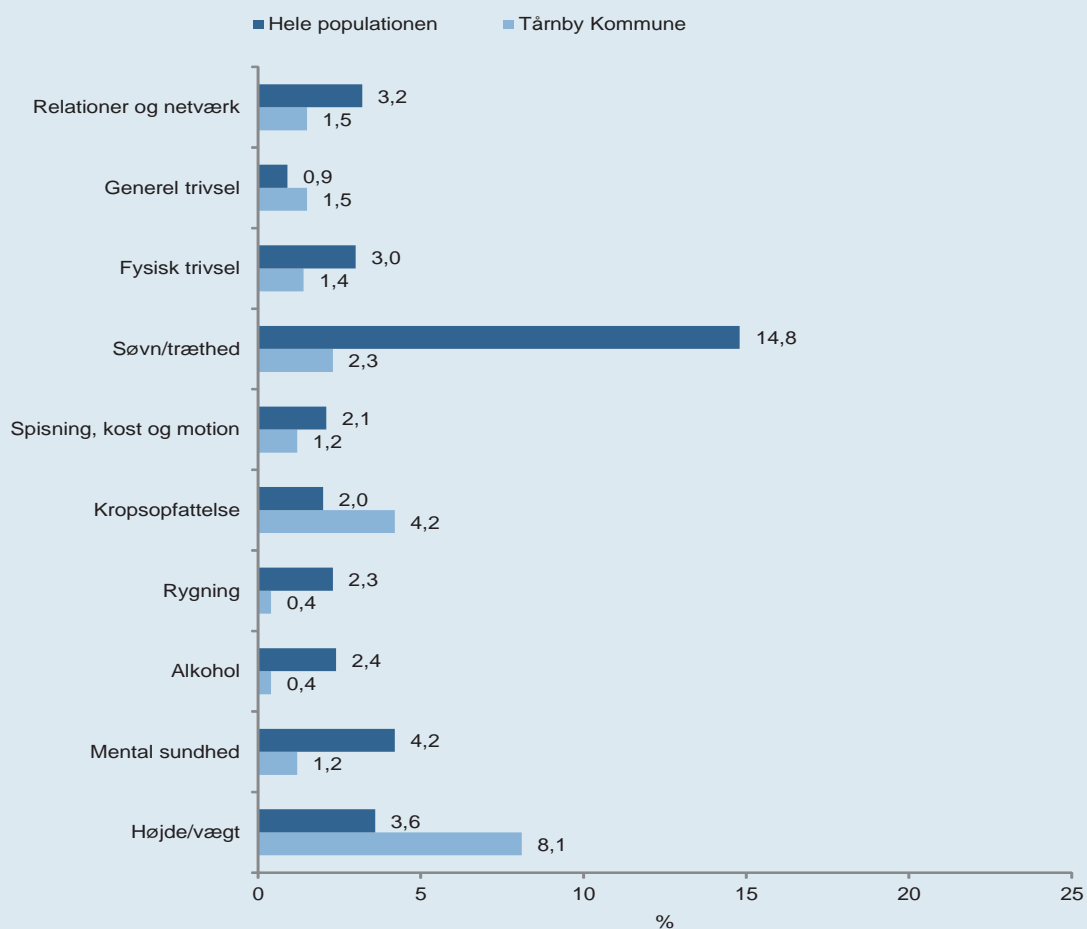
100 % udfyldelse af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figureerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Tårnby Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Tårnby Kommune og i hele populationen i udskolingen i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Vejle Kommune

Forældre-barn relationen

Temarapport og årsrapport
Skoleåret 2016-2017

*Anette Johansen, Sofie Weber Pant
og Bjørn E. Holstein*

Skoleåret
2016-2017

Introduktion

Relationen mellem børn og forældre har stor betydning for barnets udvikling og trivsel. Et problematisk forældre-barn samspil kan påvirke barnets udvikling og give barnet kognitive og følelsesmæssige problemer samt adfærds- og relationsproblemer. Forældre-barn relationen er et centralt tema i sundhedsplejerskens arbejde, og sundhedsplejersken spiller en vigtig rolle i opsporingen og vejledningen af familier med problematiske forældre-barn relationer. Denne rapport fra Databasen Børns Sundhed handler derfor om forældre-barn samspillet betydning for børn og unges sundhed og udvikling belyst ved hjælp af sundhedsplejerskers journaler.

Forældre-barn samspillet indledes allerede, når barnet bliver født, og børns evne til at knytte sig til forældrene er et biologisk nedarvet instinktivt beredskab, der har til formål at sikre barnets overlevelse. De første to leveår kan siges at være

en sårbar periode i barnets liv, hvor barnet er total afhængig af sine forældre både fysisk og psykisk. Familien er den første sociale sammenhæng, som barnet indgår i, hvorfor familiens sensitivitet og tilgængelighed normalt må antages at have den største betydning for barnets udvikling. Den tidlige forældre-barn relation fungerer som skabelon for barnets fremtidige sociale relationer.

Ved skolestart konfronteres barnet med nye krav, herunder både emotionelle, sociale og indlæringsmæssige krav, der kan udløse forskellige reaktioner og problemer hos barnet. Børn, der ikke får den rette støtte og stimulering, vil oftere have indlæringsproblemer og adfærdsmæssige problemer. Forældre-barn relationen og et godt socialt netværk er grundlæggende for en god skolestart, da støttende sociale relationer fremmer en sund personlig udvikling.

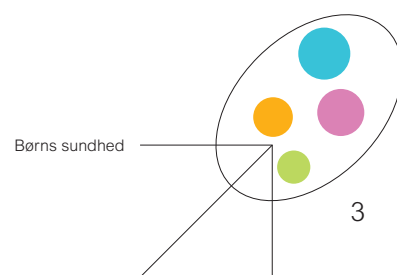
Puberteten er en del af udviklingen fra barn til voksen med hormonelle, psykiske og sociale forandringer, der kan have implikationer for barnets mentale helbred og udvikling. Også her er det vigtigt for barnet med støttende og omsorgsfulde sociale relationer, der kan give barnet tiltro og kompetence til at kunne håndtere de psykiske og sociale udfordringer, som puberteten kan medføre. Puberteten er en løsrivelses- og selvstændighedsfase, der medfører ændringer i de nære sociale relationer. Barnets stærke tilknytning til deres forældre skifter karakter, og relationerne til vennerne begynder at fylde mere og mere. Den udvikling, som barnet har gennemgået tidligere i livet, er en forudsætning for, hvordan barnet klarer ungdomsårenes løsrivelses- og selvstændighedsfase.

Barnets tidlige erfaringer fra forældre-barn kontakten har således indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og kompetencer, ligesom de øvrige sociale relationer har indvirkning på barnets senere mentale sundhed og trivsel. Forskning viser, at børn i førskolealderen med en tryk tilknytning har bedre sociale kompetencer, bedre følelsesmæssig regulering og bedre forældre-barn samspil.

En tryk tilknytning til forældrene betyder ikke, at barnet er garanteret en god udvikling og trivsel, men det kan ses som en beskyttende faktor, mens utryk forældre-barn tilknytning kan udgøre en risikofaktor for barnets psykiske, mentale og sociale sundhed. Hvis forældrene ikke er i stand til at give den omsorg og stimulation, som barnet har brug for, kan andre relationer såsom engagerede pædagoger, lærere eller bedsteforældre også virke beskyttende og kompenserende med hensyn til de negative følger for barnets udvikling.

Flere studier finder, at børn fra ressourcetsvage familier oftere har en problematisk forældre-barn relation end børn fra ressourcestærke familier. Blandt andet ses det, at der er en øget risiko for en problematisk forældre-barn relation blandt børn af lavt uddannede forældre. Derudover viser undersøgelser, at mødre fra et område med høj socioøkonomisk status generelt vurderes at være mere sensitive, samt at børn fra den højeste socialgruppe har den højeste forekomst af høj fortrolighed med mor, far og med bedste ven. Til sidst viser undersøgelser, at forældrenes sociale netværk har betydning for sensitiviteten og interaktionen mellem barnet og forældrene.

På trods af at der er mange videnskabelige studier af forældre-barn relationen, så er der alligevel væsentlige huller i vores viden om emnet. Der er for eksempel kun få studier af, om problematisk forældre-barn relation i første leveår er prædiktivt for barnets almene trivsel senere i barndommen. Dette er i særlig grad vigtigt at undersøge i Danmark, som er bedre forsynet med støttende foranstaltninger til familier end mange andre lande. Man ved, at det er muligt at afbøde nogle af de negative konsekvenser, der opstår som følge af en problematisk forældre-barn relation i de første leveår, ved støtte og rådgivning af de berørte børn og familier. Den støtte til familien, som ydes af sundhedsplejersker og daginstitutioner, svarer i nogen grad til indholdet i de støttemuligheder, som ifølge litteraturen kan afbøde de negative konsekvenser af problematisk forældre-barn relation i de tidlige år (for eksempel undervisning af forældrene i, hvordan de skal aflæse og støtte barnet).

Vi kender alt for lidt til forekomsten af problematisk forældre-barn relation senere i barndommen, fx ved indskoling. Der er meget få studier af risikofaktorer for problematisk forældre-barn relation ved indskoling. Der er meget lidt forskning om, hvordan de børn, som har problematisk forældre-barn relation ved indskoling, trives, og meget lidt forskning om, hvordan det går dem senere i barndommen og ungdommen. Endelig er der et stort behov for studier af store normalpopulationer, hvor der er tilstrækkelige data til at kontrollere for betydningen af andre belastningsfaktorer. Sundhedsplejerskernes journaler fra indskolingsundersøgelsen rummer alt dette, og Databasen Børns Sundhed giver derfor mulighed for at belyse nogle af disse påtrængende spørgsmål.

Temarapporten belyser forekomsten af børn med problematisk forældre-barn relation i en dansk kontekst og analyserer relationernes langvarige betydning for barnets mentale, psykiske og sociale sundhed.

Formålet med denne kommunerapport er 1) at beskrive forekomsten af bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling i Vejle Kommune, 2) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til sociodemografiske faktorer, 3) at undersøge, hvorvidt bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling er relateret til barnets trivsel og forhold til jævnaldrende ved indskoling, 4) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår prædikerer dårlig trivsel og relationsproblemer ved indskoling og 5) at analysere, om bemærkninger til forældre-barn relationen ved indskoling prædikerer mistrivsel, dårlig mental sundhed og risikoadfærd ved udskoling.

Datagrundlag: Hovedrapporten er baseret på sundhedsplejerskers journaldata og registerdata fra 7.379 børn, der er indskolingsundersøgt og 4.755 elever, der er udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17. Heraf er 1.099 indskolingsbørn og 767 udskolingselever fra Vejle Kommune. Det er første gang, at udskolingselever indgår i en skolerapport fra Databasen Børn Sundhed. Ud af de 1.099 indskolingsbørn, der indgår i rapporten, findes der data om forældre-barn relationen for 1.041 børn. For 45 ud af de 58 børn uden oplysninger var der ingen forældre til stede ved indskolingsundersøgelsen.

Oplysninger om forældre-barn relationen:

Hovedvariablene i rapporten er oplysninger om forældre-barn relationen ved indskoling og forældre-barn kontakt og samspil i første leveår. Ved indskolingsundersøgelsen registrerer sundhedsplejersken relationen mellem barnet og forældrene. En bemærkning til forældre-barn relationen kan betyde, at barnet ikke er veltilpasset, er snavset eller iklædt tøj, der ikke er tilpasset årstiden, at forældrene ikke reagerer hensigtsmæssigt på barnets signaler, eller at der er andre bemærkninger til forældre-barn relationen. Oplysninger om forældre-barn kontakt og samspil i spædbørnsjournalen er indhentet ved fire hjemmebesøg i barnets første leveår. En bemærkning kan skyldes, at barnet ikke er veltilpasset og plejet, at påklædningen ikke er hensigtsmæssig, at forældrene ikke kender og forstår barnets signaler og behov (fx behov for kontakt og ro) eller at samspillet mellem forældre og barn ikke er positivt.

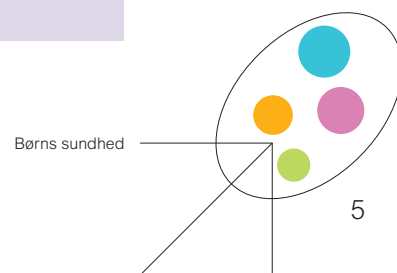
Resultater

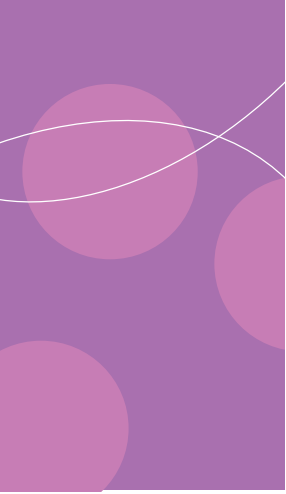
Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen

Langt de fleste indskolingsbørn har en god forældre-barn relation, og kun få børn har en bemærkning til forældre-barn relationen. Figur 1 viser andelen af børn med en problematisk forældre-barn relation, det vil sige, at de har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen i skoleåret 2016/17, opdelt efter kommuner og i hele populationen.

Af figuren ses, at andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er 2,8 % i Vejle Kommune, svarende til 29 børn. Bemærkningerne skyldes forskellige problemer, men der er ingen børn fra Vejle Kommune, der har bemærkning til fysisk omsorg.

Figur 1. Forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen opdelt på kommune (N=6.728).

Figur 2 viser udviklingen i andelen af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen opdelt på skoleår i hele populationen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17. Da Vejle Kommune er en ny kommune i Databasen Børns Sundhed, indgår de kun for skoleåret 2016/17. I hele populationen har forekomsten af børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen ligget mellem 4,9 % og 7,7 %. Den lavest rapporterede forekomst i hele populationen ses i skoleåret 2016/17, mens den højest rapporterede forekomst ses i skoleåret 2010/11.

Karakteristik af børn med bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen

I hele populationen finder vi, at risikoen for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen er størst for børn, der kun bor med den ene forælder, børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere samt børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Blandt børn i Vejle Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi en forhøjet forekomst af børn, der kun bor med den ene forælder. Blandt børn i Vejle Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 37,9 %, der kun bor med den ene forælder sammenlignet med 19,7 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Blandt børn i Vejle Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, finder vi desuden en forhøjet forekomst af børn, hvis forældre er indvandrere eller efterkommere. Blandt børn i Vejle Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 32,1 %, der har forældre, der er indvandrere eller efterkommere sammenlignet med 12,6 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

Blandt børn i Vejle Kommune, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved

Figur 2. Udviklingen i andelen af børn i hele populationen og i Vejle Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen fra skoleåret 2007/08 til 2016/17.

indskolingsundersøgelsen, finder vi til sidst en forhøjet forekomst af børn, hvis forældre hverken er i arbejde eller under uddannelse. Blandt børn i Vejle Kommune med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen er der 21,4 %, der har forældre, der hverken er i arbejde eller er under uddannelse sammenlignet med 4,7 % blandt børn uden nogen bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingen.

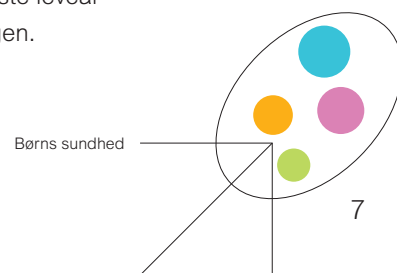
Trivsel ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen, har en øget risiko for ikke at trives generelt, ikke at trives i skolen samt at have problemer i forholdet til jævnaldrende ved indskolingen.

For børn indskolingsundersøgt i 2016/17 i Vejle Kommune er det ikke muligt at dokumentere en statistisk sikker sammenhæng mellem børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen og forekomsten af børn, der ikke trives generelt, ikke trives i skolen og har problemer i forholdet til jævnaldrende.

Bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår og ved indskolingen

I hele populationen finder vi, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår har en øget risiko for at få mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen. Derudover finder vi en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn kontakt og samspil i første leveår trives dårligere i skolen ved indskolingen.

Vejle Kommune deltog ikke i Databasen Børns Sundhed det år, indskolingsbørnene blev født. Det er derfor ikke muligt at lave disse bagudrettede analyser for kommunens børn.

Forældre-barn relationen ved indskolingen og trivsel ved udskolingen

I hele populationen finder vi, at der er en øget risiko for, at børn med mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen har en bemærkning til deres generelle trivsel og til deres relationer og netværk ved udskolingsundersøgelsen. Derudover finder vi en sammenhæng mellem børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen i indskolingen og diagnosticeret psykisk sygdom ved udskolingen.

Vejle Kommune deltog heller ikke i Databasen Børns Sundhed det år, udskolingseleverne blev

indskolet, derfor er det heller ikke muligt at lave disse bagudrettede analyser for kommunens udskolingselever.

Diskussion

I Vejle Kommune er der 2,8 % af børnene, svarende til 29 børn, der har mindst én bemærkning til forældre-barn relationen ved indskolingsundersøgelsen. Disse børn har øget risiko for kun at bo med den ene forælder, at have forældre, der er indvandrere eller efterkommere samt at have forældre, der hverken er i arbejde eller under uddannelse.

Overordnet viser hovedrapporten, at størstedelen af børnene trives godt, selvom de har eller har haft en eller flere bemærkninger til forældre-barn samspillet. At det forholder sig således kan være et resultat af, at der allerede er gjort meget for

disse familier, og at sundhedsplejerskens indsatser har båret frugt således, at en bemærkning til forældre-barn relationen i første leveår ikke får lov at udvikle sig til for eksempel dårlig trivsel hos barnet senere i livet. Også indsatser i daginstitutioner kan have medvirket til at styrke forældre-barn relationen og afbøde skadevirkningerne af en problematisk forældre-barn relation. Temarapporten viser, at der er udsatte befolkningsgrupper med en forhøjet forekomst af bemærkninger til forældre-barn relationen.

Det er vores håb, at rapporten vil give inspiration til sundhedsplejens praksis og det tværfaglige samarbejde.

- Det er vigtigt, at sundhedsplejen fortsat har fokus på forholdet mellem barnet og forældrene, at sundhedsplejerskernes viden løbende opdateres, og at praksis for observationer og registrering drøftes både internt i kommunen og i sundhedsplejerskekredse.
- Rapporten finder en række risikofaktorer for at få en bemærkning til forældre-barn relationen i hele populationen. Denne viden kan sundhedsplejersken inddrage i deres arbejde ved at have særligt fokus på børn med disse risikofaktorer.
- Sundhedsplejen opfordres til at drøfte og vurdere indsatser og tilbud i egen kommune i tæt samarbejde med daginstitutioner og andre faggrupper.

Centrale data

Denne del af kommunerapporten viser først forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Vejle Kommune og hele populationen ved ind- og udskolingen. Figuren for udskolingen vil ud over at vise

forekomsten af indikatorerne for hele populationen og for kommunen desuden vise forekomsten opdelt efter klassetrin der, hvor det er relevant. Baggrunden herfor er, at vores analyser har vist en statistisk signifikant forskel mellem andelen af elever med bemærkning til nogle af de givne indikatorer for elever, der er udskolingsundersøgt i ottende klasse og elever, der er udskolingsundersøgt i niende klasse.

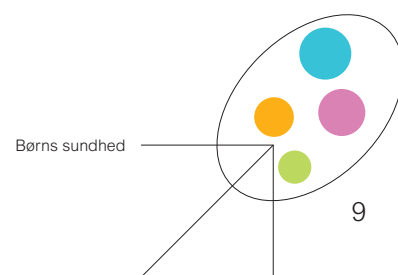
Dernæst vises omfanget af missing data for disse centrale indikatorer ved indskolingen og udskolingen. Formålet hermed er, at det bliver muligt for kommunen at vurdere, hvilke indikatorer kommunen er god til at få registeret og hvilke indikatorer, der bør gøres en indsats for at få registreret bedre.

Forekomst af udvalgte sundhedsindikatorer i Vejle Kommune

I Vejle Kommune er der indsendt oplysninger om 1.099 indskolings elever og 767 udskolings elever. Procenterne i figurene er beregnet for alle børn og unge, der er blevet indskolings- eller udskolingsundersøgt i skoleåret 2016/17 og kan derfor afvige fra procenterne i andre afsnit af rapporten, hvor færre børn indgår. I Vejle Kommune gennemføres udskolingsundersøgelsen i ottende klasse.

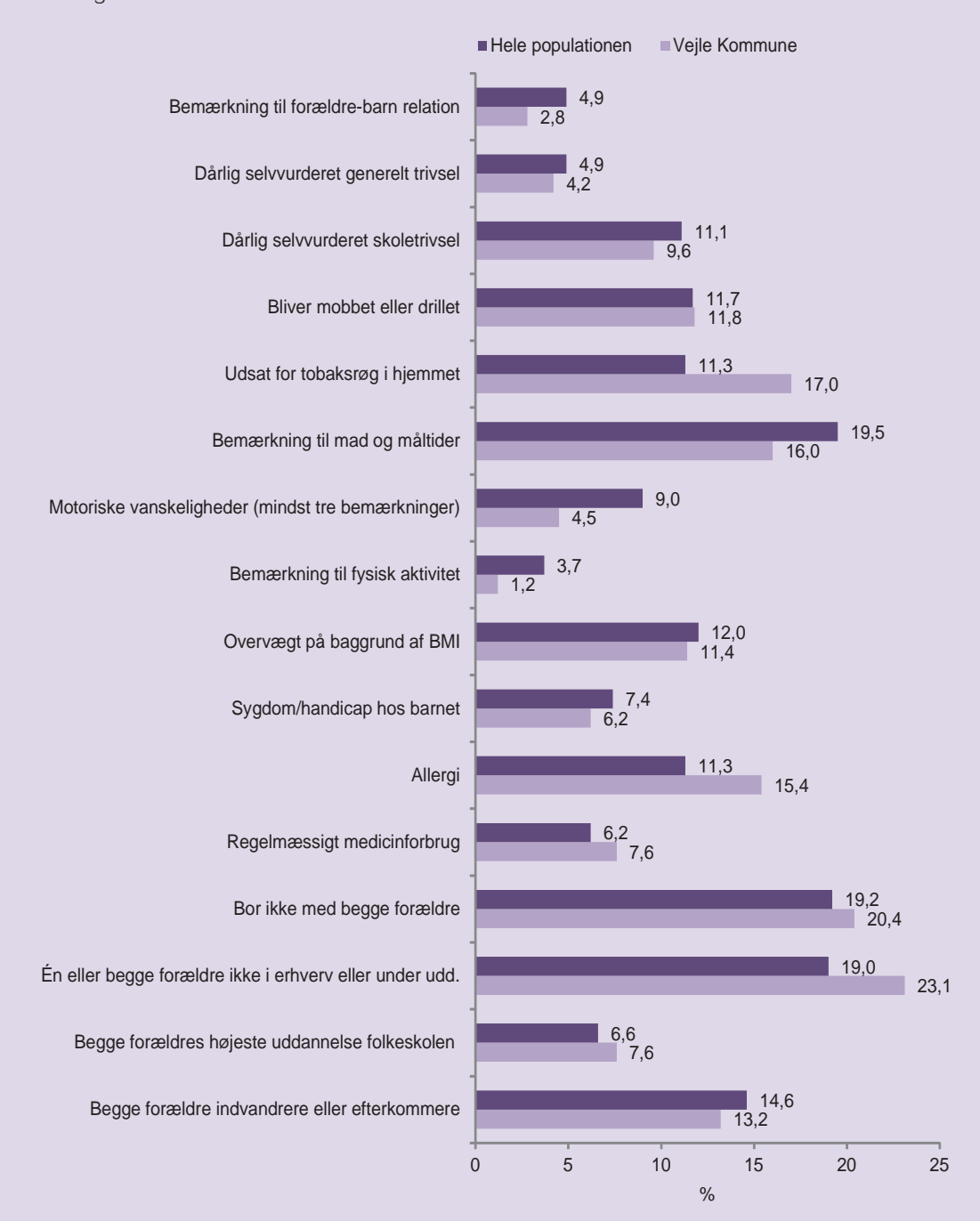
Figur 3 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer i Databasen Børns Sundhed for Vejle Kommune og hele populationen ved indskolingen.

Figur 4 viser forekomsten af udvalgte sundhedsindikatorer for Vejle Kommune, hele populationen og efter klassetrin ved udskolingen.

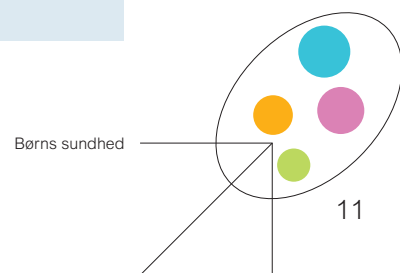
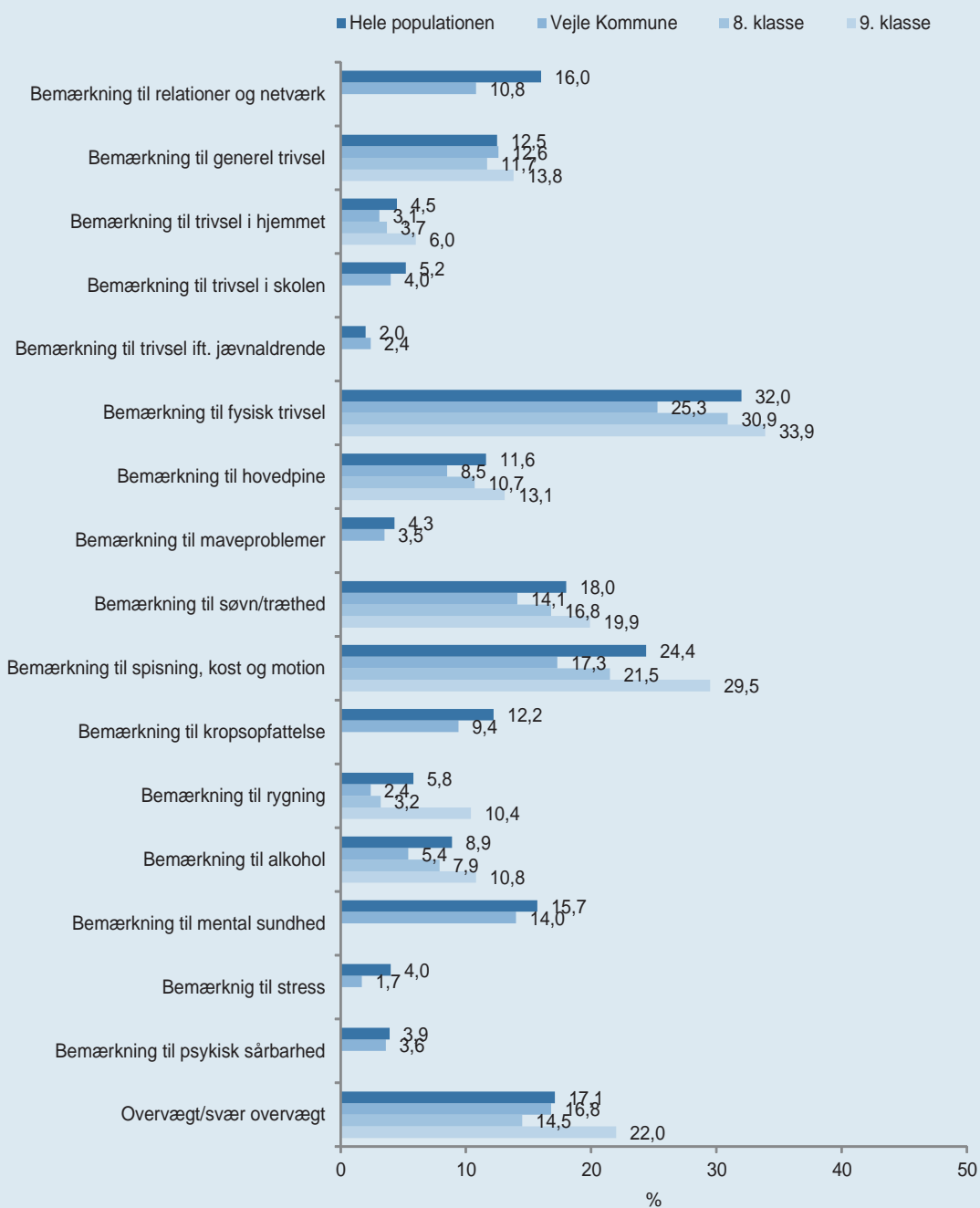

Figur 3. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Vejle Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 4. Forekomsten af centrale sundhedsindikatorer i Vejle Kommune og i hele populationen (og hvor det giver mening efter klassetrin) i udskolingen i skoleåret 2016/17.

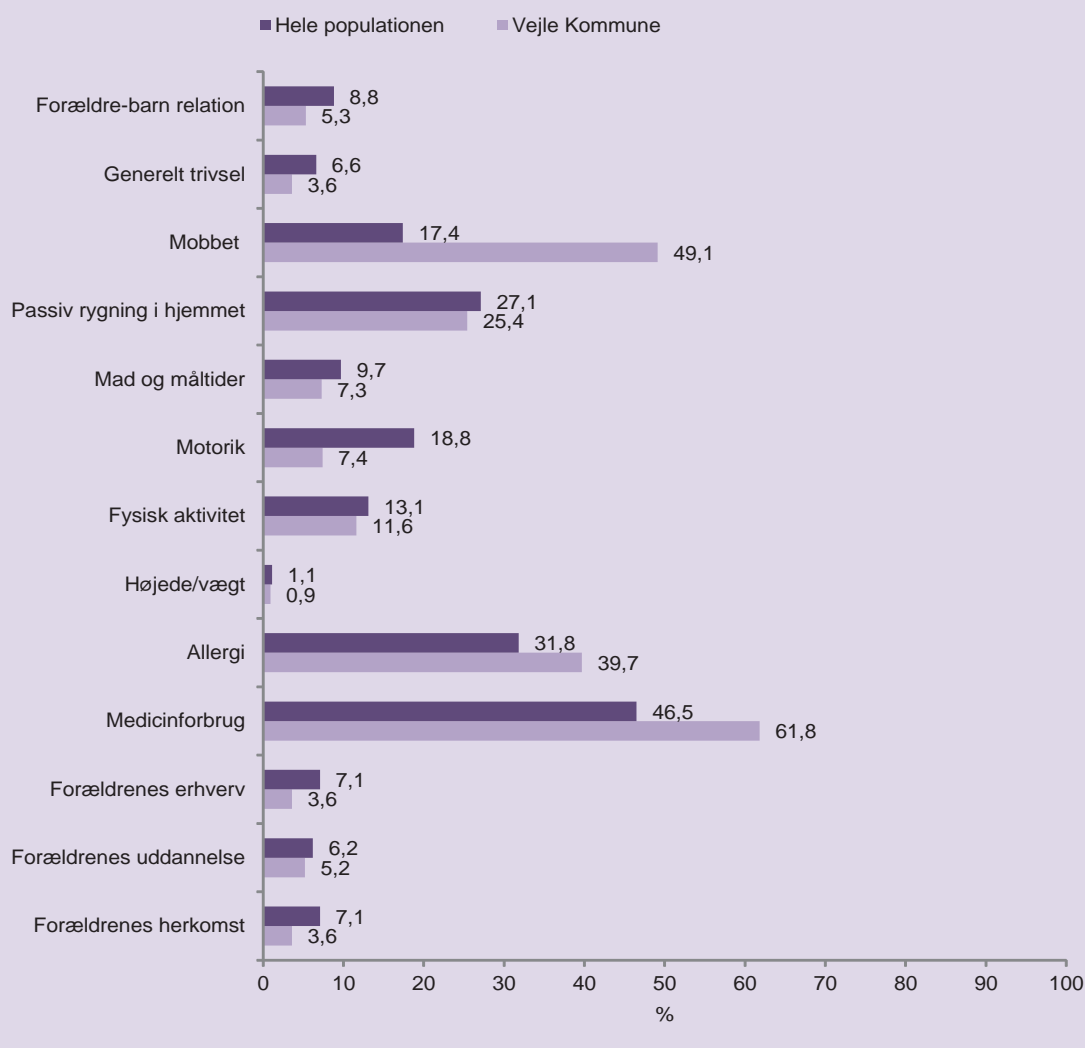

Manglende registreringer

Figur 5 og 6 viser andelen af manglende data for de enkelte variable ved henholdsvis indskolingen og udskolingen i Vejle Kommune og i hele populationen. Omfanget af missing data er et udtryk for databasens kvalitet. I en klinisk database som denne kan man næppe opnå 100 % udfyldelse

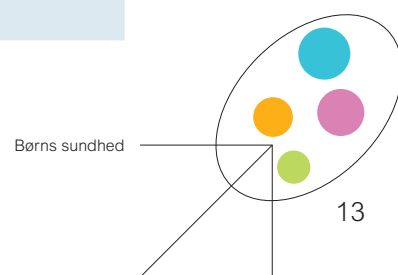
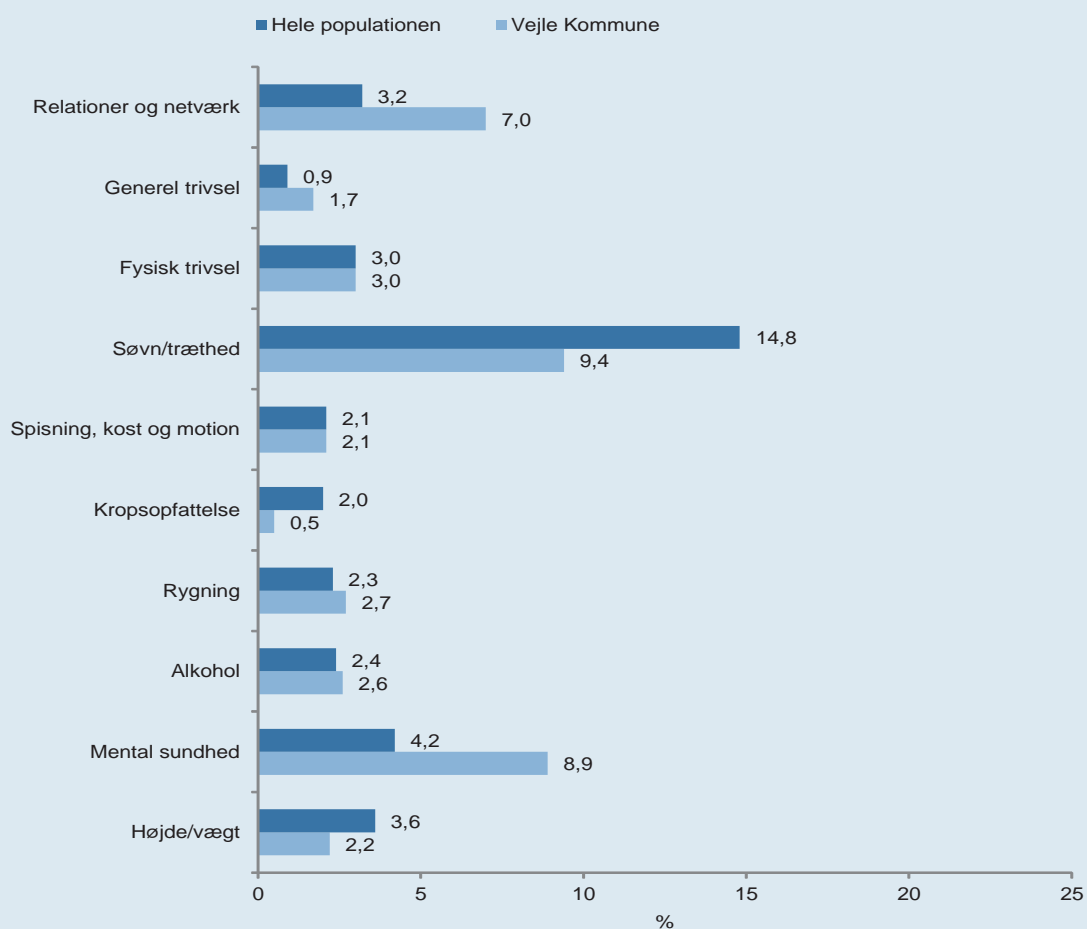
af journalen. Sundhedsplejen arbejder løbende på at nedbringe andelen af manglende data. Figureerne viser, at det er lykkedes på rigtig mange områder, men figurerne viser også, at det på enkelte områder fortsat er vigtigt at have fokus på manglende registreringer.

Figur 5. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Vejle Kommune og i hele populationen i indskolingen i skoleåret 2016/17.

Figur 6. Andelen af manglende oplysninger for centrale variable i Vejle Kommune og i hele populationen i udskolingens i skoleåret 2016/17.

BØRNS SUNDHED

Samarbejde mellem
sundhedsplejersker og
Statens Institut for
Folkesundhed

Skoleåret
2016-2017